

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

На правах рукопису

ГУМОВСЬКА Ірина Миколаївна

УДК 811.111'81'373.46:33+
811.111'81'373.46:34

**АНГЛІЙСЬКА ЮРИДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В
ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТАХ: ГЕНЕЗИС, ДЕРИВАЦІЙНІ
ТА СЕМАНТИКО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ**

10.02.04 —германські мови

Дисертація

на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

Науковий керівник:

Кусько Катерина Яківна

доктор філологічних наук

професор, академік

Академії наук вищої

школи України

ЛЬВІВ — 2000

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ЮРИДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В ЕКОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ (КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ)	8
РОЗДІЛ 2. ГЕНЕЗИС ТА СЕМАНТИКА ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТАХ	25
2.1. Генетичні джерела.....	27
2.2. Семантика. Семантична еволюція.....	38
2.3. Проблеми термінологічної міграції.....	56
Висновки до розділу 2	61
РОЗДІЛ 3. ДЕРИВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ	63
3.1. Дериваційні моделі термінів-слів.....	64
3.1.1. Морфологічні моделі термінів-іменників.....	67
3.1.2. Дериваційні моделі термінів-прикметників.....	83
3.1.3. Терміноелементи-дієслова та морфологічні способи їх творення.....	84
3.2. Структурно-словотворчий аналіз термінів-словосполучень.....	85
Висновки до розділу 3	93
РОЗДІЛ 4. ФУНКЦІОНУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ РІЗНИХ ЖАНРІВ	95
4.1. Юридична термінологія в монографіях.....	96

4.2. Юридична термінологія в навчально-методичній літературі з економіки.....	99
4.3. Юридична термінологія в статтях на економічну тематику.....	101
4.4. Юридична термінологія в економічній документації....	103
4.4.1. Тратта.....	104
4.4.2. Чек.....	105
4.4.3. Вексель простий.....	107
4.4.4. Депозитний сертифікат.....	112
4.4.5. Акредитив.....	113
4.4.6. Контракт.....	117
Висновки до розділу 4.....	119
ВИСНОВКИ.....	121
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	124
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ.....	144
СПИСОК ФАКТОЛОГІЧНИХ ДЖЕРЕЛ.....	146
ДОДАТОК А. Список юридичних термінів, продуктивних в економічному дискурсі.....	152
ДОДАТОК Б. Список юридичних термінів-словосполучень, продуктивних в економічному дискурсі.....	164
ДОДАТОК В. Зразки контрактів.....	174
В.1. Зразок контракту для консалтингових служб.....	174
В.2. Зразок контракту купівлі та продажу.....	179
В.3. Зразок контракту найму на роботу.....	182

ВСТУП

Прогрес людства, розвиток науки і техніки передбачає активну дослідницьку діяльність у галузі термінологічної лексики, явищ і процесів номінації та термінологізації. Проблеми становлення, семантики, деривації та тенденції розвитку термінології як прошарку наукової лексики привертають увагу дослідників. Різні аспекти функціонування термінологічної лексики вивчали Т. Кияк, В. Лейчик, А. Реформатський, В. Виноградов, Д. Ушаков, Ф. Циткіна, Т. Панько та ін. Вчені доходять висновку, що для підтримання орієнтації та однакості при зображенні фахових знань сучасний стан науки вимагає поглибленого вивчення таких питань, як генезис, процеси формування термінологічних систем, семантизація термінів, стандартизація термінів та їх прагмастилістична реалізація в науковій літературі та науковій комунікації.

Особливого значення в період посилення інтеграції країн та міжнародних економічних зв'язків набуває економічна термінологія у поєднанні з термінологією правознавства, зокрема в економічних документах, угодах, працях, які містять певні правознавчі рекомендації, вимоги та положення. Саме цій проблемі присвячене це дослідження.

Актуальність і вагомість теми пов'язана з важливістю правових норм і законів у системі економічних зв'язків, адекватної мовної реалізації цих зв'язків.

Робота виконана відповідно до **наукової програми**, яка розробляється у Львівському національному університеті імені Івана Франка «Структура та тенденції розвитку германських та романських мов».

Основна мета дисертації — простежити генезис, дериваційні процеси та семантику юридичних термінів у структурі економічного тексту, а також їх конкретну прагматичну функціональність.

Відповідно до основної мети в роботі вирішуються такі **завдання**:

- 1) простежити процес входження юридичної термінології в економічні тексти;
- 2) дослідити семантико-стилістичні аспекти функціонування юридичних термінів у структурі економічного тексту;
- 3) зафіксувати юридичні терміни в економічному дискурсі;
- 4) простежити особливості їхньої лінгвістичної структури;
- 5) проаналізувати процеси семантизації юридичних термінів в структурі економічного тексту;
- 6) розкрити прагматичні аспекти вживання юридичних термінів у різножанровому економічному дискурсі.

Виходячи з перелічених вище завдань, визначимо об'єкт та предмет нашого дослідження. **Об'єктом дослідження** є процеси входження юридичних термінів в структуру економічного тексту; **предмет дослідження** складають юридичні терміни та термінологічні словосполучення, які вживаються в економічному дискурсі.

Методика дослідження фактологічного матеріалу є комплексна; використано методи:

- 1) описовий,
- 2) лінгвістичного моделювання,
- 3) структурно-семантичний,
- 4) контрастивний (функціонування юридичних термінів в економічних текстах різних жанрів),

5) статистичний (дослідження частотності вживання юридичних термінів в економічних текстах).

Юридичну та економічну лексику, підмову (субмову) сучасної англійської мови вивчали Р. Махмутіна, О. Сербенська, Н. Кривоносова, М. Папко, Л. Мисик та ін. Проте праць, які б були спеціально присвячені прошарку юридичної термінології у складі економічних текстів та документів, нами не зафіксовано, хоча потреба в них не викликає сумніву, адже йдеться про мовнокультурологічне правове забезпечення економічної діяльності на національному та міжнародному рівнях. У цьому — **наукова новизна** нашого дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що матеріали дослідження можна використати при укладанні юридично-економічного словника, інших термінологічних словників, певною мірою пов'язаних з правознавством та економікою, а також використано у ряді методичних посібників та рекомендацій, що будуть корисними у навчальному процесі. Результати цього дослідження можуть стати у пригоді для перекладачів, для викладачів англійської мови вищих навчальних закладів України, особливо в економічних та юридичних, в теоретичних курсах з лексикології, в підручниках з термінознавства.

Фактологічною базою дисертації є економічні тексти, документи, а також лексикографічні джерела, зокрема «CPA Review. Business Law», «The Legal Environment of Business», «Accounting», «Money, Banking, and, the Economy», «Cost Accounting with Managerial Applications», «Economics» та ін., загальна вибірка становить 25 тисяч сторінок економічних текстів,

в яких зафіксовано 480 юридичних термінів та термінологічних словосполучень. Їх список міститься в додатку до дисертації.

Апробація матеріалів дисертації здійснювалась на наукових конференціях міжнародного, всеукраїнського та регіонального рівня, а також на наукових лінгвістичних семінарах, на засіданнях кафедри іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка та на кафедрі іноземних мов для економічних та облікових спеціальностей Тернопільської академії народного господарства.

Результати дослідження опубліковано в журналах «Іноземна філологія», «Наукові записки» Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, колективній монографії «Іноземномовний текст за фахом: лінгводидактичні аспекти», у матеріалах міжвузівських конференцій.

Згідно з метою та завданнями дослідження дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку літератури та додатків (юридично-економічного глосарію, зразків контрактів).

РОЗДІЛ 1

ЮРИДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В ЕКОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ (КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ)

Інтеграція та взаємодія різних наук вимагає посиленої уваги науковців до питань термінознавства та дослідження функціонування термінологічних структур у різних сферах людської діяльності. Проблеми становлення, семантики, деривації та тенденції розвитку термінологічних одиниць, фахової лексики вивчали вітчизняні та зарубіжні дослідники, зокрема В. Виноградов, В. Лейчик, Г. Винокур, Б. Головін, В. Даниленко, К. Кусько, А. Крижанівська, Г. Муштенко, Е. Жильбер, Й. Сміт, А. Ширмер, Ф. Дорнер та ін. Автори переважно по-різному розуміють проблематику, цілі та завдання термінологічних досліджень, концептуальні засади термінознавства як науки. Немає узгодженого розуміння понять «термін», «термінологічне словосполучення», адекватних наукових теоретичних концепцій фахового термінознавства. Це свідчить про необхідність подальшого розвитку цієї галузі науки, корекції та якісного (адекватного) формування її метамови. Слід зазначити також, що з поглибленням міжнародних зв'язків вивчення іноземної мови як мови фаху набуває також фахового термінологічного спрямування, однією з ознак якого є термінологічна двомовність. Терміни різних галузей знань утворюють в українській та іноземній мовах свої системи з внутрішньою впорядкованістю компонентів. Знайти оптимальну відповідність цих систем — важливе завдання сучасної філологічної науки, орієнтованої на якісне викладання іноземних мов. Узгодження національної та міжнародної термінологій в

умовах сьогодення є одним із основних завдань термінологів України.

Дослідженням різних аспектів термінознавства, теоретичних засад проблеми, концептуальних питань, визначенню поняття та інших присвячено низку праць Т. Панько, Т. Кияка, В. Лейчика, Ф. Циткіної, Р. Іваницького, О. Іващишин, Л. Мисик, а також праці зарубіжних учених Р. де Богранда, Г. Фелбера, Ж. Рондо, А. Вовка та інших. У працях Т. Кияка простежуємо прагнення до стандартизації та уніфікації термінів [73–75]. В. Лейчик досліджує теоретичні аспекти терміносистем [93]. Г. Винокур аналізує питання лінгвістичної суті терміна, природу та організацію термінологій, співвідношення між номенклатурою та термінологією [29]. О. Іващишин аналізує переважно структурні особливості та семантичну диференціацію термінів-словосполучень на матеріалі лексики сірчаного виробництва [63;64]. Проблемам становлення англійської юридичної термінології присвячено статті Л. Мисик [102;103]. Сучасну міжнародну термінологію та перспективи її розвитку досліджує Р. де Богранд (Австрія) [15]. Термінологічні проблеми кібернетики висвітлено у праці вченого, інженера-хіміка А. Вовка (США) [30].

Аналіз теоретичних концепцій з проблеми термінознавства показав, що єдиного та адекватного визначення поняття «термін» не існує. Це слово прийшло до нас ще з античних часів. У латинській мові означало «рубіж», «межу». Арістотель визначав термін, як те, на що розкладається перший засновок, — суб'єкт і предикат. У середньовіччі це слово набуло значення «позначення», «визначення». Номінацію слова *terme* — «слово» знаходимо у старофранцузькій мові [див.123, с.143].

У працях Г. Винокура, а також в багатьох лексикографічних джерелах визначається термін на основі експлікації його основної диференціальної ознаки — функції реалізації спеціального професійного поняття. В одній зі статей Г. Винокур тлумачить терміни як слова в особливій функції, функції назви [29]. З деякими його висновками погоджується О. Реформатський: висуваючи на перший план дефінітивну функцію терміна, він вважає термін одиницею термінологічного поля, в якому той моносемічний, точний, стилістично нейтральний та позбавлений експресії [142].

Думки іншого плану висловлює Д. Ушаков. Він визначає термін як поняття, виражене словом, або слово, що є назвою строго визначеного поняття; спеціальне слово чи вираз, прийняте для позначення чого-небудь в тому чи іншому середовищі, професії [171, с.689]. В цьому тлумаченні простежуємо певне нерозуміння різниці між терміном, номенклатурним позначенням слів, фразеологізмами професійної мови.

Т. Канделаки розуміє термін як слово чи словосполучення, що вимагає для встановлення свого значення в певній системі понять побудови дефініцій [72]. У «Логічному словнику» М. Кондакова термін визначається як слово чи словосполучення, що є точною назвою строго визначеного поняття [82, с.594].

Прагненням до адекватної детермінації поняття керується і О. Суперанська, яка кваліфікує термін як спеціальне слово (чи словосполучення), що є прийнятим в професійній діяльності та вживається в особливих умовах. Це словесне позначення поняття, яке входить у систему понять певної галузі професійних знань; це також основний понятійний елемент мови для спеціальної мети [163, с.14].

У деяких монографічних дослідженнях, зокрема у праці А. Крижанівської та Л. Симоненко, терміни визначаються як номінанти системи понять науки, техніки, офіційної мови та їх відображення у виробництві, суспільному житті чи їх окремих сферах [див.123, с.15]. Згідно з думкою авторів, кожний термін у конкретній галузі має суспільно усвідомлене значення. М. Зарицький вважає, що терміни як інструменти наукового мислення є основною структурною одиницею, яка втілює результати теоретико-пізнавальної діяльності людини [див.123, с.16].

Інакше тлумачить термін М. Мостовий, визначаючи його як слово або словосполучення з історично умотивованим чи умовно закріпленим значенням, що відбиває одне поняття у спеціалізованій галузі знання чи виробництва [106, с.191]. На його думку, сукупність термінів як лексичних засобів найменування становить термінологію. Прагматичними для нашого дослідження є вимоги до терміна, визначені вченим:

1) термін має бути, по можливості, коротким і точним. Вдалий термін — не лише етикетка; він повинен чітко і повно характеризувати поняття;

2) специфічність — в ідеалі термінологічне найменування повинно бути однозначним у межах окремої галузевої термінології і не мати синонімів [106, с.192].

Від терміна також вимагають, щоб він не мав емоційно-експресивного забарвлення, був цілеспрямованим на об'єкт у системі або ряді та відповідав словотворчим закономірностям мови. Водночас від терміна вимагається, щоб він служив ґрунтом для утворення деривативів, але лише у межах своєї системи.

В українському мовознавстві підхід до терміна на теоретичному рівні знаходимо у працях НТШ. Зокрема Т. Секунда зазначає, що термін: 1) легко зрозумілий; 2) точно відповідає суті наукового об'єкта; 3) недвозначний (з кожним терміном має бути пов'язане тільки одне значення); 4) гнучкий, тобто дає змогу легко творити від нього похідні терміни; 5) «доброзвучний» [див.123, с.145].

У зарубіжному термінознавстві термін також тлумачиться неоднозначно. Англійські дослідники Гринаф та Катридж порівнюють термін з математичними знаками та формулами, що не входять до словникового складу мови. Про терміни як про елементи особливої наукової мови, яким не властива чіткість та логічність, писав французький учений Е. Жильбер. Ж. Вандрієс та Й. Сміт ототожнюють терміни з жаргонами [див.123, с.144]. Л. Дьодерлайн дав таку цікаву характеристику терміна: *Finis* «кінець» (*das Ende*) — це границя як ознака кінця; а *Terminus* — це штучно встановлена, де дещо повинно бути закінченим [189, с.359–360]. Таке визначення допомагає розрізнити окремі дисципліни в континуумі наукових знань та встановлювати термінологію кожної науки під певним кутом зору, напрямом думки.

Проблема визначення поняття є також актуальною для нашого дослідження. Б. Головін вважає поняття елементом думки, що відображає загальні та суттєві ознаки, властивості і відносини предметів та явища дійсності, які відображають та виділяють предмети і явища як самостійні. Термін завжди пов'язаний з поняттям. Але поняття можуть виражатися загальноживаними словами [36, с.35–36]. Загальні поняття, побутові поняття та спеціальні поняття можна розділити з точки зору значущості ознак, що відображаються [36, с.40] (рис. 1.1).

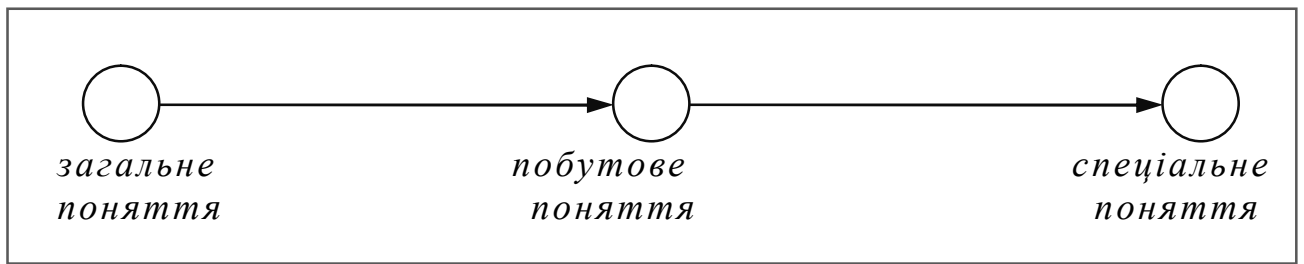


Рис. 1.1.

Термін будь-якої галузі знання виражає спеціальне професійне поняття, якщо воно вживається в умовах спеціальної професійної комунікації.

Систему термінів у літературі кваліфікують як термінологію. Це слово утворене від латинського *terminus* та старогрецького *logos*. Щодо диференціації змісту в понятті «термінологія», то заслуговують на увагу концептуальні положення, сформульовані Б. Головіним та Р. Кобріним. Вони розглядають *термінологію* як: 1) сукупність слів та словосполучень, що називають спеціальні об'єкти і виражають спеціально-професійні поняття; 2) розділ мовознавства, що вивчає сукупності термінів, їх граматичну організацію та закони функціонування [36, с.7]. О. Реформатський під термінологією розуміє науку про терміни [141–143]. На думку Т. Панько, термінологія — категорія змінна. Вона залежна від відповідної науки, її розвитку, через те постійно повинна переглядатися для того, щоб термін найточніше передавав суть понять, їх місце у системі, а водночас щоб новостворені чи запозичені терміни органічно пов'язувалися з наявними, не порушуючи структури кожної конкретно взятої терміносистеми [120;121].

Практичного значення для нашого дослідження набуває теорія про терміни В. Даниленко [40, с.19–20]. Згідно з думкою автора, терміни становлять головну специфіку лексики мови науки і є інформативною її частиною. Вони роблять лексичний склад мови

науки принципово відмінним від загальноповжитаної лексики за такими напрямками: семантично (терміни називають тільки спеціальні поняття, кожен з них унікальний за своїм змістом); функціонально (терміни виконують не тільки номінативну, а й дефінітивну функцію); у сфері поширення (терміни у своїй прямій функції є засобами тільки професійного спілкування); за джерелами, способами та засобами утворення; за семіотичним складом одиниць найменування.

Теоретичні роздуми над працями з питань розуміння і тлумачення понять «термін», «термінологія», «терміносистема», «термінологічне словосполучення», а також аналіз фактологічного текстового фахового матеріалу дали нам підстави здійснити робочу детермінацію деяких з цих понять. Концептуально вона представлена в наступних дефініціях.

Під **поняттям** ми розуміємо компонент думки, що відображає загальні та суттєві ознаки, властивості та відношення предметів і явищ як самостійних об'єктів.

Під **терміном** в даній праці ми розуміємо слово чи словосполучення, що має спеціальне значення, виражає і формує професійне поняття, застосовується в процесі засвоєння наукових та професійних об'єктів і кореляції між ними.

Зазначимо, що термін, як правило, виконує дві функції — номінативну (тобто називає поняття) та функцію відображення змісту поняття. Будь-який термін у певній системі понять на протипагу звичайному слову (чи словосполученню) повинен мати обмежений, чітко зафіксований зміст, що можна представити схемою (рис.1.2).

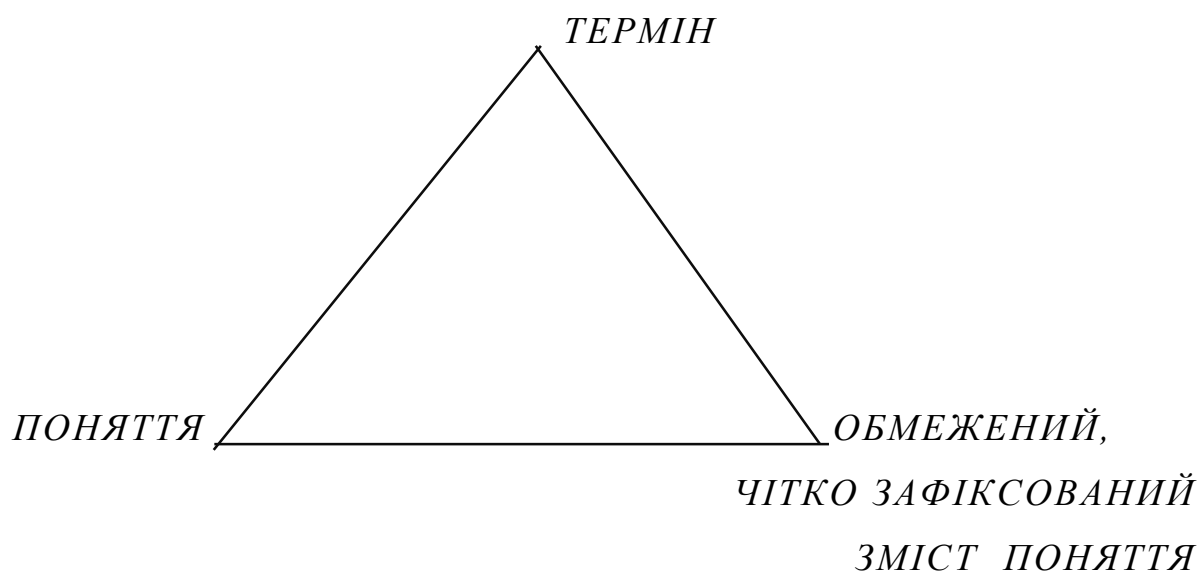


Рис.1.2.

Врахувавши думку дослідників і проаналізувавши аналітичний матеріал, ми дійшли висновку, що термін повинен:

1) бути однозначним. Багатозначність терміна можна виявити тоді, коли зіставляються терміни певної галузі з термінами сусідніх галузей наук.

2) не мати синонімів;

3) відображати необхідні та достатні ознаки поняття, які створюють, з одного боку, узагальнення понять, а з іншого — їхню специфіку;

4) проявляти ознаку системності.

Р. Іваницький виділяє наступні ознаки:

1) тенденцію до однозначності;

2) точність семантики;

3) стилістичну нейтральність та відсутність експресивності;

4) номінативність;

5) наявність дефініції;

6) системність [60, с. 13–14].

Сучасна наука виділяє такі ознаки терміна:

- 1) термін однозначний (Р. Будагов, Т. Секунда); має тенденцію до однозначності (В. Даниленко, Л. Кутіна), однозначний у межах певної термінологічної системи (О. Реформатський, Т. Панько);
- 2) термін точний та байдужий до контексту (Т. Секунда, О. Толикіна);
- 3) значення терміна дорівнює поняттю в обсязі пізнаного (О. Вюстер, А. Дрезен);
- 4) термін стилістично нейтральний (О. Реформатський);
- 5) термін системний, що у літературі останніх років особливо підкреслюється.

Звернемо увагу на ознаку «системність». Системність — складна категорія. Різні автори розуміють її неоднозначно. Одні лінгвісти вбачають у ній класифікаційну сутність (І.Ковалик, В. Даниленко). О. Реформатський, Т. Канделакі, наприклад, наголошують, що терміни характеризуються словотворчою системністю. Про філософську позицію підходу до термінологічних систем писав, зокрема, Д. Лотте. Виходячи з погляду про пізнаваність світу та окремих його сторін, філософ довів, що все в світі взаємопов'язане і перебуває у постійному розвитку. Відповідно і терміносистеми повинні відбивати цей взаємозв'язок [97]. Р. Будагов розглядає термін як елемент мовної системи [17;18]. Показником системності терміна, на думку В. Бондалетова, є його належність виключно до лексико-граматичного класу іменників [16, с.129]. В. Овчаренко вважає термін конвенційним, навіть двічі [114]. У багатьох термінологічних дослідженнях суттєвою ознакою терміна виступає його стислість у плані вираження. Однак термінологам давно вже зрозуміло, що цей критерій здебільшого швидше бажаний, ніж реальний. Процес диференціації понять

науки є об'єктивною передумовою використання багатослівних термінів, що прагнуть точного позначення певного поняття. Чітке визначення *терміносистеми* знаходимо у Б. Головіна та Р. Кобріна. Лінгвісти вважають терміносистему сукупністю термінів, співвідносних один з одним на понятійному, дериваційному, семантичному та граматичному рівнях [36, с.270]. Як відомо, терміносистему становлять терміни та термінологічні словосполучення (рис.1.3).

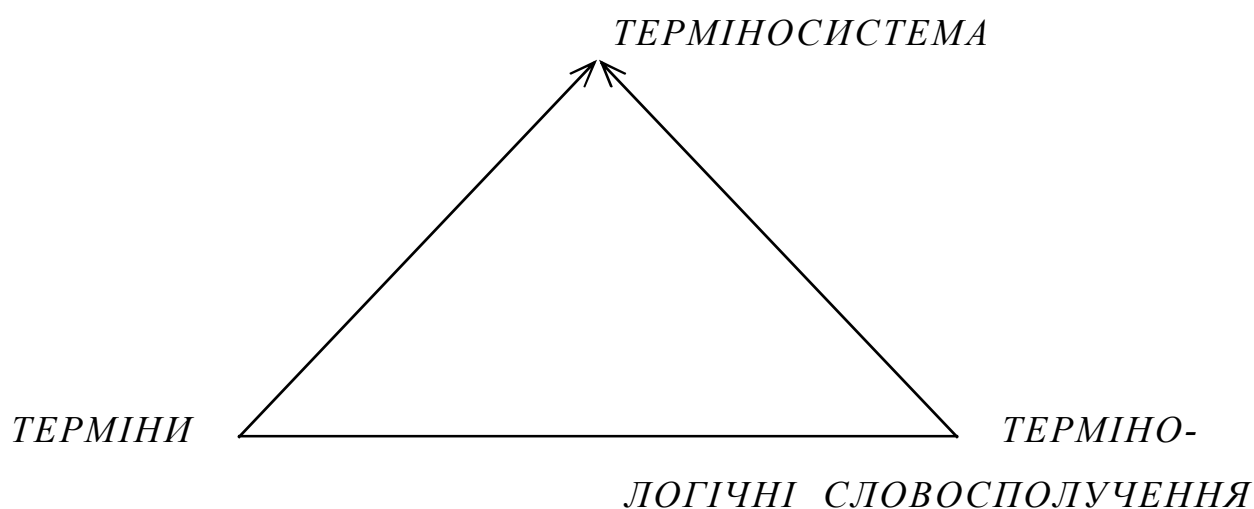


Рис. 1.3.

Аналіз літератури з питань дослідження термінів, термінологій показав, що система для терміна є лінгвістичною впорядкованістю спеціальних слів, яка обслуговує певне термінологічне поле. Внаслідок цього термінології — це лексичні підсистеми всередині лексичної системи певної мови.

Багатоаспектним виявилось в науковій літературі і тлумачення поняття «термінологія». Корисними та цікавими для нашого дослідження є сім визначень дослідника термінології Р. де Богранда [15, с.29], які ми приймаємо до уваги, аналізуючи юридичну термінологію в економічному дискурсі :

- 1) термінологія є спеціалізованим лексичним складом;
- 2) термінологія — інструмент для втручання у звичайне спілкування;
- 3) термінологія дає ключові слова для розширення спеціалізованих рамок знань про певну галузь;
- 4) термінологія претендує на дозвіл, тобто на думку автора, вибір термінології часто є двостороннім жестом довір'я до одного підходу і недовір'я до інших;
- 5) термінологія є системою сигналів для того, щоб відрізнити «своїх» від «сторонніх»;
- 6) термінологія є організаційним і педагогічним інститутом для пропонування чи одержання компетентності та досвіду в певній галузі;
- 7) термінологія називає контрольні центри в межах специфічних знань у певній галузі.

У словнику лінгвістичних термінів О. Ахманової термінологія кваліфікується як сукупність термінів певної галузі виробництва, діяльності, знання, що утворює особливий пласт лексики, який найлегше піддається упорядкуванню [6, с.474]. Т. Панько, І. Кочан та Г. Мацюк вважають термінологію не системою, а сукупністю термінів, що входять у певну термінологічну систему [123, с.148]. Про два значення слова «термінологія» згадує у своїй статті А. Вовк. У першому значенні — це сукупність термінів якоїсь галузі науки, техніки, мистецтва. Автор називає таку сукупність термінолексикою. У другому значенні термінологія — це галузь мовознавства (лексикології) — термінознавство [30, с. 23].

На нашу думку, ознаками *термінології* є:

- 1) сукупність чи множина термінів-слів взагалі;

2) сукупність термінів (понять чи назв) будь-якої галузі науки (юридична термінологія, хімічна термінологія, економічна термінологія).

У цій роботі ми визначаємо *термінологію* як сукупність термінів, співвідносних з професійною сферою діяльності та пов'язаних один з одним на понятійному, лексико-семантичному, словотворчому та граматичному рівнях. Вона об'єднує найменування категорій понять: об'єктів, явищ та їх закономірних зв'язків, відношень; властивостей, ознак, якостей; процесів, станів, осіб, наук тощо.

Важливим при дослідженні термінів та термінологій є питання відмежування термінології від професійної лексики. Одиницею професійної лексики є професіоналізми, які позначають спеціальні поняття, знаряддя чи продукти праці. Спорідненість між професіоналізмами та термінами полягає в тому, що і ті і інші входять до складу галузевої, чи спеціальної лексики. Подібне використання для позначення предметів та понять спеціальної лексики та входження до її прошарку, з розмежування слів-професіоналізмів та слів-термінів є важливим питанням для багатьох лінгвістів. Відокремити професіоналізми від термінів, на думку В. Прохорової, неможливо, бо наука нерозривно пов'язана з технікою, промисловістю, сільським господарством [137;138]. Але тепер дослідники галузевої лексики намагаються провести межу між поняттями «професіоналізм» та «термін». Т. Панько вважає, що різниця між терміном та професіоналізмом полягає в тому, що термін — це цілком офіційна, узаконена назва певного поняття, а професіоналізм — напівофіційне слово, сферою вживання якого є мовлення [123, с.148]. Згідно з теорією С. Шелова, професіоналізмам властива функціонально-стильова обмеженість

вживання та наявність емоційно-експресивних конотацій [178]. З цією думкою погоджується В. Бондалетов [16, с.132]. Він вважає, що багато термінологій формуються на базі професійної лексики і в процесі подальшого розвитку можуть включати в свою систему професіоналізми. Професійне слово відрізняється від терміна і тому не може відразу увійти в терміносистему. Професіоналізм повинен набути деяких структурних, семантичних та функціональних ознак, які дозволять йому стати терміном.

Хоча номенклатура не є спеціальним предметом нашого дослідження, ми вважаємо, що слід коротко зупинитись на цьому питанні. Аналіз теоретичного матеріалу показав, що номенклатурою вважають: 1) сукупність спеціальних термінів-назв, які вживаються в окремій фаховій ділянці; 2) сукупність умовних символів, графічних позначок, що нерідко складаються з цифр та букв; 3) сукупність термінів без дефініцій; 4) сукупність міжнародних (греко-латинських) назв на позначення видів та елементів у біології, хімії, медицині тощо.

Приписуючи термінові основну функцію назви, Г. Винокур виділяє номенклатурні знаки, вважаючи їх окремою системою абстрактних та умовних символів [29, с.8]. Їх призначення, на думку лінгвіста, полягає в тому що вони мають дати максимально зручний засіб для позначення предметів, речей. По-іншому підходить до визначення номенклатури О. Реформатський, вважаючи її переліком онтологічного інвентаря певної науки: у географії — морів, річок, озер; у ботаніці — рослин, квітів, дерев; у лінгвістиці — синтаксичних, морфологічних та фонетичних явищ тих чи інших мов [143, с.48–49]. Учений допускає до складу номенклатури власні назви. У

словнику О. Ахманової номенклатура визначається як сукупність спеціальних термінів-назв, які вживаються в певній науковій галузі; назви типових об'єктів певної науки (на відміну від термінології, яка включає позначення абстрактних понять та категорій) [6, с.270]. Отже, номенклатурні одиниці можуть розглядатися як особливі типи термінів, що співвідносяться з одиничними поняттями й актуалізують предметні зв'язки.

Серед інших термінологічних понять звернемо увагу на поняття «підмова» («субмова»), оскільки наше дослідження присвячене процесам інтеграції лексики двох підмов — економічної та юридичної. Важливо визначити поняття кожної з цих підмов, щоб в подальшому більш адекватно представити і дослідити юридичну термінологію економічного дискурсу, юридичну термінологію економіки.

<i>юридична термінологія</i>	<i>загально- наукова лексика</i>	<i>лексика інших підмов</i>	<i>загально- вживана лексика</i>
----------------------------------	--	---------------------------------	--

Рис. 1.4. Підмова «правознавство»

До юридичної підмови входять, крім юридичних термінів, ще економічна, загальнонаукова лексика, лексика інших підмов та слова загального вжитку (рис.1.4). Аналогічно до підмови економіки, як бачимо з рис. 1.5, входять економічні, юридичні терміни, загальнонаукова лексика та лексика інших підмов, загальнонавживані слова.

<i>економі- чна терміно- логія</i>	<i>юридична терміно- логія</i>	<i>загально- наукова лексика</i>	<i>лексика інших підмов</i>	<i>загально- вживані слова</i>
--	--	--	-------------------------------------	--

Рис. 1.5. Підмова «економіка»

Під поняттям *юридична термінологія* ми розуміємо прошарок лексики, яка обслуговує правознавство і пов'язана з юриспруденцією як наукою, як фахом, як галуззю професійної діяльності. Особливість юридичної термінології порівняно з іншими термінологічними системами проявляється, на думку дослідників, у своєрідних словотворчих моделях, у характерному для неї співвідношенні іншомовних та національних елементів, у специфіці її становлення та розвитку. До юридичної термінології ми відносимо назви предметів, дій, явищ, осіб тощо, безпосередньо пов'язаних з юриспруденцією та її функціонуванням в суспільстві.

Вимагають інтерпретації та уточнення також такі поняття, як «термінологічне поле» і «дискурс». О. Реформатський вважає, що термін є членом будь-якої термінології, в межах якої він однозначний. Термінологічне поле, на думку лінгвіста, заміняє йому контекст. В своєму термінологічному полі термін-слово набуває точності та однозначності, а за його межами — може втратити ознаки терміна [142, с.103]. Отже, термін парадигматичний семантично, тобто в кожній термінології він співвідноситься з тими чи іншими поняттями.

Під *термінологічним полем* у нашій роботі ми розуміємо своєрідну область існування терміна, всередині якої він має ознаки

та певні властивості, притаманні й іншим термінам, з якими цей термін перебуває в певній кореляції в межах даної підмови. Будь-який термін може вживатися та вживається в термінологічному контексті. Але це є сфера його вживання, а поле — сфера існування його як терміна. Мова певної галузі науки є тим контекстом, до якого входить термін і де уточнюється його значення.

Роль дискурсу для правильного розуміння терміна має велике значення. Визначення та прагматичні його функції наведені у працях Г. Кука, Д. Нунана, Е. Хетч та ін. Деякі аспекти юридичного дискурсу проаналізовано у дослідженні Т. Бібі [185]. Важливим та цікавим для нашої дисертації є визначення дискурсу Г. Кука, під яким він розуміє мову з практичної точки зору завдяки комунікації [187, с.6]. *Дискурс* у нашому дослідженні кваліфікується як текст чи його сегмент, ознакою якого є логічне поєднання та взаємодія мовних форм на різних лінгвістичних рівнях, між котрими існують корелятивні зв'язки лінгвістичного та екстралінгвістичного змісту і, як наслідок, має місце логічність і змістовність структурної будови, яка здатна реалізувати прагматику аргументації, полеміки, наукового доведення тощо. *Аргументаційність* – його основна (визначальна) якість і ознака, а аргументаційний дискурс — один з основних в *дискурсній типологічній системі*.

У процесі дослідження ми користувалися економічними текстами, під якими розуміємо тексти, взяті з економічних та бізнес-джерел, а також ті, що функціонують у юриспруденції, але мають пряме відношення до економіки (йдеться про дискурс комерційного права, який є частиною правничої галузі). В англійській мові поняття *an economic text* стосується теоретичного

тексту, а поняття *a business text* — тексту, пов'язаного з економічними операціями. В дисертації ми аналізуємо обидва типи текстів.

Короткий концептуальний виклад теоретичних засад стосовно питань термінознавства, робоча детермінація основних понять, якими ми користуватимемось у наступному аналізі фактологічного матеріалу, дає нам можливість перейти до однієї з основних проблем дослідження — проблеми юридичної термінології в економічному тексті. Насамперед це питання генетичного плану, когнітивного потенціалу юридичних термінів як основи її транспозицій в економічний дискурс.

РОЗДІЛ 2

ГЕНЕЗИС ТА СЕМАНТИКА ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТАХ

Термінологія є основним, але не єдиним прошарком лексики мови науки. Вона функціонує не ізольовано, а у поєднанні із загальноповживаною лексикою, при цьому переважно у будь-якому спеціальному тексті можна семантично розмежувати звичайні слова від фахових. Основою для такого розмежування є відношення термінів та загальноповживаних слів до різних понять. Терміни завжди співвідносні із спеціальними поняттями на відміну від загальноповживаних слів, які співвідносяться з поняттями неспеціальними. Однак цей семантично нейтральний лексичний прошарок мови науки відрізняється від лексики загальнолітературної мови. Ця відмінність зумовлюється загальною особливістю мови науки. Її призначення полягає у тому, що вона служить засобом наукової інформації, інтелектуальної комунікації, якій притаманна передусім строга логіка викладу, емоційно нейтральна позиція.

Загальним призначенням мови науки визначається і місце в ній термінів. Терміни в мові науки вживаються за своїм прямим призначенням (як номінанти спеціальних понять), тому вони вимагають строгості вживання. Однак це тільки семантичний бік термінів. Для виявлення всіх інших лінгвістичних особливостей термінології, зокрема юридичної термінології економічного дискурсу, необхідно охарактеризувати її з різних точок зору — з генетичної (джерела формування), з лексико-граматичної (частини мови в термінології), лексико-семантичної, дериваційної. Кожна з цих характеристик вимагає врахування системи, до якої належить

досліджувана термінологія. Загальним фоном для термінології є лексичний склад мови науки та словотворча підсистема мови науки.

Аналізуючи сучасну юридичну термінологію з генетичної точки зору, необхідно розрізняти ті джерела, з яких запозичені в термінологію готові мовні одиниці, й ті, які надають можливість створити терміни (слова та словосполучення) засобами деривації. І перші, і другі джерела охарактеризовані тільки з одного боку — перенесене ціле слово у термінологічну систему чи створене згідно з певною словотворчою моделлю. Щодо запозичень готових слів у термінології потрібно розрізняти запозичення не тільки з однієї мови в іншу, а й з системи в систему (або з системи в підсистему). У другому випадку маємо на увазі запозичення в конкретні галузеві термінології, зокрема з юридичної термінології в економічну, або навпаки, та семантичне перетворення їх, семантичне термінологічне уточнення, яке необхідне для спеціального найменування. Згадуючи про термінотворення як про процес утворення спеціальних найменувань, необхідно враховувати різницю, характерну для термінології, коли терміни утворюються з готових стандартних частин, тобто терміноелементів, і коли вони утворюються за допомогою засобів морфологічного словоутворення — афіксацією — згідно з існуючими моделями. Переважно стандартними терміноелементами є греко-латинські за походженням морфеми, які стали міжнародним термінологічним фондом. Грецька та латинська мови є мертвими мовами, тому вони особливо зручні, на думку В. Даниленко, для творення термінів у різних національних мовах науки [40]. Семантика коренів та афіксальних морфем подається для сучасних мов у «консервованому» вигляді. Позбавлені природних умов розвитку,

греко-латинські мовні елементи підлягають стандартизації та моносемантизації, що ціниться у термінології. Для термінів, утворених на базі греко-латинських елементів, не характерна полісемія; вони не викликають хибних асоціацій, оскільки не мотивують термінологічні найменування.

Дія та функціонування джерел формування термінологічної лексики в різні періоди розвитку мови змінювалися залежно від багатьох причин, серед яких важливу роль відіграють різні фактори поза мовними явищами. Аналіз літератури показав, що значний відсоток термінів становлять слова, запозичені з інших мов. Ці терміни приходять в англійську термінологію (наприклад, економічну чи юридичну) як готові мовні одиниці разом з поняттями, реаліями, які вони позначають.

2.1. Генетичні джерела

Англійська термінологічна лексика, у тому числі юридична, складалася століттями. Ця терміносистема розвивається і далі, постійно змінюючись, але водночас це єдина цілісна система, яка функціонує та змінюється разом з людським суспільством. Питання генезису наукових термінів висвітлювались у низці праць, зокрема у роботах О. Реформатського, В. Григор'єва, І. Кочан, Т.Панько, Г. Мацюк, О. Сербенської та ін. Механізми утворення термінів на базі греко-латинських мовних компонентів досліджує В. Григор'єв [див.164]. Вивчення етимології сакральної, суспільно-політичної, лінгвістичної, друкарської та інших термінологій простежуємо у І. Кочан, Т. Панько, Г. Мацюк [123]. Деякі аспекти походження українських юридичних термінів розглядає О. Сербенська [155]. Конструктивним, зокрема для нашого

дослідження, є висновок О. Реформатського про те, що більшість термінів є утвореннями греко-латинського походження [142;143].

Питання генезису англійських юридичних термінів, що вживаються в економічному дискурсі, є специфічним, воно ще не розглядалось і в цій праці досліджується вперше. Наголосимо, що запозичення економічною терміносистемою юридичних терміноелементів зумовлене передусім суспільними процесами, міжсоціумними відносинами та економічним розвитком держави. Постійний економічний прогрес вимагає правового статусу у здійсненні економічних стосунків, тому все частіше констатуємо функціонування юридичної термінології в економічній підмові. Привертає увагу та обставина, що процес «входження» юридичної термінології в мову різних сфер сягає корінням ще середньовіччя, коли починали зароджуватися правові та економічні відносини між певними соціогрупами.

Розглянемо в діяхронному плані питання генетичних юридично-економічних транспозицій. Аналіз літератури з цього питання показав, що трансформація та транспозиція юридичних термінів у різножанрових текстах є природним явищем, успадкуванням лексики одних поколінь наступними. При цьому відбувається поєднання давньої та актуалізація нової мовної лексики вченими, юристами, економістами та представниками інших професій, які безпосередньо мають справу з правовою, економічною діяльністю.

Як свідчать спостереження, елементи юридичної терміносистеми, її форми і моделі беруть свій початок в англійській соціально-економічній лексиці середньовіччя [123]. На подальших етапах історичного розвитку відбувається розширення семантики загальноновживаних соціально-економічних систем на базі відповідних наукових дефініцій. Причому слова, які впродовж

віків зберігали кореневу морфему, надалі набувають можливості різнопланової деривації, зокрема можуть оформлятися іншими суфіксами, здебільшого не втрачаючи первісного значення.

Аналізуючи фактологічний матеріал, ми дійшли висновку, що юридичні терміни економічного дискурсу можна диференціювати за походженням їх основ. Це терміни, що є власномовними словами (група 1); що мають латинську (група 2) та французьку (група 3) основи. Власномовними вважаємо англосаксонські за походженням слова, принесені з континенту у V ст. германськими племенами. Як основа мови ці слова вживаються протягом більш як тисячоліття. Щодо іншомовних основ, то, якщо кількість запозичень у староанглійській мові була незначною, то після норманського завоювання, як свідчать історичні джерела, запозичення стали масовими і становили одне з джерел збагачення англійського словника [106]. Особливо до англійської мови, і через французьку, і з самого джерела, надійшла значна кількість латинізмів, певна частина яких зберігають не лише форму, а й правопис мертвої мови. Наступні терміни, які ми зафіксували у економічних текстах, є саме такими словами та словосполученнями: *premium*, *prospectus*, *actus reus*, *mens rea*, *ultra vires*. Цікавим є той факт, що зараз у судах Великобританії відмовилися від вживання деяких латинських легалізмів. Наведемо приклади нової юридичної термінології [див.289, с.6]:

Стара термінологія

subpoena

guardian ad litem

ex parte

minor

interrogatory

Нова термінологія

witness, summons

litigation friend

without notice

child

request for information

Як бачимо мова постійно розвивається та модифікується. Застарілі форми переходять у нові, практичні та зручні для користування. В даному випадку на зміну старим латинізмам прийшли власномовні слова, які є часто вживаними елементами у професійній комунікації.

До групи 1 ми віднесли такі терміни: *deed, sale, settlor, share, strike* та ін.(4% всієї зафіксованої кількості слів). До групи 2 — *acceleration, alienation, contract, license, premium* та інші (найбільша серед груп, 82% термінів). Група 3 містить такі елементи: *abandon, abatement, allotment, sabotage* та ін.(14% всіх юридичних термінів економічного дискурсу). При цьому ми зафіксували подвійне запозичення більшості термінів з латинською основою, які прийшли в англійську мову через старофранцузьку.

Розглянемо детальніше генезис термінів названих груп та проаналізуємо початкові значення терміноелементів.

Група 1. Термін *deed* сягає корінням староанглійської мови, маючи форму *ded, dæd*. У середньовіччі це слово видозмінюється у *dede*:

deed < ME. *dede* < OE. *ded, dæd*.

У юридичному значенні «акт», «документ за печаткою» — сучасна версія терміна *deed* — вживається в економічному контексті, як у прикладах: *Such a **deed** not only conveys title from the grantor but also contains several warranties for the benefit of the grantee. A quitclaim **deed** merely passes whatever claim or interest the grantor may have or might receive in the real property. No warranties are made in the **deed** [223, с.422]. The other type of **deed**, in contrast to the warranty deed, has none of these protective assurances [264,с.5].*

Власномовним словом, згідно з проаналізованими нами джерелами, вважається і термін *share*, в староанглійській та середньовічній англійській — *scearu* у значенні «різати», «стригти»:

share < ME.<OE. *scearu*.

Згідно юридичного словника «A Dictionary of Law» цей термін є елементом правничої терміносистеми. В юридичній термінології сучасне значення *share* — «пай», «частка», «акція»: *Again, by another provision of the Bank Act, a bank is forbidden to purchase, or deal in, or lend money, or make advances upon the security or pledge of, any share of its own capital stock, or of the capital stock of any bank, this prohibition being an exception to the general power to deal in, discount, and lend money on shares of companies [282, с.90]. If industry sales are down, for example, management will want to study the company's share of the market to see whether there has been an increase or decrease in its percentage share [294, с.1074]. Ownership in a company is evidenced by shares of common stock [265, с.8].* У наведеному уривку термін *share* виявляє юридичну семантику «пай», «частка», зокрема у словосполученнях *money on shares, share of the market, share of profit, share capital, share index, share without par value, share in mining company* та інших.

До лексичного складу англійської мови належить і юридичний термін *law*. У староанглійський період це слово на письмі передавалось як *lagu*, а в середньовіччі — *lawe* і означало «щось встановлене, затверджене»:

law < ME. *lawe* < OE. *lagu*.

Сучасне слово *law* — «закон», «право», «юриспруденція» вживається і в економічному дискурсі: *The law of diminishing returns states that beyond some point, decreasing amounts of*

*additional output are obtained when equal extra units of a varying input are added to a fixed amount of some other input [294, с.1119]. The tax **laws**, for example, seek not only to raise revenue for government expenditure but also to redistribute wealth by imposing higher inheritance and income taxes on wealthy people. The most important of the rights and interests that the **law** labels property is title [223, с.414].* Цей термін переважно вживають сьогодні у навчально-методичній літературі з економіки та у монографіях, пов'язаних з певними юридичними питаннями в економіці. Семантика терміна *law* в економічних текстах відповідає його семантиці в юридичній підмові.

Група 2. Термін *corporation* утворився від латинської основи *corporatio*, що означало «успіння тіла», «інкарнація». Вперше це слово з'явилося в середньовічній англійській мові як *corporacioun*:

corporation <ME. *corporacioun* < L. *corporatio*.

Значення цього терміна в юриспруденції кваліфікується як «корпорація»: *Of course, the sheer size of some **corporations** renders them unresponsive to the best interests of their owners and to the immediate challenges of the marketplace. When the time comes for the **corporation** to draw in more investors for growth purposes, the S corporation status can be dropped with another filing [223, с.342]. In Ontario and Quebec, corporate tax is computed under the Ontario **Corporations** Tax Act and the Quebec Taxation Act, respectively [265, с.21].* Наведені уривки з економічної літератури доводять, що термін *corporation* дедалі ширше використовується в економічному дискурсі і стає як юридичним, так і економічним. Семантика цього терміна чітко простежується у словосполученнях *public corporation, private corporation, for-profit corporation, non-for-profit corporation, domestic corporation, foreign corporation, alien*

corporation, close corporation: A **public corporation** is an organization set up by a local or state government or the federal government to accomplish a governmental purpose. Instead we are discussing what is legally referred to as a **private corporation**, that is, an entity set up, funded, and run by private individuals to achieve private ends. A for-profit corporation is set up to yield its owners a return on their investment. A **non-for-profit corporations** created to achieve educational, charitable, or other ends without any return to its investors. As the states write the laws that control the creation and empowerment of **corporations**, a **corporation** doing business in the state under whose laws it was organized as a legal entity is known as a **domestic corporation**. In all the other states where it does business, except the state of organization, the **corporation** is a **foreign corporation**. A **corporation** from outside the United States is referred to as an **alien corporation**. Private corporations may also be referred to as closely held or **close corporations** [251].

Широко вживається в економіці та юриспруденції інтернаціональне слово *contract*, яке теж є продуктом подвійного запозичення з латинської мови. Термін прийшов в англійську мову в епоху середньовіччя від старофранцузького слова:

contract < ME. and OFr. < L. *contractus*.

У сучасних лексикографічних джерелах *contract* визначається як «контракт», «договір», «угода»: A **contract** is essentially a certain type of agreement or promise or set of promises [250, с.188]. Goods, the subject matter of the **contract** of sale, include all personal chattels, that is, tangible movable things, but not shares or bonds, or documents representing debts or obligations to pay money [282, с.141]. Generally, oral **contracts** are legally valid, binding, and enforceable [286, с.52]. Контракти є проміжною ланкою при

здійсненні певних економічних операцій, наприклад, купівлі-продажу, виробництва певної продукції, поставки товару тощо, тому терміноелемент *contract* часто можна зафіксувати у такому виді комерційного документа. Ми простежили також його вживання в літературі інших жанрів.

Разом з *contract* в систему юридичної термінології та в економічну підмову входить терміноелемент *license*, який можна зустріти на упаковках деякої продукції, наприклад, на відео-, аудіокасетах (тут *license* — «ліцензія, дана власником патенту виробляти певний вид товару»): *Under exclusive license from ATOLL Music, France* (напис на аудіокасеті). Утворений від латинського дієслова *licere* — «бути дозволеним», дієприкметник минулого часу *licens* є основою для латинського слова *licentia*, яке своєю чергою було запозичене старофрацузькою та пізніше середньовічною англійською:

license < ME. & OFr. < L. *licentia* < *licens*, present participle of *licere*.

В економічному контексті це слово набуває значення, аналогічного значенню в юридичному контексті — «ліцензія»: *A license does not usually confer a right to exclusive possession of the land, nor any estate or interest in it. The profit, as a legal interest over A's land, will bind A's successors in tittle, as will the license that is irretrievably bound up with it* [229, с.15].

Латинське *clamare* — «викликати», «оголошувати повним голосом», запозичене англійською через старофранцузьку мову. Французьке *claimer* — «вимагати», в середньовічній англійській адаптувалось як *claimen*:

claim < ME. *claimen* < OFr. *claimer* < L. *clamare*.

Шляхом конверсії від дієслова *to claim* утворився юридичний термін економічного дискурсу *claim* — «вимога», «претензія», «заява про права», «рекламація», «позов»: *In most forms of property insurance, a claim (assertion of an insured's right to indemnification) will be paid if the insurer receives proper notice and proof of the loss sustained by the insured. However, the law typically disallows children's claims that they have an insurable interest in an elderly parent or sibling. The obligor may assert a claim up to the amount of the instrument if the holder is the original payee, but cannot assert claims in recoupment against a holder in due course [232].* З наведених прикладів бачимо, що семантика терміна в економічному контексті така ж, як і в юридичному.

Термін *premium*, запозичений з латинської, майже зберіг початкову основу. Латинське *praemium*, префіксальне утворення, вживалося у тому ж значенні, що і тепер — «нагорода», «компенсація»:

premium < L. praemium < prae- +emere.

На сучасному етапі розвитку мови цей елемент терміносистеми кваліфікується як «премія (страхова; як доплата до номіналу; в угодах із премією)», «нагорода». Така дефініція, на нашу думку, є більш адекватною, оскільки в економічному дискурсі цей юридичний термін набуває саме такого значення: *A convertible security usually sells at a premium above both its bond value and its conversion value. Investors are unwilling to pay a significant premium over conversion value for several reasons. This decline also contributes to a narrowing of the premium as conversion value increases [265, с.626].*

Суфіксальне утворення від *liable*, термін *liability* є водночас юридичним та економічним терміноелементом латинського

походження. Старофранцузьке *lier*, утворене від латинської основи *ligare* — «зобов'язувати», запозичене англійською мовою:

liability < liable < OFr. *lier* < L. *ligare* + -ABLE.

Юридичний термін *liability* — «осудність», «відповідальність», можна зафіксувати і в економічному контексті: *An owner's liability is limited to his investment. Contract liability was imposed only where the parties strictly complied with the required formalities [250, с.187]. One party may before or during the time for performance repudiate his liability under the contract. This would be effective against stores that had not yet charged him for goods bought by his wife, but he should send letters to stores where he has already paid such bills in order to avoid further liability. Even proof that the employee violated specific instructions of the employer in committing the tort usually will not relieve the principal from liability [254, с.54].* Найчіткіше значення цього слова проявляється у словосполученнях, наприклад, *limited liability, unlimited liability, liability on bills of exchange* тощо.

Група 3 містить терміноелементи, запозичені з французької мови. Юридичний термін *franchise* фіксуємо вже в епоху середньовіччя в англійській мові, зокрема у похідній формі від *franc* — «вільний»:

franchise < ME. and OFr. < *franc*.

Маючи значення у юридичній терміносистемі — «пільга», «право голосу», «муніципалітет», це слово вживається також в економічному тексті: *The successful franchises are practically legendary, ranging from Ray Kroc's McDonald's to a multitude of other names that crowd the highly trafficked thoroughfares of America and the world. The unsuccessful franchises, however, are equally numerous, if not more so. This has caused state and federal regulators*

to focus on how franchises are distributed [223, с.344]. Юридичне значення наведеного вище терміна в економічному дискурсі зберігається, про що свідчать приклади.

Від старофранцузької форми *enseurance*, утвореної від *seur* — «надійний», «вірний» за допомогою префікса *en-* та суфікса *-ance*, в англійській мові адаптується і термін *insurance*:

insurance < OFr. *enseurance* < *en-* + *seur* + *-ance*.

Сучасне значення цього терміна в юриспруденції є «страхування»; це значення зберігається і в економічній підмові: **Insurance** *companies will not directly insure a person against his or her failure to conduct a commercial operation properly* [223, с.459]. *Protections include life insurance, health insurance, disability insurance, vacation, education benefits and pensions. Insurance companies collect periodic premiums from those they insure in return for providing a payout should some adverse event happen* [265, с.68]. Цей термін можна частіше зустріти у комерційних документах та підручниках, меншу частоту його вживання ми зафіксували у монографіях, наукових статтях та у статтях на економічну тему.

У процесі аналізу наукових досліджень та фактологічного матеріалу ми дійшли висновку, що немало юридичних термінів економічного дискурсу латинського та французького походження стали невід’ємною частиною англійського лексичного термінологічного фонду. Розвиток юридичної терміносистеми — явище перманентне; відбувається він як за рахунок створення нових номінацій, так і шляхом переосмислення старих.

Значний інтерес становлять питання дериваційної та семантичної структури елементів юридичної терміносистеми економічного дискурсу, особливості функціонування термінів у відповідних фахових текстах, до аналізу яких ми переходимо.

2.2. Семантика. Семантична еволюція

Питанням семантизації та семантичної еволюції присвячено низку праць, зокрема цікавими є роботи Ф. Палмера, В. Овчаренко, Р. Цаголової, О. Вакулова, Г. Кличкова та ін. Проблеми семантики термінологічних структур, загалом різні аспекти, розглядає Ф. Палмер. Учений визначає семантику як термін, що спеціально вживається для співвідношення його із вивченням значення [197].

Важливим для нашого дослідження є питання значення слова, зокрема термінологічної одиниці. В науці існує багато гіпотез словесного значення. Відомо, що слово як одиниця мови — явище багатоаспектне і має ознаки фізіологічні, акустичні, психічні, соціальні. Семантичну структуру слова описують у мовознавстві семантичним трикутником, в якому виділяють предмет (чи денотат, чи референт), а також поняття (чи десигнат): слово позначає предмет і виражає поняття (рис.2.1) [36, с.31]:

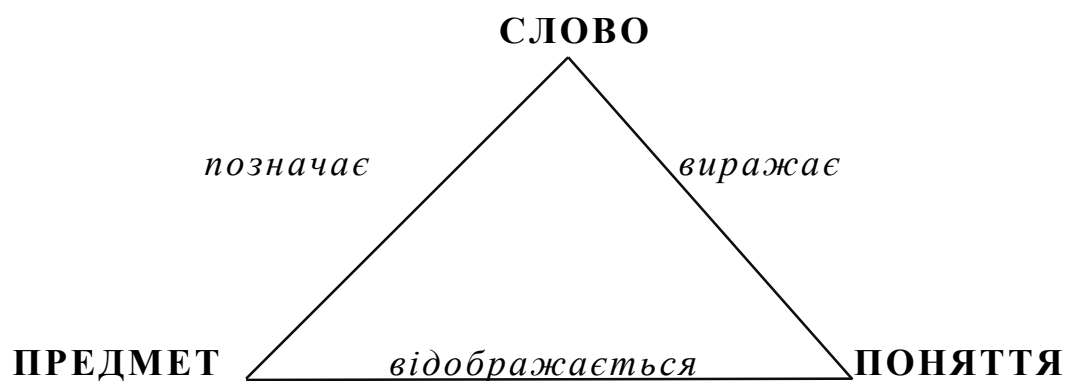


Рис.2.1.

Щоб увійти в семантичну систему мови, і предмет, і поняття повинні бути названими. Якщо значення слова — це зв'язок двох відображень — відображення фізичної сторони слова та відображення предмета, то стають зрозумілими відношення, з

якими слово входить у мову: денотативне (слово — предмет), сигніфікативне (слово — поняття), структурне (слово — інше слово). Відповідно до цього Б. Головін розрізняє три типи значень — об'єктні, суб'єктні та структурні [36, с.32]. Значення всіх названих типів притаманні словам-термінам.

Значну роль у процесах термінологічної семантизації та десемантизації відіграє контекст. Р. Цаголова, наприклад, аналізує семантизацію багатозначного терміна в текстах з політичної економії, детально розглядаючи питання понятійно-тематичного поля та тематичного контексту відповідно до певної політико-економічної категорії [174, с.44]. Структуру та семантику науково-технічного терміна аналізує В. Овчаренко. Вчений вважає, що коли власне значення терміна перестає відповідати його термінологічному значенню, формально-семантична структура терміна або ж термін загалом змінюється і ця відповідність відновлюється за рахунок зміни власного значення знака, що виступає як термін [114, с.30].

Плідною для нашого дослідження є думка П. Гіро про доцільність включення соціологічного контексту в значення будь-якого слова. Розмежування семантичних і стилістичних аспектів терміносистеми, а також диференціація кожного з них становить значний інтерес в плані методології дискурсного дослідження — актуалізації структури і семантики, форми змісту, прагматики і стилістики. Автор розглядає контекст під таким кутом зору [див.51, с.102]:

СЕМАНТИКА	СТИЛІСТИКА
основне значення	експресивне значення
контекстуальне значення	соціальне значення

Це розуміння контексту реалізувалось практично в дослідженнях окремих термінологічних систем — економічної, юридичної та інших. У цій дисертації воно певною мірою застосовується для аналізу кореляції двох терміносистем — юридичної та економічної, для розуміння особливостей сучасного (юридично обґрунтованого) економічного дискурсу, тобто для більш кваліфікованої аргументації правових аспектів літератури економічного жанру.

Питання дослідження юридичної та економічної терміносистем розглядалися дослідниками переважно в межах структурно-семантичного аналізу, в системі відповідного дискурсу — економічна термінологія в економічному дискурсі, юридична — в юридичному і т. д. Вперше досліджується проблема функціонування юридичної термінології в економічному дискурсі, а також семантичного поля юридичної термінології в структурі економічного дискурсу.

У зв'язку з визначеною методологією дослідження важливим є розгляд семантичних полів, зокрема за рівнем (ступенем) їх термінологічності. Можна розглядати семантичні поля за ступенем термінологічності або за ступенем зберігання значення в певній вузькоспеціальній галузі, а також за прагматикою контексту. В економічному дискурсі юридичний термін може зберігати значення повністю, зберігати його частково або повністю його втратити.

Зауважимо, що під впливом інтерференції, при входженні в економічну підмову юридичні терміни проходять так звану спеціалізацію, змінюючи своє місце в системі, дефініції. Вони можуть перетворюватися в омоніми або є омонімами вихідних термінів. Наприклад, термін *liability* — «осудність», «відповідальність», «зобов'язання», в юридичній терміносистемі є омонімом економічного терміна *liability* (у множині) — «пасив».

Аналізуючи теоретичний матеріал стосовно проблем семантики та термінології, ми звернули увагу на процеси транстермінологізації у висвітленні О. Суперанської [163, с.105]. Суть явища транстермінологізації, на думку автора, полягає у тому, що термін однієї галузі може після відповідного перегляду увійти в терміносистему іншої науки. Як наслідок утворюються міжгалузеві омоніми. Транспозиції підлягають як окремий термін, так і деякий термінологічний блок, що включає сумісні з центральним терміном поняття. За нашими спостереженнями, такий процес не завжди має місце, оскільки трапляються випадки так званого запозичення термінів однієї галузі науки іншою. Розглянемо це питання на базі економічного дискурсу.

В англomовному фактологічному матеріалі з економіки ми зафіксували економічні терміни як омоніми юридичних, що з'явилися внаслідок процесу транстермінологізації, а також терміни юридичні. Це переважно стосується тих сфер економічної комунікації, тих соціогруп, які безпосередньо займаються юридичною практикою на підприємствах, на різних бізнес-фірмах, у конторах, які пов'язані з економічною діяльністю. Юристам-економістам часто доводиться мати справу саме з юридичним боком оформлення різного роду угод, контрактів, документів певного підприємства, тобто має місце термінологічна інтерференція економіки та юриспруденції як підмов.

Проаналізувавши економічну літературу різних жанрів та використовуючи лексикографічні економічні та юридичні словники, ми виявили, що приблизно 73% усієї кількості юридичних термінів економічного дискурсу стали невід'ємною частиною економічної підмови в зв'язку з їх частим вживанням в галузі економічної діяльності та правовим статусом бізнес-

операцій. При цьому ці елементи в процесі трансмісії в економічну терміносистему повністю зберігають юридичне значення. Це такі терміни: *acceptance* — «акцепт»; *act* — «акт»; *appeal* — «апеляція», «касаційна скарга», «оскарження»; *auction* — «аукціон»; *breach* — «порушення»; *bond* — «бона», «купюра», «облігація»; *credit* — «кредит»; *creditor* — «кредитор»; *employment* — «найм»; *tax* — «податок»; *mortgage* — «застава», «іпотека»; *rent* — «рента»; *share* — «акція», «пайова участь»; *witness* — «свідок»; *patent* — «патент» та інші.

Простежимо в контрастивному плані семантику термінів у процесі їх функціонування в економічному та юридичному текстах. Передусім розглянемо визначення деяких юридичних термінів у спеціальних словниках: в них термін співвідноситься зі спеціальним поняттям, і ознаки, зафіксовані у визначеннях, є суттєвими. Далі перевіримо, чи «працюють» ці ознаки при вживанні терміна в економічному тексті.

Термін *term* визначений як «any provision forming part of a contract». В юридичному тексті слово *term* вживається в термінологічному значенні: *An agreement in order to be enforceable must be so certain in its terms as to enable a court to ascertain what the parties undertook to do or not to do* [282, с.19]. В економічному тексті це значення повністю зберігається: *Because the use of promissory notes and trade acceptances is rather limited, the subsequent discussion will be confined to open-account trade credit. With this type of credit, the terms of the sale are an important consideration. COD terms mean cash on delivery of the goods. A contract is express when the parties have directly stated its terms at the time the contract was formed. There are many cases, however, in which the parties have clearly reached an agreement, even though*

they have not expressly stated its terms. Ordinarily you would not expressly state the terms of your mutual agreement beforehand, although it is clear that you do, in fact, have an agreement [243, c.15].

Терміном, що має пряме відношення до економічних операцій та явищ, є термін *tax* — «податок». В юридичному тексті простежуємо саме таку семантику терміна: *In 1919 the city of Paterson, New Jersey, imposed a tax on certain railway locomotives belonging to the Russian Government and held in storage in that city. This Government has given careful consideration to the matter of the treatment with respect to taxation to be accorded the property of the Russian Government referred to in your note of February 21, which is understood to have been purchased and acquired in the course of commercial transactions and to be intended for use in railway transportation in the ordinary course of business, and has concluded that there is no rule of international law or comity which would be violated should taxes be imposed on the property in question and collected. I regret, therefore, to inform you that the case, as understood by the Department, is not one in regard to which action by this Department to prevent the collection of taxes is deemed to be warranted. His Majesty's Government in the United Kingdom, in accordance with the principle of international law and comity that the property of a Foreign Government is exempt from all taxation, grants such exemption to the property of Foreign Government in the United Kingdom in respect of all taxation, national and local, except in so far as local taxation is imposed for direct services, in which case it is expected that the Foreign Government will pay such taxes. The Department has taken the position that under international law a sovereign state may not impose a tax upon the personal property of another sovereign state devoted to the public service of that state*

[299, с.115-116]. Термін *tax* можна назвати міжгалузевим юридично-економічним; він повністю зберігає юридичне значення в економічному тексті: *An individual is liable to income tax, capital gains tax and inheritance tax; companies are not subject to inheritance tax and pay corporation tax in place of income tax and capital gains tax. Naturally, the tax so added is taken into account as paid when the question of the overall liability for the year is considered; we are concerned here with finding the aggregate income. Rates of tax are then applied to slices of taxable income* [269, с.186]. У наведені контексти юридичний терміноелемент *tax* входить у значенні «обов'язкова плата, що вилучається державою з фізичних та юридичних осіб». Цікавим, на нашу думку, є той факт, що сам термін вносить в юридичний контекст елемент економічного дискурсу.

Інший термін *fraud* — «шахрайство» можна простежити в економічних текстах і, як показав аналіз літератури, він має те ж значення, що і в юриспруденції. Порівняємо: в юридичному контексті цей термін може вживатися таким чином: *Mr. Varsada was convicted of fraud and although the pursuers obtained a decree against him, it proved to be worthless* [305, с.106]. *Fraud is a deliberate misrepresentation or nondisclosure of a material fact made with the intent the other party will rely upon it. Statements of opinion usually may not be used as the basis of a fraud or misrepresentation case. Every state has passed a statute of frauds. A contract that has been partially performed will take a contract out of the statute of fraud in some cases* [255, с.4]. Як в економічній, так і в юридичній практиці користуються для зображення поняття *fraud* наступною схемою (рис.2.2):

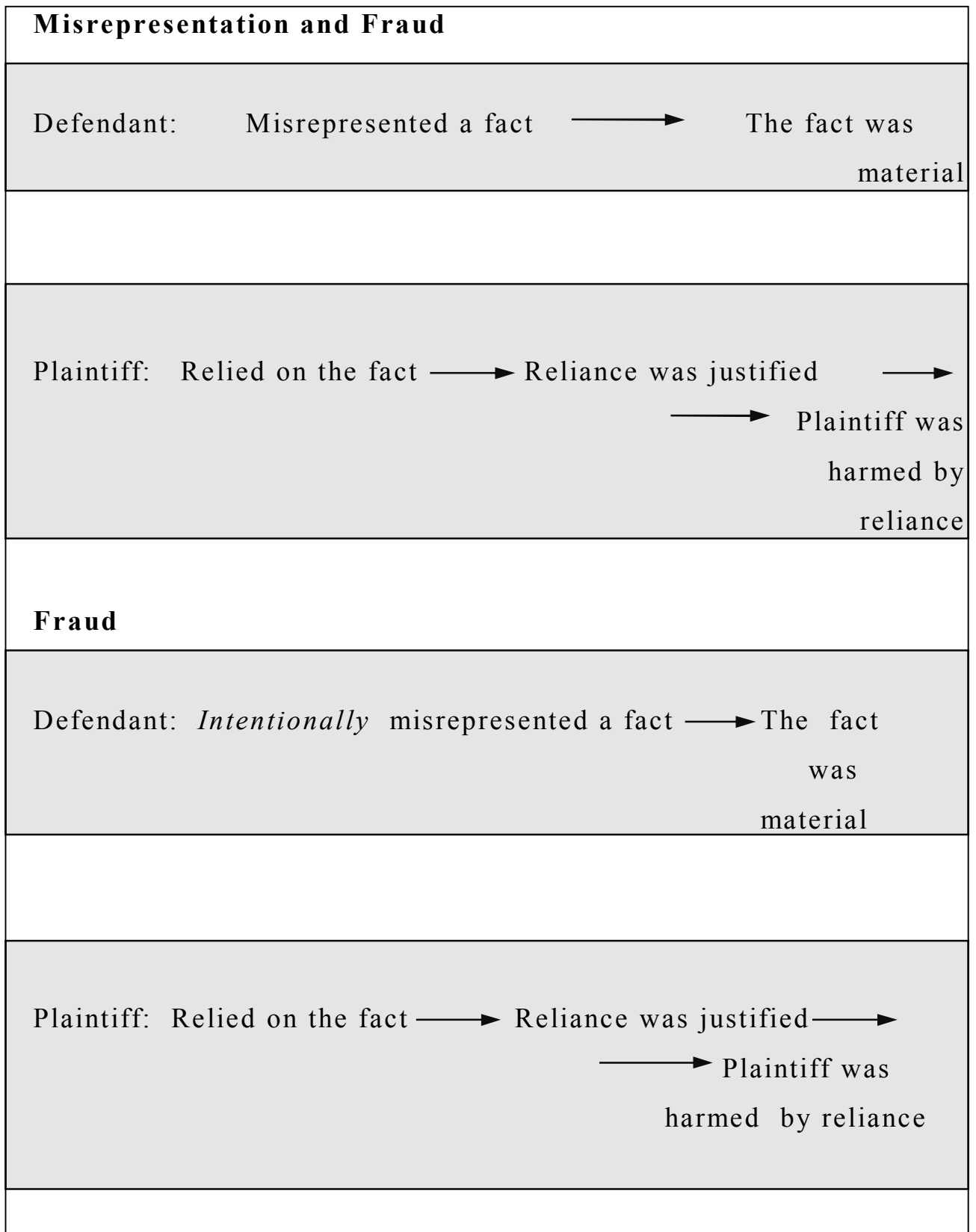


Рис.2.2. Зображення поняття «*fraud*».

В економічному контексті юридичне значення *fraud* — «a false representation by means of a statement or conduct made knowingly or

recklessly in order to gain a material advantage» збережене: *A CPA is liable for losses that result from his/her **fraud** [254, с.55]. The basic idea of misrepresentation and **fraud** is that one of the parties to a contract created in the mind of the other party a mistaken impression about an important fact or facts concerning the subject of the contract. A person alleging fraud must prove these same elements plus one additional element — scienter or intent to deceive. Ordinarily, **fraud** involves making statement known to be untrue or without a reasonable basis for believing it to be true as well as the omission of a material fact necessary to convey the truth [239, с.114].*

Юридичне значення «a wrongful act or omission for which damages can be obtained in a civil court by the person wronged, other than a wrong that is only a breach of contract» терміна *tort* — «делікт» зберігається в економічному тексті: *The principal may be liable to third persons for the **torts** of an agent under either direct liability or respondeat superior. Principals may be liable to third persons injured by the **torts** of their agents under the doctrine of respondeat superior, which means «let the master answer». This theory of imputed liability generally applies to principals who are employers, making them liable for the **torts** of their employees. Unless on intentional **tort** was encouraged by the principal, courts tend to find that it was committed outside the scope of the agency [290, с.12].* Для порівняння наведемо приклад юридичного тексту: *Many **torts** are unintentional, such as damages in traffic accidents. But if **tort** is deliberate and involves serious harm, it may be treated as a crime. A **tort** is a private wrong for which the wronged person may recover monetary damages, many of the facts or omissions which have been defined as crimes may also be **torts**. **Torts** can be classified into three general categories. First,*

there are intentional torts. Second, there are negligent torts. Third, there are strict liability torts [317, с.113].

Цікавим є для нас той факт, що в економічному дискурсі, переважно у монографіях з комерційного права та його застосування в економічній практиці, ми фіксуємо терміни юриспруденції, які, на перший погляд, не мають відношення до комерції. При цьому простежуємо збереження семантики термінів (йдеться про терміни *attorney, court, law*). У юридичному дискурсі *attorney* вживається у значенні «повірений»: *An attorney owes the client a fiduciary duty that is a duty of highest care, trust, loyalty, and good faith in the exercise of the representation of that client. His attorney believed this to be perjury and told Whiteside he would not allow him to perjure himself in court. However, in statutory actions, such as actions taken under the Fair Credit Reporting Act, the court can award recovery and the collection of the plaintiff's attorney's fees from the defendant. Individual clients may carve out their own exceptions by bargaining with the attorney. First, the function of an attorney is representing a client; second, the attorney's relationship with a client, focusing on the concept of the attorney-client privilege; and finally, the age-old question, «How can an attorney represent a guilty client?» Attorneys play a key role in this process because they represent the competing sides in a conflict and, through their courtroom skills, attack and test the case of the opposing party [303, с.9].* Економічний дискурс зберігає це значення: *One way to avoid both errors is to establish an ongoing professional relationship with an attorney in general practice before events force such a hasty choice. Whenever a legal need arises that is beyond your attorney's normal practice range, he or she may be used as a good source of recommendations to enable you to find an attorney who is well versed*

in the required legal specialty. Some attorneys or law firms also advertise on television or billboards to secure business. Many attorneys will give you a free half-hour's consultation on your problem. While it is true that many attorneys have to be in court and therefore cannot be reached immediately, their secretaries should know where they are and they should be reliable in returning your call. The actions of fiduciaries such as attorneys are scrutinized carefully, particularly for improper influence [223, с.180].

Терміноелемент юридичної терміносистеми *court* має значення «суд» у юриспруденції, у юридичному контексті: *Courts are institutions designed for settling disputes. A function of the court is to settle those disputes. However, courts do much more than decide who was at fault for an accident, whether an accused person actually stole the goods, or whether a marriage should be dissolved. There are two jurisdictional groups of courts in this country: federal courts and state courts. And when anyone shows a reluctance to obey the laws it is the courts and police that provide the machinery of enforcement. All offenders are brought before the Court of Summary Jurisdiction, that being the court which is variously known as the Police Court, Petty Sessions , or merely as the Bench (and sometimes, when sitting for the special purpose indicated, as the Juvenile Court or the Domestic Court) [301, с.13]. У економічних текстах різних жанрів, особливо у монографіях та у навчально-методичній літературі ми зафіксували даний термін у тому ж значенні, що і в юридичному дискурсі: *Many courts also began to shift their emphasis from protecting business and promoting industrialization to protecting consumers and workers [278, с39]. Courts today are generally willing to consider defences based on inequality of bargaining power between the parties, and they may rewrite or refuse to enforce contracts to**

avoid injustice [229, с.5]. Most modern courts also, for example, tend to view with great suspicion attempts by manufacturers to limit their responsibility for their products by contract [232, с.11].

Інший терміоелемент юриспруденції — *law* («закон», «право») — фіксуємо переважно у монографіях та наукових статтях економіко-юридичного характеру. Тут простежуємо певні ідентичні паралелі вживання терміна, збереження ним своєї семантики, що особливо проявляється у термінологічних словосполученнях (наприклад, *tort law, corporation law, contract law, commercial law*). Порівняємо прагматичне використання терміна у контекстах з юридичної та економічної літератури. В юридичному дискурсі вживання терміна таке: *Law can be divided into two main branches: (1) private law and (2) public law. Law is the set of enforced rules under which a society is governed. Law is one of the most basic social institutions — and one of the most necessary. The law thus establishes the rules that define a person's rights and obligations. The law also sets penalties for people who violate these rules, and it states how government shall enforce the rules and penalties. In fact, laws frequently are changed in a society's needs and attitudes [296].* В економічному контексті фіксуємо такі приклади: *Contract law and commercial law deals with the rights and obligations of people who make contracts. Tort law deals with the rights and obligations of the persons involved in such cases [294, с.1119]. Property law governs the ownership and use of property. Corporation law governs the formation and operation of business corporation [294, с.1120].*

Із прикладів бачимо, що терміоеlementи юридичної терміносистеми в економічних текстах мають тенденцію до широкого використання, не змінюючи при цьому свого юридичного значення.

Актуальним та прагматичним сьогодні є питання у юриспруденції про збереження авторського права не тільки за кордоном, й у нашій країні. Терміноелемент юридичної підмови *copyright* — «авторське право» в юридичній практиці означає частину цивільного права, що регулює особисті немайнові, а також майнові відносини, які складаються між автором певного витвору мистецтва, літератури тощо з іншими особами у зв'язку зі створенням та використанням цього виробу. Цей термін особливо широко, як показав аналіз економічної літератури різних жанрів, вживається в економічному дискурсі. Семантика та прагматика його повністю збігається із семантикою та прагматикою в юридичному дискурсі. Простежимо вживання *copyright* в названих контекстах. В юридичному тексті фіксуємо термін, як у прикладах: ***Copyright** lasts for the author's lifetime plus 50 years from the end of the year in which he died (or from the end of the year in which it was made in the case of films and broadcasts); it can be assigned or transmitted on death. The principal remedies for breach of **copyright** (known as piracy) are an action for damages and account of profits or an injunction. It is criminal offence knowingly to make or deal in articles that infringe a **copyright*** [256, с.4]. В економічному дискурсі вживання терміна таке: *The **copyright**, an exclusive right to the publishing, printing, copying, reprinting, and selling of the tangible expression of an author's creativity, was given to the copyright holder. When these rights of investors, authors, artists, and businesses are violated, the tort of infringement of patent, **copyright**, or trademark has occurred. The original **copyright** statute, passed in 1790, granted exclusive protection for such writings for 14 years with a provision for renewal for another 14* [223, с.90]. *All rights reserved; no part of this publication may be reproduced, stored in a*

retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise without either the prior written permission of the Publishers or a licence permitting restricted copying in the United Kingdom issued by the Copyright Licensing Agency Ltd. [226, с.1].

Контрастивістика значень термінів в юридичних та економічних контекстах свідчить, що значення зберігають і юридичні термін-словосполучення. Наприклад, термін-словосполучення *breach of contract* — «порушення угоди», як і в юридичному, так і в економічному дискурсах вживається у даному значенні:

а) юридичний текст: *The other expenditure by way of fees may in theory include elements which might have made them recoverable as loss due to breach of contract [302, с.100]. In the breach of contract case, the wrong is not said to have led to the expenditure which would have occurred in any event [302, с.101]. When one of the parties to a contract fails to perform properly under a contract, this is a breach of the contract. A material breach of the contract gives the nonbreaching party various rights. Most important, she or he may sue for any damages sustained as a result of the breach of contract. While it is true that a party that is injured by a breach of contract has a right to collect damages, the injured party has a duty to limit the losses that result from the breach. While it is true the landlord is entitled to damages resulting from the wrongful breach of the contract by the tenant, the landlord nonetheless must try to rent the apartment [258, с.1];*

б) економічний текст: *When there is a breach of contract (an unexcused failure to perform according to the terms of the agreement), the injured party has a right to a legal remedy [223, с.175]. The Code follows the trend set by earlier law of placing the*

risk of loss on a party who is in breach of contract. Whenever one party exercises the power to terminate in violation of the right to terminate, the other party may recover monetary damages in a breach of contract [241, с.236].

Наведемо ще один приклад збереження юридичного значення термінів-словосполучень із терміноелементом *income tax* — «прибутковий податок»:

а) юридичний текст: *Conclusions 1 and 2 of the summons related to income tax and interest due thereon; conclusion 3 related to unpaid social security contributions [300, с.10]. In the first conclusion payment was sought of income tax remaining payable and unpaid with interest thereon from 6 July 1989 [300, с.11];*

б) економічний текст: *Various laws require that the employer withhold from the pay of employees certain taxes and remit these amounts periodically to the proper authorities. These tax withholdings are as follows:*

1. Income tax. This includes federal, state, and city income taxes.

2. *Social security taxes. The law provides that as of 1988 the employee will pay 7.51 percent on the first \$45,000 of earnings [294, с.1223].*

When we allow for corporate income taxes, most would agree that the use of leverage can have a favorable impact on a company's total valuation [265, с.479]. Цей термін вживають також і в підрахунках податків з прибутку, бо він має саме таке значення: *Illustrations of income tax liability calculations for both a single person and a married couple are given below:*

1986/87 tax assessment for a single person

	£	£
	Earnings	14,000
<i>less</i>	Allowable outgoings	
	Pension contributions	800
	Subscriptions to professional body	80
		880
		13,120
<i>add</i>	Unearned income	255
	Total income	13,375
<i>less</i>	Personal allowances	
	Single personal allowance	2,335
		11,040

Income tax = £11,040 x 29% = £3,202

Юридичне значення терміна-словосполучення *income tax* зберігається як на морфологічному, так на стилістичному рівнях.

Нами зафіксовані випадки часткової реалізації юридичного значення терміна в економічному тексті. Так, слово *valid* — «written or done in a proper manner so that court of law would agree with it», виражає часткове значення в економічному тексті: *Futak told Pockey at that time that he did not believe that ROA was a valid performance measure for the motor works divisions* [294, с.817]. Тут не «працює» друга частина означення юридичного терміна *valid* — «... so that court of law would agree with it». Однак аналізуючи економічну літературу різних жанрів, ми дійшли висновку, що

даний термін також зберігає юридичне значення «чинний», «достатній з правової точки зору», «добре оформлений», переважно тоді, коли вживається у словосполученнях *valid contract, valid will*: *A valid contract is one that meets all the legal requirements for a contract. Valid contracts are therefore enforceable in court [229, с.15]. A will procured by fraud or undue influence is not accepted as a valid will.if the statutory formalities are not all complied with, the will is not valid [241, с.497].*

Нами виявлено також випадки, коли в економічному тексті термін втрачає юридичне значення, набуваючи при цьому загального значення. Відбувається детермінологізація терміна. При цьому він втрачає свою визначену концептуальність, системність, однозначність і набуває прагматичних властивостей. Так, юридичний термін *capacity* визначається як «ability or power». В юридичному тексті він має саме таке значення: *In order that a man and a woman may become husband and wife, two conditions must be satisfied: first, they must both possess the capacity to contract a marriage, and secondly, they must observe the necessary formalities [301, с.19]. The Southern Pacific Railroad Company of Mexico applied on June 15, 1910, to the Governor of the State of Sinaloa, in his capacity as chief of police of the State, cooperating with the federal police, in order to have investigations made of the existence and extent of said defrauding of their lines within the territory of his State [299, с.455]. The following are the elements necessary to fulfill the legal requirements for a valid contract: 1) offer; 2) acceptance; 3) consideration; 4) capacity; 5) legality. Capacity here refers (normally) to mental competence. Since the agent is to contract on behalf of the principal, the principal is the party who must have contractual capacity [299, с.614].* В економічному тексті слово

capacity набуває значення «the amount that something can produce»: *A cost accountant estimates that next year's normal capacity for the Susan Douglass Company will be 40,000 machine-hours [294, с.257].* Аналогічно до терміна *valid* ми виявили випадки, коли юридична семантика терміна *capacity* зберігається: *Persons who execute a will must have the mental capacity to understand the nature and character of their property and to realize that they are making a will. Because people are sometimes in ill health when they make a will, the law does not expect them to possess even the same level of mental capacity as is required to execute a contract. Lack of testamentary capacity and undue influence are the most common grounds that persons who are the provisions of a will use to challenge it [241, с.497].* У наведених прикладах фіксуємо термін *capacity* у значенні «дієздатність», «правоздатність», що є юридичним значенням цього слова.

Ми проаналізували з позиції збереження чи втрати первісної семантики такі юридичні терміни-слова та терміни-словосполучення: *capacity, term, contract, court, tax, tort, fraud, valid, breach of contract, income tax* та ін. Близько 99,6 % термінів відповідають семантиці у сфері економічних текстів, частково можуть реалізувати значення того чи іншого юридичного терміна близько 0,2% термінів. Має місце і десемантизація згаданих термінів у структурі економічного тексту (0,2% термінів). Ми зафіксували також і ті випадки, коли одночасно в різних економічних контекстах терміноелементи юридичної терміносистеми можуть зберігати юридичну семантику , частково реалізовувати її і повністю зберігати. Таких термінів виявилось два: *valid, capacity*.

Зазначимо, що юридичні терміни дедалі ширше використовуються в структурі економічних текстів. Високий

відсоток відповідності юридичному значенню терміна в економічному дискурсі пояснюється передусім щільним зв'язком економіки з правознавством. Незнання відповідних законів може призвести, наприклад, до банкрутства на підприємстві. Економіка без юриспруденції на сучасному етапі розвитку суспільства не може існувати. Юридичні терміни входять у підмову економіки на рівні її різних жанрів: економічної документації (контрактів, угод), монографічної літератури на економічну тематику (дисертації, монографії, статті, доповіді), науково-популярної літератури на економічну тематику, газетного жанру з питань економічного життя. У всіх цих жанрах економічної літератури простежуємо функціонування юридичної лексики, термінології, термінологічних словосполучень, фіксуємо спільні та індивідуальні риси щодо семантичної реалізації, соціальної та культурологічної орієнтації. Аналіз цих питань — завдання наступних розділів.

2.3. Проблеми термінологічної міграції

Терміни різних галузей наук у процесі розвитку та модифікації мов мають тенденцію до інтерференції внаслідок інтеграції наук. Галузеві терміносистеми взаємодіють одна з одною, нерідко мають частину спільного термінологічного фонду. Ізольованих терміносистем не зафіксовано [123, с.148]. Міграція термінологічних елементів призводить до таких явищ, як транстермінологізація, детермінологізація, диференціація значень, ретермінологізація тощо. Таке можливо, коли підмова однієї галузі науки абсорбує термін іншої підмови. Як динамічне явище міграція спричиняє кількісне (у вигляді нових номінативних одиниць) і якісне (нових значень) збагачення певної лексики на рівні

мовлення: через засоби масової інформації, науково-популярну і художню літературу. Як статичне явище міграція визначає кількісне та якісне збагачення лексики певного прошарку мови на рівні системи.

Аналіз літератури показав, що такі термінологічні одиниці розвиваються самостійно в системі науки, в яку вони ввійшли, можуть ставати омонімами, набувати нових значень або ж навпаки, не порушуючи цілісності підмови, в яку перейшли, зберігати своє значення. При перенесенні терміна в інше термінологічне поле його властивість точно й однозначно називати певне поняття може послабитися, а сфера застосування терміна може стати ширшою, вужчою або зміститися, оскільки чітка межа понять стирається. Наслідком цього виявляється насамперед те, що термін перестає співвідноситися лише з одним термінологічним полем і може бути представленим у декількох лексичних полях, позначаючи в кожному певну аналогічність. Фіксуємо також втрату терміноелементом точності та однозначності.

Існує кілька типових випадків проникнення термінів в інші термінологічні поля:

- 1) коли дві області мають деяку сферу перетину (наприклад, мовознавство і літературознавство);
- 2) коли дві галузі мають спільні структурні компоненти (наприклад, лінгвістика і музикознавство);
- 3) коли в професійній мові термін втрачає точність, що створює передумови для його переходу в інші підмови [164, с.136].

Розглядаючи питання прагматичної реалізації юридичної термінології в економічному дискурсі та міграції цих елементів у підмову економіки, ми з'ясували, що такий процес має місце. Економіка та юриспруденція певним чином перетинаються (рис.

2.3), мають спільні сфери функціонування, як, наприклад, комерційне право.

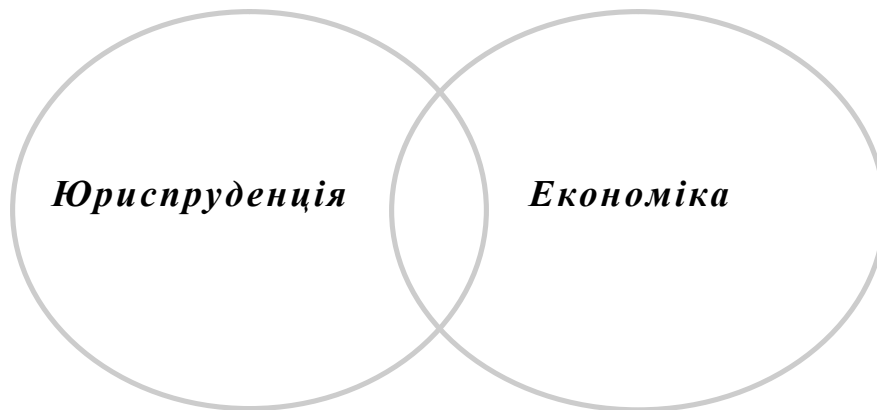


Рис.2.3.

На рис.2.3 бачимо перетин двох галузей. В області перетину ми простежили як економічні терміни у юридичній практиці, так і юридичні терміноелементи в економічній сфері діяльності. Порівняємо юридичні та економічні контексти. В юридичному тексті ми зафіксували економічні терміни, наприклад *dealer* — «ділер»; *debt* — «борг»; *assets* — «актив»; *liabilities* — «пасив» : *That was acceptable: but when the **dealer** started displaying the coat of arms on his premises and thereby giving the impression that he had the right to use the coat of arms, Lord Lyon stepped in [303, с.25]. Section 68 provides that any tax may be sued for and recovered from the person charged therewith as a **debt** due to the Crown in the Court of Session sitting as Court of Exchequer [301, с.12]. What happened according to him was that there was a division of **assets** and **liabilities** carried out on a de facto basis which was not a proper agreement although it was eventually acquiesced in [301, с.23].* Навпаки, в економічному дискурсі фіксуємо юридичні терміни, наприклад, *contract* — «угода», «контракт»; *liability* — «відповідальність», «осудність»; *trial* — «судовий процес»,

«судовий розбір»; *court* — «суд»; *jury* — «журі», «суд присяжних»; *judge* — «суддя»: *Success with the commercial paper questions on the exam requires recognition of the distinction between the transfer of an instrument by assignment and by negotiation, the ability to verify the requirements of negotiability, the ability to identify the parties to a note and a draft, recognition of the types of endorsement, and knowledge of the **contract** and the warranty **liability** of primary and secondary parties. If so, the panel may enter the correct judgement or send the case back down for a new **trial** [223, с.41]. Since it has original jurisdiction over a case before it, a **court** of record will make determinations of the facts in the case by using a **jury** or, if a jury is not requested for the case, by having the presiding **judge** determine the facts [229, с.40].* В обох випадках вживання економічних термінів у юридичному тексті чи юридичних термінів у економічному спостерігаємо збереження значень компонентів названих терміносистем.

Проблема міграції термінів, зокрема юридичних у підмову економіки, є багатоаспектною та багатогранною. Цікавим є питання ретермінологізації терміна, що теж виникає при трансмісії термінів. Таке явище трапляється не часто, однак заслуговує на увагу. Під поняттям **ретермінологізація** в даній роботі ми розуміємо явище реміграції терміна з іншої галузі знань у «свою», «рідну» галузь, але вже з новим набутим чи додатковим значенням, що сформувалось у нього в іншій галузі. Встановлення такого факту можливе лише тоді, коли ми розглядатимемо термін, взявши до уваги діахронічні відомості, тобто історію терміна та терміносистеми. Ретельно проаналізувавши юридичні терміни економічного дискурсу, ми дійшли висновку, що зафіксовані нами

терміни переважно не зазнають ретермінологізації, але вона також має місце.

Дослідження економічної літератури різних жанрів показало, що можна виявити терміни, диференціація значень яких відбулася внаслідок міграції в підмову економіки. Ми виявили такий термін, як *decree*: *Although not automatic, other legal grounds can be used to dissolve a partnership by court decree* [223, с.359]. В цьому контексті термін має значення «*equity judgement*» — «постанова суду стосовно акцій», хоча в юридичній практиці воно набуває значення «*an order*» — «наказ», «декрет»: *A list of decrees absolute is kept at the Divorce Registry and access to it is open to the public. For most purposes the parties to the marriage are still married until the decree is made absolute. During the period between decree nisi and decree absolute the Queen's Proctor or any member of the public may intervene to prevent the decree being made absolute and the decree may be rescinded if obtained by fraud* [257, с.3]. В юриспруденції також термін *decree* вживають у значенні «постанова». В економічній підмові це значення диференціюється відповідно до комерційних операцій та явищ, які пов'язані з правом, як показано у вищенаведеному прикладі.

Висновки до розділу 2

Розглядаючи питання генезису та семантичної еволюції, ми дійшли таких висновків:

1. Термінологічна лексика сучасної англійської мови складається з власних слів та запозичених лексичних одиниць. Зокрема, юридичні терміноелементи мають переважно латинське походження (82% кількості всіх зафіксованих нами термінів), запозичені англійською мовою переважно через старофранцузьку. Елементи юридичної терміносистеми, її форми та моделі беруть свій початок в англійській соціально-економічній лексиці середньовіччя. Деякі латинські запозичення замінюються на сучасному етапі розвитку мови на власномовні слова, які теж є складовими юридичної термінології економічного дискурсу (4% усіх термінів, що вживаються в економічному тексті). Решту елементів становлять ті, які мають французьку основу.
2. Контрастивістика семантики юридичних термінів показала, що юридичні терміни переважно зберігають своє значення (99,6% термінів), але ми виявили випадки часткової реалізації юридичного значення терміна (0,2%) та повної десемантизації юридичного значення (0,2%). Багато зафіксованих нами юридичних термінів є невід'ємною частиною економічної підмови: *act*, *acceptance*, *breach*, *bond*, *share*, *tax*, *mortgage*, *rent*, *witness* та інші. Більшість юридичних термінів економічного дискурсу широко вживаються в економічному контексті: *acceptance*, *act*, *breach*, *bond*, *credit*, *creditor*, *employment*, *tax*, *mortgage*, *rent*, *share*, *patent* та інші.

3. Міграція терміноелементів є природним явищем внаслідок інтеграції наук. При цьому терміни можуть проходити через транстермінологізацію, детермінізацію, диференціацію значень, ретермінологізацію тощо.
4. Аналіз міграції юридичних терміноелементів в економічну підмову показав, що вона призводить до їх транстермінологізації, детермінологізації та диференціації значень.

РОЗДІЛ 3

ДЕРИВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ

У процесі дослідження підмов особливого значення набуває аналіз дериваційних процесів, шляхів збагачення відповідних термінологічних систем, адже виявлення закономірностей у способах творення термінів різних галузей наук безпосередньо пов'язане з справою упорядкування відповідних термінологічних систем, з їх нормалізацією та подальшим збагаченням.

Ми провели структурно-словотворчий аналіз системи сучасних англійських юридичних термінів, які функціонують в економічних текстах. Розглядаючи дериваційні особливості юридичних термінів, враховуємо те, що формування їх відбувалося в різний спосіб, зокрема:

- шляхом утворення похідних слів, скорочень, словосполучень;
- шляхом поповнення лексемами, що утворюються за допомогою словотворчих ресурсів англійської мови;
- шляхом морфологічної афіксації;
- шляхом запозичення та абсорбції дериватів з інших мов.

Нами враховано структурно-словотворчі особливості термінів першої, другої та третьої груп, зокрема такі моменти:

- 1) англійські юридичні терміни реалізуються різними морфологічними категоріями (іменником, прикметником, дієсловом, прислівником);
- 2) термінотворчий потенціал містять морфеми, основи слів, словосполучення, фонеми;
- 3) загальну класифікацію юридичних термінів доцільно проводити, виходячи з їх морфолого-синтаксичної структури.

При цьому ми виділили два основних типи юридичних термінів: терміни-слова, терміни-словосполучення.

3.1. Дериваційні моделі термінів-слів

Спостереження над юридичною термінологією в структурі економічного дискурсу дають можливість виділити такі типи термінів відповідно до їхньої морфемної структури:

1. Непохідні: *lease, act, bail, bond, check, claim, crime, gift* та інші.

2. Похідні: *acceptance, arbitration, arraignment, attachment, grantor, grantee, disaffirm, defamation, discharge, robbery, voidable* та інші.

3. Складні: *trademark, landlord, leasehold, owner-occupier* та інші.

Граматичним фондом термінології вважають іменники, прикметники, дієслова. Питання стосовно того, якими частинами мови може бути представлена термінологія, залишається дискусійним. Термінологію можна розглядати в двох різних сферах, ізолюючи їх одна від одної.

Згідно з поширеною точкою зору, всі різновиди спеціальних понять повинні бути представлені іменником. Одні дослідники вважають, що категорія іменника з його широкими семантичними можливостями може вичерпати основний склад термінологічних найменувань. Цієї точки зору, зокрема, дотримується О. Ахманова [6, с.11]. Вона вважає, що важливим є питання про те, до яких частин мови належать чи повинні належати терміни. Слід звернути увагу передусім на те, що в європейських мовах система іменників настільки розвинута, що основний склад термінологічного списку для цих мов повністю може бути вичерпаний іменниками. Інші

дослідники вважають, що будь-яка розвинута термінологія передбачає високий ступінь абстракції. Термінологія є не сумою назв реальних речей та дій, а визначеною системою назв понять про речі та дії, тому в широкому розумінні слова єдиним лексико-граматичним засобом, що виражає поняття про предмети, якості, дії в термінології, є іменники [180, с.89].

Можна зустріти і деякі висловлювання, що стосуються, наприклад, прикметників, які, на думку лінгвістів, можуть вживатися тільки у складі словосполучень, тому терміном завжди буде словосполучення загалом. Мовною ознакою термінів-прикметників вважають і словотворчу вмотивованість.

Послідовною та реальною, на нашу думку, є теорія про різні частини мови у термінології О. Мана [195]. Він вважає, що опорною категорією термінологічної системи з точки зору частин мови є іменник, який підтверджує статичний елемент словникового складу. Дієслово, навпаки, виражає динамічний елемент, що впливає з функції дієслова — позначати процес.

Питання про функціонування дієслова як терміна є складним порівняно з іменником. Як вважає О. Ман, потрібно досліджувати не тільки сам елемент, й всю сукупність подібних йому елементів, що входять в певну мікросистему, тобто розглядати елемент на певному фоні. Необхідно розглядати термін-дієслово не сам по собі, а на фоні системи термінів як мікросистеми мови.

Усередині термінологічної системи, на думку лінгвіста, існують дві протилежні складові, чи два елементи, які взаємно виключають та водночас доповнюють один одного, елемент статичний — іменники та елемент динамічний — дієслова. Термінами можна вважати дієслова, які однозначно називають поняття певної науки, не викликаючи жодних асоціацій з іншими прошарками

словникового складу. Для розуміння семантичного змісту дієслова важливу роль відіграє морфологічна деривація.

О. Ман також приймає до уваги системні відношення частин мови. Якщо нам відомі іменники як терміни, то ми можемо припустити, що терміном може бути і дієслово, яке позначає процес. Тут враховані також словотворчі відношення, в них виступають слова одного кореня. Водночас утворюється певне дериваційне гніздо, де окремі складові частини пов'язані не тільки морфологічно, а й семантично. Це означає, що терміном буде і дієслово, якщо воно входить в гніздо, пов'язане загальним термінологічним значенням.

Структурно-семантичний аналіз юридичної термінології в економічному тексті дає змогу простежити типологію англійської юридичної терміносистеми. Її основу становлять словотворчі та семантичні критерії.

Терміни-слова представлено як кореневими, так і похідними утвореннями. Серед корневих виділяються основні та неосновні терміни. Основні терміни з'явилися як наслідок семантичної деривації багатозначного лексичного знака. Терміни цього виду характеризуються широким семантичним потенціалом та узагальненим лексичним значенням: *levy* — «збір, сума оподаткування», *tax* — «податок».

Для неосновних термінів характерна подальша семантична деривація термінологічного значення та перетворення їх у багатозначні терміни-слова. До них належать і однозначні слова, серед яких багато таких, що з'явилися в результаті запозичень, — *tax*, *license*, *firm*. Похідні терміни утворюються переважно за допомогою продуктивних словотворчих афіксів за певними моделями, які розглянемо далі.

3.1.1. Морфологічні моделі термінів-іменників

Аналіз морфологічної структури юридичних термінів в економічному дискурсі показав, що в англійській юридичній термінології переважають іменники (нами зафіксовано 238 термінів-іменників). Це пов'язано передусім з їх номінативною функцією, функцією позначення тих чи інших предметів та явищ.

Значний інтерес становлять механізми словотворення в системі юридичних термінів-іменників, зокрема, ми простежили такі:

- 1) морфологічний;
- 2) конверсія або морфолого-синтаксичний;
- 3) синтаксико-морфологічний;
- 4) семантичний.

Морфологічний спосіб творення термінів полягає у поєднанні афіксів зі словотворчою основою. Спостереження над словотворчими особливостями юридичної термінологічної лексики дають можливість дійти висновку, що дериваційні процеси в термінологічній системі представлені переважно суфіксальними утвореннями. Юридичні терміни-іменники утворюються, як правило, за такими моделями (для їх умовного позначення скористаємося такими символами: V — дієслівна основа, N — іменник, A — прикметник). Статистичні дані представлено в процесі аналізу дериваційних моделей.

Модель 1: V + **-er** або V + **-or** (12% юридичних термінів-іменників економічного дискурсу утворюються за цією моделлю):

administrate — administrator:

If the deceased died intestate, the appointee is labeled an administrator.

An **administrator** must perform many important duties, and he can be held liable if he is improperly executed.

An **administrator** is an appointee of court to oversee settlement of intestate deceased's estate.

bind — binder:

The policy goes into effect at once, but the agent will confirm the transaction by issuing a written voucher of insurance called a **binder**.

A **binder** is a written voucher of insurance.

A **binder** will satisfy the legal requirement for a writing.

bear — bearer:

A check is defined as an unconditional written directive to a bank to pay deposited funds on demand to the order of an individual named on the instrument or to the **bearer**.

The most common forms of a promise or order being payable to **bearer** use the words «payable to **bearer**», «payable to the order of **bearer**», «payable to cash», or «payable to the order of cash».

A check sent with the payee line blank is payable to **bearer**.

franchise — franchisor:

The **franchisor** receives the franchise fee, a percentage of the sales, and other reimbursements.

A failure to properly reveal all information pertinent to a prospective franchisee's choice or a misstatement in the information disclosed may leave a **franchisor** wide open to suit.

These informational requirements have been augmented by various state laws aimed at preventing **franchisors** from terminating franchises without good cause.

trespass — trespasser:

For example, the property holder is only required to refrain from doing intentional harm to a **trespasser** (such as setting traps) but must warn a licensee of known dangers (such as hidden pits).

Trespassers, persons who willfully enter the property of another without consent, are easily distinguishable from leasehold tenets.

A tenant is also distinguishable from business invitees, licensees, and, certainly, **trespassers**. _

Модель 2: V + -ee (6% усіх термінів-іменників):

assign — assignee:

An **assignee** who does not know what rights he is getting or which risks he is assuming, may be reluctant to take an assignment of the contract.

The party to whom they are assigned is known as the **assignee**.

If notice is not given and the obligor performs for the assignor, the **assignee** cannot demand that a similar performance be rendered for her or him.

bail — bailee:

If the parking garage was not aware of the packages, it would probably not be a **bailee** of them as it did not knowingly accept possession of them.

If you need someone to transport a package for you to a friend in a faraway city, you do not look under **bailees** (individuals to whom goods are bailed).

The person who thereby holds the property must then exercise a level of care similar to that required of a **bailee** in a bailment for the sole benefit of the bailor.

grant — grantee:

These warranties include legally enforceable assurances that the grantor has title and the right to transfer it, that the **grantee** will not be disturbed in her or his ownership by someone with a superior claim and that the property is free from all encumbrances (liens) at the time of transfer.

Such a deed also contains several warranties for the benefit of the grantee (transferee of property).

So if the grantor has only a disputed or partial claim, that's all the grantee gets.

promise — promisee:

You are the person to whom the promise is made, or the promisee.

In relation to your promise to pay, you are the promisor and I am the promisee.

A promisor and a promisee have some obligations to fulfill promises.

trust — trustee:

The few parties in charge of the trust, called the trustees, would then use their power to eliminate competition by fixing prices, territories, and so on.

The trustee separates out certain property that the debtor is permitted to keep and then administers, liquidates, and distributes the remainder of the bankrupt debtor's estate.

The creditors also elect a trustee, who, if approved by the judge, takes over administration of the bankrupt's estate.

oblige — obligee:

You are the person to whom I am obliged, or the obligee.

I am the obligee of that obligation.

A person to whom performance of contractual promise is owed is called an obligee.

Модель 3: V + -ment (6% юридичних термінів-іменників економічного дискурсу):

agree — agreement:

A transaction may be either (a) a present transfer to the buyer of the title to goods or (b) an agreement to transfer the title at a future time or on the fulfillment of some condition.

*The agent usually will not be liable on the **agreement**.*

*The main thing a court looks for in deciding whether the parties entered into a contract is an **agreement**, or a «meeting of the minds» between the parties.*

assign — assignment:

*Taking an **assignment** of a contract involves assuming certain risks.*

*When rights under a contract are transferred, this is called an **assignment**.*

*Promisors with notice of the **assignment** who render performance to the assignor or to any other third party remain liable to the assignee under the assigned contract.*

attach — attachment:

***Attachment** begins when the creditor (who may be a lender of money or a seller of the collateral) acquires a legally enforceable right to take the collateral and sell it to satisfy the debt.*

The attachment of the security interest takes place in a legal sense rather than in a physical sense.

*There are three requirements for **attachment**.*

bail — bailment:

*Only personal property can be the subject of **bailments**.*

*A **bailment** is the delivery of personal property by its owner or one who has the right to possess it to another person who accepts it and is under an express or implied agreement to return it to the bailor or to someone designated by the bailor.*

*A **bailment** is created by an express or implied contract.*

consign — consignment:

*A bailment of goods to a common carrier for shipment is known a **consignment**.*

*One attempt at this was through the use of the **consignment**.*

It held that if the substance of the transaction was an attempt at resale price maintenance, the transaction was illegal per se even if its form was similar to that of a consignment.

infringe — infringement:

If a person infringes another's patent (exercises any of the rights granted without authority to do so), the holder of those rights may sue for an injunction stopping the infringement.

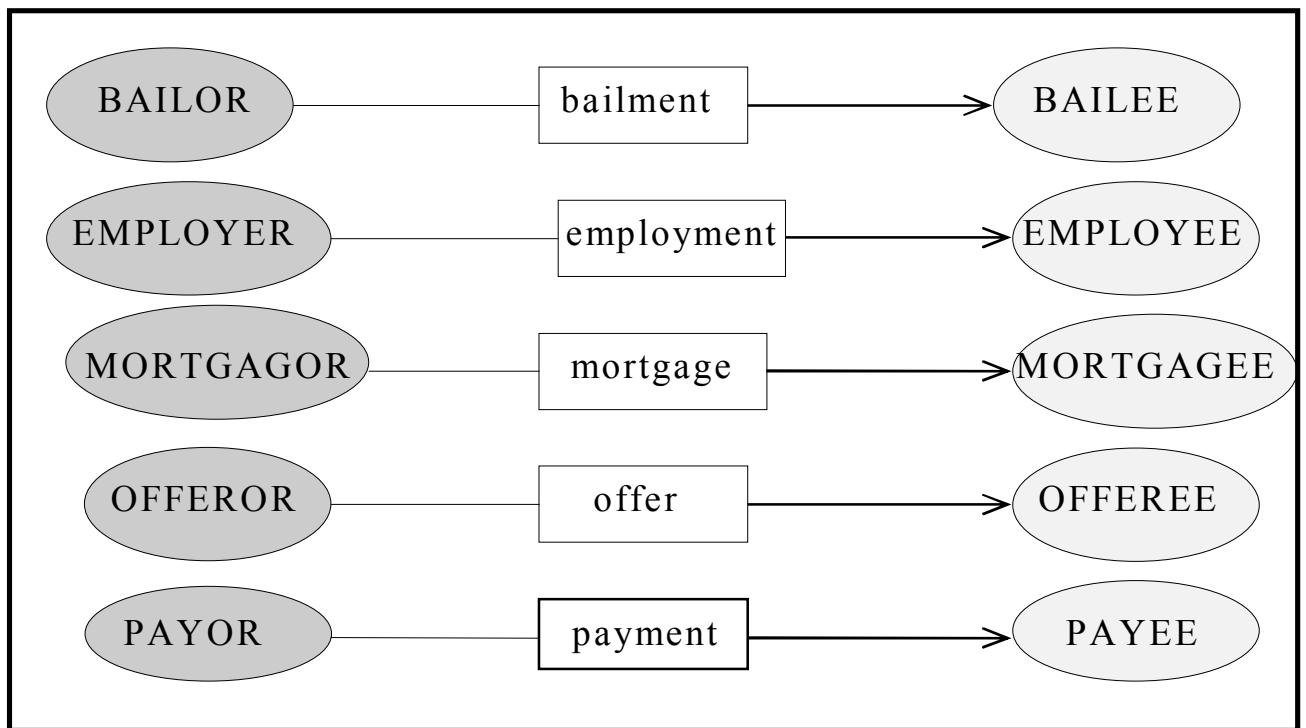
When these rights of inventors, authors, artists, and businesses are violated, the tort of infringement of patent, copyright, or trademark has occurred.

У проаналізованій нами економічній літературі ми зафіксували групи однокореневих юридичних термінів-іменників, які позначають активного та пасивного агента певної економічної дії чи процесу, а також результат цієї дії чи процесу, який є проміжною ланкою між об'єктом та суб'єктом. Група «активний — пасивний агент дії» — це іменникові утворення від дієслівних основ за допомогою суфіксів **-or**, **-er** та **-ee** (як у моделях 1 та 2): ***employer — employee, promisor — promisee, offeror — offeree, mortgagor — mortgagee*** та інші, а проміжна ланка — це переважно суфіксальні деривати моделі 3: ***bailment, employment, payment***. Зобразимо схематично ці групи. Для цього виберемо напрям стрілки — від активного агента дії, окресленого темнішим кольором, до пасивного, окресленого світлішим кольором, а результат економічної дії чи операції візьмемо у рамку (рис. 3.1).

Модель 4: **V + -(t)ion / V +-ition / V + -ation** (11% юридичних термінів-іменників економічного дискурсу):

access — accession:

Ownership of personal property can also be acquired by accession.



Puc.3.1.

Accession involves the acquisition of property by the natural increase of property already owned (for example, when a cow produces a calf, the calf belongs to the cow's owner) or by the affixing of things to property already owned (for example, a carburetor placed on a car's engine during repairs becomes the property of the car's owner).

Accession means increasing the value of property by adding materials or labor, or both.

corporate — corporation:

Because the **corporation** is considered a separate artificial person, it is taxed on its earnings.

Since the **corporation** is an entity created by the state, it must have the state's consent to dissolve.

Shareholders are not usually able to sue to enforce a right of the **corporation**. Suppose an officer of the corporation has breached his duty by setting up a business to compete with the **corporation**.

extort — extortion:

Popularly referred to as blackmail, extortion must be dealt with firmly and immediately.

A potentially violent crime that also takes its toll on businesses is extortion.

Extortion is defined as using threats of injury to the victim's person, family, property, or reputation to get consent to take property.

part — partition:

*A tenant in common can call for **partition** (division of the property or of the value received for it) if desired.*

reject — rejection:

If I offer to sell you my Fiat Spyder convertible for \$2,000 and you reply that you'd never be caught dead in a foreign car, that expression of a lack of interest in my offer, called a rejection at law, terminates it.

The buyer must also give the seller notice of the rejection, preferably in writing.

If the buyer fails to state in connection with his rejection a particular defect that is ascertainable by reasonable inspection, he will not be permitted to use the defect to justify his rejection if the seller could have cured the defect had she been given reasonable notice of it.

consider — consideration:

If someone offers to do something for you without naming the consideration that she or he wants in return, the offer can be no more than a stated intent to make a gift.

In effect, the requirement of consideration requires a promisee to pay the «price» the promisor asked for in order to gain the right to right to enforce the promisor's promise.

Gross inadequacy of **consideration** may also give rise to an inference of fraud, duress, lack of capacity, and so on.

possess — possession:

*I may have **possession** of my son's car but allow my wife to drive it at various locations while I ride as a passenger.*

*Although this greatly overstates the case, **possession** does mean immediate control or power to the exclusion of all others over something.*

*The exercise of control over an item or even a vehicle, say one in which illegal drugs are found, is **possession** and enough of an act to satisfy the courts.*

Модель 5: А + **-(i)ty** (2% усіх іменників):

liable — liability:

*Unless the partnership is limited partnership, the **liability** of each partner for the debts of the firm is unlimited.*

*Whenever a check, note, or other form of commercial paper is circulated, there are two different types of potential **liability** that may attach to parties through whose hands the instrument passes.*

*Secondary **liability** attaches only when the instrument has been properly presented for payment to the party primarily liable, when that party has refused payment, and when notice of the refusal or dishonor has been given to the parties who are potentially secondary liable.*

proper — property:

*A person is obliged not to trespass on another person's **property**.*

*Further, these offerors of accommodations for profit became insurers of the **property** that their guests turned over to them for safekeeping.*

In the case of a bailment requiring ordinary care, it is the duty of the bailee to treat the bailed property with that level of care and the right of the bailor to expect such treatment.

royal — royalty:

The holder may also sue for damages, which are usually set in the amount of what would have been a reasonable royalty (competition for the use of property) for the patent rights in question.

The patent holder was also awarded some \$97,000 in damages for lost royalty.

Compensation for use of property is called royalty.

secure — security:

This assurance, legally referred to as security, is obtained by having the debtor give the creditor a property right in the debtor's collateral.

Once something has been determined to be a security, it becomes subject to the requirements of the federal statutes.

The Supreme Court considers a security to be an investment contract whereby investors provide the capital and share in the earnings generated through the management and control of the promoters.

sure — surety:

A surety makes the same promise as the principal debtor and is usually a party to the original instrument creating the debt or other obligations.

The difference between the positions of surety and guarantor is often quite significant.

Whether the additional party is a guarantor or a surety, however, the additional assurance provided by that party's credit standing is often all that a sensible lender requires.

Модель 6: V + -ance (2% усіх термінів-іменників):

accept — acceptance:

Acceptance occurs when the buyer after a reasonable opportunity to inspect the goods , signifies to the seller that the goods are fine, performs an act of inconsistent with the seller's continued ownership, or simply fails to reject the goods.

Technically, an acceptance under contract law is a sign by which the offeree indicates that she or he will be bound by the terms of the offeror's offer.

In other words, the acceptance must be a mirror image of the offer.

insure — insurance:

Insurance may be granted by the government or some other agency without charge or eligibility criteria.

Unlike property insurance, an insurable interest in life need be shown only when the insurance is taken out — not at the time of loss.

Insurance has always been a lucrative and stable industry.

forbear — forbearance:

Refraining from doing something you have a legitimate right to do is termed forbearance.

Either a promise to forbear or the actual forbearance in return for their promise.

So if I promise to pay for the harm done to your car plus \$250 if you won't sue me for my negligence in an accident, your forbearance would bind me to my promise.

Модель 7: V + **-(o)ry** / V + **-(e)ry** / V + **-(a)ry** (3% усіх термінів-іменників):

bribe — bribery:

*The Joseph Schlitz Brewing Company was recently convicted of **bribery** because it had its salespeople grossly overtip for service they received at bars to induce the buyers for those establishments to buy Schlitz products.*

When something of value has been offered, given, received, or asked for (solicited) in return for influence on how an official carries out a public or legal duty, the crime of **bribery** has occurred.

Bribery goes beyond payoffs to public offices.

benefice — beneficiary:

The trustee has a fiduciary duty to the **beneficiary** and cannot cause the **beneficiary** to acquire liability to third parties through the trust management.

Depending on the type of risk covered by the policy, the compensation for the loss may be paid to a third party, called the **beneficiary**, rather than the insured.

A primary **beneficiary** (the person named first in priority to receive the whole policy payout) must still be alive when the person whose life is insured dies.

forge — forgery:

Whenever someone with an intent to defraud falsely makes or alters a written document so as to create or change a legal effect of that document, a **forgery** has taken place.

A **forgery** takes in everything from altering the age on a driver's license to signing another's name on a deed or a check.

In committing a **forgery**, a person writes a check on his or her account knowing that funds to cover the check are not available and that the check will probably not be paid by the financial institution on which it is written.

invent — inventory:

A lease of furnished premises or a contract for the sale of chattels will usually contain an **inventory** from which the particular items can be identified.

Inventory — goods bought for sale or lease.

A financing statement identifying inventory or equipment as collateral is usually filed with the state's secretary of state.

rob — robbery:

The taking of goods or money in the possession of another, from his person or in his immediate presence, by the use of force or fear is robbery.

Also, in number of jurisdictions the use of certain weapons, such as a handgun, in carrying out the crime of robbery, brings on a stiffer penalty.

Generally, the additional penalty is a mandatory period of imprisonment beyond the usual term for robbery.

У ході дослідження ми виявили особливу продуктивність при утворенні юридичних термінів-іменників, які функціонують в економічних текстах, суфіксів **-er**, **-or**, **-ee**, **-ment**, **-tion**, **-ition**, **-ation** (моделі 1,2,3,4 відповідно). При цьому термінологічні одиниці походять від дієслівних основ шляхом додавання перелічених вище суфіксів. Решта похідних термінів-іменників утворюються за допомогою таких суфіксів: **-ent** (*precedent*), **-cation** (*ratification*), **-cy** (*bankruptcy*), **-t** (*complaint*), **-ant** (*covenant*), **-ian** (*guardian*), **-ship** (*ownership*) та ін.

Префіксальний спосіб творення юридичних термінів англійської мови не є поширеним. Він сприяє модифікації основи, до якої приєднується префікс. Ми зафіксували такі продуктивні префікси (переважно романського походження): **as-**, що є варіантом **ad-**, утвореним в процесі асиміляції приголосного **d** на початку слова, і наслідком запозичення з різних мов (*assault*); префікс **co-** та його варіанти **con-** та **col-**, що позначають споріднене, спільне походження дії чи процесу (*co-borrower*, *coinsurance*, *comaker*, *contract*, *collateral*); **counter-**, що означає «зустрічний»

(*counterclaim, counteroffer*); **dis-**, що має силу зворотної опозиції до значення сполучуваного слова (*dishonour*). Префіксальні іменникові утворення представлені такими моделями:

Модель 1: dis- + N:

honour — dishonour:

Dishonour may be by nonacceptance, when a bill of exchange is presented for acceptance and this is refused or cannot be obtained.

The notice must be given within a reasonable time of the dishonour.

Модель 2: co(n)- + N:

insurance — coinsurance:

Coinsurance is a contractual means by which the policyholder becomes self-insuring for a certain percentage of the protected property's worth.

A principal means of doing so in the fire insurance area is through the use of coinsurance.

A typical coinsurance clause requires the insured to keep a policy in force with a face value of 75 percent of the protected property's worth.

maker — comaker:

Ford Credit was the payee of the promissory note and Gomeranna and her mother, Anna Pyle, were its comakers.

The promisor on a promissory note is termed the maker (two or more promisors are referred to as comakers); the person named to receive the money is termed the payee.

Comakers are two or more promisors on same note.

Модель 3: counter-+ N:

claim — counterclaim:

A claim that the defendant makes against the plaintiff based on the incident at hand is called a counterclaim.

A **counterclaim** is a new claim stating that plaintiff owes defendant damages because of harm resulting from the incident alleged in the complaint.

In some jurisdictions, plaintiff is allowed or required to reply to defendant's affirmative defense or **counterclaim**.

offer — counteroffer:

Your response to my offer, which alters the terms of the offer and which the court would label a **counteroffer**, terminates my offer, just as the rejection did.

An offeree may impliedly reject an offer by making a **counteroffer**.

Any attempt by the offeree to change the material terms of the offer or to add significant new terms to the offer is treated as a **counteroffer**.

Крім наведених вище моделей, ми зафіксували іменники, які утворюються за допомогою інших префіксів (**mono-, pre-, by-** та ін.): *monopoly*, *premises* (дані слова ввійшли в англійську мову з вказаними префіксами), *bylaw*.

Одним зі засобів творення сучасних англійських юридичних термінів є конверсія. Під **конверсією** ми розуміємо тип деривації, за якої засобом словотвору є власне парадигма слова. Цим шляхом деривації прийнято називати перехід слова з однієї частини мови в іншу. Так, дієслова утворюються від іменників і в деяких випадках від інших частин мови та, навпаки, іменники, як показують спостереження, можуть утворюватися від дієслів, і рідше — від інших частин мови:

adeem < *to adeem*; *bribe* < *to bribe*.

Щодо складних слів, то вони утворюються синтаксико-морфологічним способом. У проаналізованих нами юридичних термінах ми виділили такий тип творення, як інтеграція двох

іменників: **N + N**: *owner-occupier, time-charter, treaty-contract, copyright, landlord, trademark, leasehold, mortgage* (ми налічили вісім композитів). Поєднання двох основ є активним засобом творення композитів. Виявлені нами складні слова є субординативними композитами, тобто складові частини їх структурно і семантично взаємозалежні (*trademark, landlord, copyright*); а також координативними складними словами, один з компонентів яких не має переваги над іншим, обидва компоненти і структурно, і семантично до деякої міри незалежні (*owner-occupier, time-charter, treaty-contract*). Прикладами вживання композитів є наступні речення: *Should a **copyright** be infringed, the holder may sue for injunctive relief, damages, and lost profits. A **leasehold** interest is created when a **landlord** (lessor) grants a term to a tenant (lessee).*

Спостереження над англійським терміном-іменником дають підставу дійти висновку, що для цієї категорії слів характерними є морфологічне, морфолого-синтаксичне і синтаксико-морфологічне термінотворення. З інших способів словотворення інтерес становить семантичний, суть якого полягає в тому, що слово, наявне в мові, набуває цілком нового лексичного значення; при цьому первісне значення слова, як правило, зберігається. У юридичній лексиці майже не виявлено термінів, утворених на основі семантичного розширення існуючого в мові слова. Це пояснюється передусім тим, що правові поняття мають переважно більш давнє походження. Вони супроводять людське суспільство від найдавніших часів і як суспільна категорія живуть та розвиваються разом з ним.

3.1.2. Дериваційні моделі термінів-прикметників__

У проаналізованих нами економічних текстах ми зафіксували слова, що називають не сам термінований предмет чи явище, якими оперують в економічній чи юридичній практиці, а вказують на певні зв'язки цього предмета, поняття, його ознаки, якості. Функціонування таких слів обмежене текстами наукового чи офіційно-ділового стилю, і це дає підставу віднести такі слова до термінів. Отже, до юридичних термінів ми відносимо такі прикметники: *alienable*, *valid*, *invalid*, *testate*, *intestate*, *void*, *voidable*. Порівняно з юридичними термінами-іменниками кількість термінів прикметників менша (ми виявили сім, що становить 5% загальної кількості термінів-слів).

Англійські терміни-прикметники утворюються способом суфіксації основ, зокрема за допомогою суфікса **-able** за такою моделлю:

A / N + **-able**

alien — *alienable*:

Real property can be alienable.

void — *voidable*:

Contracts made by minors, for example, are voidable until some time after they enter their legal adulthood, at which point they can legally confirm their contractual obligations.

So, if Frank buys a used car from Honest Bob's Used Cars, and Frank is a minor, the parties have a contract that is voidable.

Серед зафіксованих нами прикметників ми виявили групи «протилежностей»: **valid** — **invalid (not valid)**, **testate** — **intestate (not testate)**; префікс **in-** у термінах-прикметниках *invalid*, *intestate* має значення «не-»: *A bill, note, or cheque is not **invalid** by reason only that it is not dated, or that it does not specify the place where it*

*is drawn or the place where it is payable, or that it is antedated or postdated, or that it bears date on a Sunday or other legal holiday. A person who dies leaving a valid will dies **testate**, a person who dies without leaving a valid will dies **intestate**.*

3.1.3. Терміноелементи-дієслова та морфологічні способи їх творення

Назвами процесуальних дій також виступають дієслова. Термінологічність їх забезпечується насамперед функціонуванням у певному тексті, а також лексичним значенням. У проаналізованих економічних текстах ми виявили десять таких термінів-дієслів; це перехідні дієслова: *affirm, avoid, alienate, disaffirm, discharge, hire, enlarge, indemnify, indorse, vest*.

Термін *alienate*, утворений за допомогою суфікса **-ate**: *Finally, there are the rights that allow the owner of property to destroy, consume, and **alienate** (transfer title by sale, gift, will, etc.* Суфіксальним утворенням є дієслово *indemnify* (суфікс **-fy**): *Many people contributing small amounts can form a resource pool big enough to **indemnify** (compensate for loss or damage) individuals suffering specified large randomly occurring harms.* Префікс **a-**, що походить від давньоанглійського прийменника *an*, і є одним з варіантів префікса романського походження *ad-* — **af-** вживається з такими дієсловами-термінами, як *avoid, affirm*. Терміноелементи-дієслова *disaffirm, discharge* є утвореннями з префіксом у значенні «позбавляти» — **dis-**: *The primary way in which the law protects minors from those who would take advantage of their lack of capacity to contract is to allow minors to **avoid** or **disaffirm** their contracts. When talking about effective **discharge** under contract law, it is crucial to realize that the vast majority of contractual obligations are*

discharged simply by performing them. Affirm — disaffirm утворюють серед зафіксованих нами юридичних термінів-дієслів опозиційну групу. Продуктивним у творенні юридичних термінів-дієслів є і префікс **in-**: *indemnify, indorse: Both Joan and Ted have to indorse (sign the reverse of the instrument) before the instrument can be cashed.* Префікс **en-** походить від латинського *in-* і є складовою частиною дієслова *enlarge*, надаючи йому при цьому значення «доводити до певного стану»: *A mortgagee in possession for 12 years may, by executing a deed, enlarge his interest into a fee simple free from the mortgage.* Інші терміни-дієслів є основними кореневими утвореннями (*hire, vest*).

3.2. Структурно-словотворчий аналіз термінів-словосполучень

В юридичних та економічних текстах функціонують наступні мовні структури — термінологічні словосполучення, що називають конкретні поняття предметної галузі. В проаналізованій літературі ми виявили значну кількість термінологічних словосполучень.

Зараховуючи словосполучення до термінів, ми враховували такі моменти:

- 1) приналежність таких словосполучень до множини понять певної системи, а також обмеженість їх використання;
- 2) наявність деяких лексико-граматичних ознак, а саме:
 - а) термінологічність складових частин;
 - б) відносна стійкість;
 - в) обмежена здатність компонента утворювати словосполучення.

Виявлені нами в економічному дискурсі юридичні терміни-словосполучення доцільно диференціювати за типом їхньої структури:

1. Прості словосполучення, що складаються, як правило, з двох слів, одне з яких є головним, а інше — залежним: *equal pay, active trust, entire contract, business name, credit limit, tax abatement, bankruptcy petition, bank holidays, corporation tax, third party* та інші.

2. Складні словосполучення, в яких залежні слова визначають різні аспекти значення стрижневого слова: *legal effect of an agreement, certificate of limited partnership*.

3. За морфологічною ознакою основного слова юридичні терміни-словосполучення можна диференціювати на:

а) іменні словосполучення (з іменником в ролі стрижневого слова): *estate agent, equal pay, income tax, occupier's liability, active trust, subsidiary company, computer crime, time draft, credit insurance* та інші;

б) прикметникові словосполучення (з прикметником чи дієприкметником в ролі основного дієслова): *valid for one year*;

в) дієслівні словосполучення: *close a transaction*.

Терміни-словосполучення можна диференціювати і за типами залежно від синтаксичної структури словосполучення, граматичної моделі терміна. Прості англійські юридичні терміни-словосполучення, що вживаються в економічному дискурсі, утворюються поєднанням слів таких лексико-граматичних категорій:

1) іменник + іменник (N+N): *balloon payment, bankruptcy trustee, blank indorsement, condition precedent, property damage, life insurance* та ін.;

2) прикметник + іменник (A+N): *active trust, equal pay, entire contract, foreign corporation, incidental beneficiaries, financial responsibility* та ін.;

3) дієслово + іменник (V+N): *close a transaction*;

4) іменник + інфінітив (N+V(Inf.)): *contract to sell, capacity to contract, invitation to negotiate*.

Привертають увагу семантичні аспекти словосполучення *іменник + іменник*. За семантичними ознаками такі терміни можна поділити на:

1) словосполучення типу «термін + термін», при цьому один з них може бути економічним терміном : *creditor beneficiary, bankruptcy trustee, income tax, tax abatement*;

2) словосполучення «нетермін + термін» чи «термін + нетермін»: *tax holidays, invitation to negotiate, computer crime, double indemnity*.

У будь-якому словосполученні відбуваються певні семантичні процеси, зумовлені як внутрішніми взаємовідношеннями слів у самому словосполученні, так і зовнішнім впливом всього термінологічного поля, особливо сусідніх елементів та ланок, що утворюють внутрішні системні мікрополя. Аналіз різних типів термінологічних словосполучень показав, що чим складніша конструкція наукового терміна, тим менше він має здатність до семантичної спаяності, тим вища самостійність значень його окремих компонентів.

За синтаксичними ознаками розрізняємо:

1) безприйменникові сполучення слів, з'єднаних способом керування: *income tax, tax abatement, entire contract, credit insurance*;

2) прийменникові словосполучення: *bill of exchange, agreement by parol, agency by estoppel, breach of contract, court of equity*.

Структуру юридичних термінологічних словосполучень, що вживаються в економічному тексті, можна позначити наступними

буквенними символами N, A, V, I, Nr (N — іменник, A — прикметник, V — дієслово, I — інфінітив, Nr — числівник). Для позначення синтаксичних зв'язків в юридичних термінах-словосполученнях економічного дискурсу скористаємося стрілками з напрямком до залежного слова. При цьому зауважимо, що ми виявили в економічних текстах юридичні терміни-словосполучення переважно лінійної структури з прийменником або без нього. Моделі граматичних структур проілюструємо прикладами, починаючи з лінійної структури без прийменника (моделі 1,2,3,4) і закінчуючи зразками лінійної структури з прийменником (моделі 5,6,7,8).

Модель 1. $N \leftarrow N$: *income tax, tax abatement, bank holidays, bearer paper, contract carriers, credit insurance, monopoly power, property damage*:

A lease payment is deductible as an expense for federal income tax purposes.

Bearer paper is commercial paper that is found in only one or two forms: (1) issued payable to cash, bearer, or the equivalent and without any indorsements; or (2) issued payable to cash or to the order of someone, but the last indorsement is a blank indorsement.

Proper negotiation of bearer paper is accomplished by a mere transfer of possession.

Credit insurance policies to pay off the lender if the debtor dies are also term insurance.

Модель 2. $A \leftarrow N$: *alternative payees, appellate courts, actual damages, bilateral contract, charitable trust, incidental beneficiaries, incidental damages, independent contractor*:

The UCC also allows alternative payees, wherein the payees' names are separated by the word «or».

In the case of alternative payees, the instrument can be cashed if only one of the two payees consents.

To be as certain as possible that his judges decided cases fairly, the king of England created a system of appellate courts.

Actual damages (also referred to as compensatory damages) are the most important and most frequently sought damages.

In some cases the victim may be awarded even more than actual damages in order to punish or make an example of a defendant who acted maliciously or wantonly.

In bilateral contracts a return promise is expected.

A bilateral contract is one that places a mutuality of obligations on its parties to fulfil their promises.

A trust created for the fulfilment of an altruistic purpose is known as a charitable trust.

A charitable trust is created in almost the same way as a trust serving a private purpose (which is known as a private trust).

Others, labelled incidental beneficiaries, are considered only the unintended recipients of a contract's direct or indirect benefits.

Incidental beneficiaries therefore cannot bring suit to enforce the contract.

Courts may award incidental damages to cover costs expended by an innocent party to stem the loss.

An independent contractor, like an employee, is someone who agrees to do a job for another, but unlike an employee, an independent contractor will perform in his or her own way and is not subject to the direction and control of the person with whom he contracted to do the job.

Generally, only the final result need be satisfactory to that person for whom the independent contractor is working.

Модель 3. $N \longrightarrow I$: *capacity to contract, barriers to entry, contract to sell, invitation to negotiate:*

A person considered by the law to permanently without capacity to contract due to alcohol or drug use is termed a habitual drunkard.

Once a court has been shown that the person lacks the willpower needed to control his or her appetite for alcohol or drugs, it will relieve the person of his or her capacity to contract permanently.

In legal issues relating to capacity to contract, the insane are treated somewhat like minors.

An agreement involving future goods is known as a contract to sell.

As a consequence, the distinctions between goods and future goods and sale and contract to sell become important when questions of performance or risk of loss are raised by the parties to the contract.

Another area in which contractual intent is not found is an invitation to negotiate.

To prevent sellers from taking advantage of ads that they consider invitations to negotiate only, statutes outlawing fraudulent advertising and bait and switch schemes exist.

Модель 4. $N/A \leftarrow N \leftarrow N$: *parol evidence rule, resale price maintenance:*

Reinforcing the effect of the doctrine of incorporation is a second rule of like importance. This is called the parol evidence rule.

The parol evidence rule supports the doctrine of incorporation by disallowing oral (parol) testimony that contradicts, adds to, or modifies a written contract.

The phrase resale price maintenance refers to the efforts of a manufacturer or distributor to control the price at which a product is marketed at a commercial level other than its own.

For example, when a manufacturer tries to force retailers of its product to maintain a set price on that product, the manufacturers efforts are referred to as resale price maintenance.

Модель 5. $N \xrightarrow{\text{of}} N$: bill of exchange:

The forerunner of the check was called a bill of exchange.

Bill of exchange was simply a piece of paper on which the owner of precious metals wrote an order requiring that a certain amount of those metals be transferred to the person named in the order.

The international draft, sometimes called a bill of exchange, is simply a written statement by the exporter ordering the importer to pay a specific amount of money at a specific time.

Модель 6. $V/N \xrightarrow{\text{in}} N$: discrimination in employment, fraud in the execution, tenancy in partnership:

That act established the Equal Employment Opportunity Commission and Authorized it to utilize litigation and conciliation to fight against discrimination in employment.

Another act enforced by the EEOC is the Age Discrimination in Employment Act.

Fraud in the execution, in which the party does not even realize that she or he is issuing a piece of commercial paper, is a real defense.

Compare fraud in the execution with fraud in the inducement.

This tenancy in partnership provides that each partner has an equal right with the other right, unlike the partners interest in the profits of the partnership, cannot be assigned.

Модель 7. $N \xrightarrow{\text{by}} N$: agency by estoppel, partnership by estoppel, tenants by the entirety:

Apparent authority creates an agency by estoppel.

If an outside party was deceived enough to form a reasonable belief in these misrepresentations, the person who made them is held

responsible for any subsequent liability just as though he or she were a partner. This is termed a **partnership by estoppel**.

Tenants by the entirety must be husband and wife.

Should the couple divorce, however, they are no longer considered **tenants by the entirety** but instead become tenants in common and the creditors can descent on them and their holdings.

Модель 8. A $\xrightarrow{\text{at}}$ N: terminable at will.

Many employment contracts are **terminable at will** unless they specify a fixed term.

Терміни-словосполучення також можуть вживатися, наприклад, у таких економічних контекстах: *There are two classes of third-party beneficiaries that have such enforcement rights: **donee beneficiaries** and **creditor beneficiaries**. A conviction of **mail fraud**, however, requires a measure of proof often difficult to obtain, especially given the volume of the cases reported to the US Postal Service. By definition a **valid contract** is one that meets all of the requirements of a binding contract. A **void contract** is an agreement that does not meet all of the requirements of a binding contract. A **voidable contract** is one which a party may either enforce or avoid.*

Висновки до розділу 3

На підставі проведеного структурно-словотворчого аналізу сучасних англійських юридичних термінів в економічному дискурсі ми дійшли таких основних висновків:

1. Сучасні англійські юридичні терміни, що вживаються в економічних текстах, за структурою є непохідними, похідними та складними утвореннями.

2. Серед юридичних термінів переважають терміни-іменники, що пов'язано передусім з їх номінативною функцією.

3. Серед термінів-іменників особливо продуктивними є утворення, сформовані :

а) за допомогою суфіксів **-er**, **-or**, **-ee**, **-ment**, **-tion**, **-(a)tion**, та **-(i)tion**: *obligor, bailor, adopter, bailee, promisee, assignee, agreement, bailment, consideration, extortion, rejection, partition* та інші;

б) за допомогою префіксів **co-** (та його варіантів **col-**, **con-**), **dis-** та **in-**: *contract, collateral, comaker, dishonour, inequality* та інші.

4. Юридичні терміни-прикметники в економічному дискурсі є похідними, утвореними шляхом суфіксації та префіксації основ: *alienable, voidable, intestate, invalid* та інші.

5. У проаналізованих нами економічних текстах ми виявили десять юридичних термінів-дієслів, серед яких є основні кореневі утвореннями (*hire, vest*) та слова, утворені префіксальним і суфіксальним способами: *disaffirm, discharge, enlarge, alienate, indemnify* та інші.

6. Прості і складні юридичні терміни дають підставу для утворення термінів-словосполучень — простих та складних: *income tax, active trust, option contract, valid for one year, material loss* та інші.

7. Аналіз структурно-словотворчих особливостей англійських юридичних термінів в економічних текстах показує, що в основі термінотворення лежать словотворчі та граматичні закономірності англійської мови.

Для подальшого прагматичного вивчення юридичної термінології в економічному дискурсі важливо поряд із дериваційними процесами проаналізувати питання функціонування

елементів юридичної терміносистеми в економічній літературі різних жанрів. Простежимо ці явища, аналізуючи семантику та прагматичне застосування термінів правознавства в контексті монографій, підручників, статей на економічну тему та комерційних документів.

РОЗДІЛ 4

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ РІЗНИХ ЖАНРІВ

У попередніх розділах ми розглянули питання генезису, семантичної еволюції та дериваційних полів юридичної термінології в економічному дискурсі. Ці процеси простежувалися крізь призму контексту, який є складовою економічної літератури різних жанрів. Як показав аналіз фактологічних джерел, вживання юридичних термінів в економічному тексті є природним фактором. Це продиктовано необхідністю кореляції економіки з юриспруденцією, їхнього логічного щільного зв'язку: економічні дії, документи, що регламентують різного роду економічні операції, вимагають юридичного оформлення. Таким чином економічний текст набуває юридичного змісту і перетворюється на юридичний текст. Така інтеграція сприяє поєднанню стилів, створенню особливого стилю, який ми визначили як юридично-економічний. Тільки за загальним змістом, за його прагматичною соціоорієнтацією можна, хоча і умовно, розмежовувати ці типи текстів, поділити їх на економічний та на юридичний. Жанрові взаємодії, у тому числі на рівні термінології, поглиблюється. Це стає своєрідним стандартом економічно-юридичної сфери як бази економічної діяльності. Тому вважаємо, що існують всі підстави для того, щоб виділити в науковій лексиці новий прошарок — юридичні терміни економічного дискурсу (*business law terminology*), і водночас інший прошарок — економічну лексику юридичного дискурсу (*law discourse business terminology*).

За нашими спостереженнями, юридичні терміни вживаються в економічній літературі різних жанрів: ми зафіксували їх у

монографічних працях, підручниках, посібниках, наукових статтях, рефератах, патентах та ін. В цьому розділі простежимо їх функціонування в підручниках, посібниках, монографіях, у статтях на економічну тему та в документах.

4.1. Юридична термінологія в монографіях та наукових статтях

Одним із жанрів наукового стилю, за допомогою якого реалізується мовна функція повідомлення, є монографія. Під *монографією* в нашому дослідженні ми розуміємо працю, що містить наукову інформацію стосовно дослідження однієї теми, яку потрібно довести до різних верств суспільства. На лексичному та фразеологічному рівнях слід відзначити наявність великої кількості термінів з різних галузей знань, зокрема, монографії з економіки містять переважно економічну термінологію, можна також зафіксувати термінологію інших субмов, наприклад, юридичної.

Досліджуючи монографії та наукові статті «Modern Business Administration», «Financial Institutions and Markets in a Changing World», «Marketing Accounting Services», «Interpretation of Balance Sheets», «Investment», «Hotel and Food Service Marketing» та інші, ми дійшли висновку, що частотність вживання юридичної термінології у цих працях залежить від багатьох причин — від теми дослідження; мети, яку переслідує автор; мови, стилю науковця тощо. Водночас можна простежити і спільні тенденції — тенденції до поширеного вживання юридичної термінології. Продуктивними термінами, зафіксованими у проаналізованих нами монографіях, є: *bond, company, director, contract, law, tax, share, insurance, employment, employer, employee, mortgage, endorsement,*

*rent: These would include turnover, the profit, the **tax**, a note of any extraordinary items of significance and the directors' remuneration [268, c.63]. If the **company's** affairs are well run and the going concern basis is not in question, the liability as stated in the balance sheet can be accepted [268, c.29]. The **company's** resulting low working capital forced it to abandon its ambitious modernization programme and to find new sources of cash in an effort to stabilize operations [249, c.103]. Only £6 billion had been raised for the **contract** but over £1.5 billion of this was for the development contract for the EFA's radar [249, c.232].* Приклади, які ми навели, взято із монографій, присвячених різним економічним проблемам, які швидше пов'язані з математичними розрахунками, ніж з юриспруденцією. Тому юридичні терміни, хоч і трапляються тут, але не так часто як в інших монографіях — в середньому 4—7 на всю працю.

Монографічні дослідження з економічних питань інвестування, маркетингу та менеджменту містять від 12 до 45 термінологічних одиниць правознавства: *The question now arises as to how an investor, who accepts the above approach to risk, can assess the required return for a given **share** [222, c.258]. The overall aim is to minimise the impact of capital gains **tax** by realising just the right amount of net chargeable gain in a given year [222, c.293]. A growing number of companies now place restrictions on calls made by **employees** [274, c.38]. Also, the collateralized **mortgage** obligation has been widely accepted by investors, and thrift institutions are beginning to issue their own mortgage-backed **bonds** as a source of funds [252, c.426]. Also, such studies as those published in the «Wall Street Journal» reporting that surveyed **attorneys** on average attribute \$7 billings to every \$1 in advertising expense are other*

*strong endorsements [275, c.151]. Employers and managers must of course take the lead, and the most senior executive has a personal responsibility for quality [290, c.332]. The factors affecting a manager involved in making decisions on ethical problems include the **law**, regulations of government, ethical codes of the organization or industry, social pressures and any tension existing between a manager's personal standards and the needs of the organization [226, c.71]. The former sell only their **employer's** products, are subject to contract of **employment** and are generally easier to direct and motivate [235, c.357].* З прикладів бачимо, що всі терміни правознавства в економічній підмові монографій зберігають юридичне значення; вживаються без пояснень і входять у дискурс згідно з метою, яку переслідує автор та самим контекстом з правовим змістом. Отже, входження юридичної термінології в підмову економіки у монографічних працях є поширеним явищем, семантика тут зберігається.

Наукові статті з економіки також можуть містити терміноелементи юридичної терміносистеми. Як показав аналіз, вживання юридичних термінів у статтях з теорії економіки, аналогічно до їх вживання у монографіях, залежить від багатьох факторів. Зазначимо, зокрема, що юридичні терміни в економічних статтях вжиті переважно там, де автор торкається питання комерційного права чи правових аспектів взагалі. Ми також простежили і ті випадки, коли юридичні терміни практично не вживаються, але юридичний дискурс присутній. У таких статтях питання економічних явищ та процесів розглядаються з точки зору економічної теорії з елементами теорії правознавства: *A formal **contract** may be prepared for senior staff. Only **employees** who work for more than 16 hours a week, etc. are entitled to this statement.*

4.2. Юридична термінологія в навчально-методичній літературі з економіки

Підручники належать до групи науково-навчальних видань, призначених для навчальних закладів різних типів. У нашому дослідженні під *підручником* ми розуміємо працю одного чи кількох авторів, присвячену висвітленню питання чи питань з певного предмета чи галузі науки, призначеного для учнів або студентів. Інколи важко провести межу між підручником та монографією, адже і те, і інше служить джерелом знань для тих, хто вивчає конкретні питання, описані в цих працях. Ми розрізняємо переважно підручники двох категорій:

а) категорія 1 — підручники, пов'язані з такими галузями економіки, як бухгалтерський облік, аудит, банківська справа та ін. У таких підручниках вживаються в середньому 1 — 3 юридичні терміни на сторінку;

б) категорія 2 — підручники, присвячені юридичній основі економічних процесів. У них юридичні терміни вживаються частіше — можна зафіксувати від 3 до 11 юридичних термінів на сторінку. В більшості випадків терміни в контексті супроводжуються дефініціями, коментарями, поясненнями та прикладами для розкриття значення терміна та його місця в економічній підмові.

Для нашого дослідження ми користувалися підручниками, посібниками та методичними розробками зі США та Канади: «CPA Review. Business Law. A complete Study System», «Business Law», «The Accountant's Guide to Legal Liability and Ethics», «The Accountant's Handbook of Fraud and Commercial Crime», «Cost

Accounting. A Managerial Emphasis», «Auditing», «Fundamentals of Financial Management» та ін.

Розглянемо на конкретних прикладах популярне висвітлення юридичних термінів. Застосування та прагматичне значення терміна «contract» простежуємо в наступному контексті: **Contracts** *is a core area of business law and business transactions and, as such, will be of considerable interest to you as an accountant, auditor, and business person* [254, с.207]. Там же надалі подається дефініція: *A **contract** is a promise or a set of promises for the breach of which the law gives a remedy or the performance of which the law in some way recognizes as a duty* [254, с.207]. В літературі, яку ми розглядаємо, поруч зі означеннями термінів подаються і приклади для кращого розуміння того чи іншого юридично-економічного процесу. Далі у текстах простежуємо дефініції різновидів контрактів з відповідними прикладами: *A **unilateral contract** is one in which only one party makes a promise. The promisor expects the promisee to accept the offer merely by performance, not by making a return promise* [254, с.207].

В іншому підручнику зустрічаємо, наприклад, означення терміна *gift*, та пояснення його застосування у наступній життєвій ситуації: *A **gift** is a transfer of property by one party, acting voluntarily and without consideration, to another party. «I'll give you my piano» is far different from «I'll give you my piano if you pay me \$2,500 for it.» The former is interpreted as a stated intent to make a **gift** and needs much more to be legally binding. The latter, of course, is a contractual offer* [223, с.140]. Можна зустріти пояснення певних понять та юридично-економічних категорій за допомогою схем та малюнків. Наприклад, *assignment* входить у такий контекст: *Parties to a contract may transfer their rights and duties to others who were*

*not original parties. Such a transfer of rights is termed an **assignment*** [223, с.166]. Далі фіксуємо схему-пояснення самого терміна і детальну її інтерпретацію. Інші терміни можуть подаватися у простих або порівняльних таблицях.

Юридичні терміни в проаналізованих нами економічних текстах з підручників, посібників та методичних рекомендацій можуть вживатися без супроводжувальних коментарів та прикладів. Наприклад, термін *penalty*, введений у контекст економічного дискурсу, має суто юридичне значення, і подається без жодних пояснень та дефініцій: *The 1934 act imposes criminal **penalties** for willfully and knowingly making false or misleading statements* [265, с.62]. В аналогічний спосіб вжито також терміни *property*, *bailor*, *bailment* і *bailee*: *When a personal **property** is rented or loaned, the **bailor** makes an implied warranty that the **property** has no hidden defects that make it unsafe for use. If the **bailment** is for the sole benefit of the **bailee**, than the **bailor** is liable for injuries that result from defects in the bailed **property** only if the **bailor** knew about the defects and did not tell the **bailee*** [223, с.492].

4.3. Юридична термінологія в статтях на економічну тематику

Газетні/журнальні статті кваліфікуємо у дисертації як складові публіцистичного стилю, характерною ознакою якого є орієнтація на усне мовлення, елементи якого не лише виступають у ролі експресем, а й стають одним із прийомів зацікавлення читача. Якщо офіційно-діловий та науковий стилі прагнуть до найбільшої наукової інформативності, то публіцистика мусить бути водночас і впливовою, й інформативною [133, с.13]. В досліджуваних нами газетних статтях з економіки, зокрема, з газет «Evening Standard»,

«Metro», «The Independent» та журналів «Newsweek», «Business Week», «Time», «The Economist», простежуємо вживання юридичних термінів переважно без дефініцій, okazіонально, в більшості випадків тоді, коли йдеться про правовий бік того чи іншого економічного явища.

У мові проаналізованих нами текстів статей частіше трапляються терміни *tax*, *contract*, *liability*: *New Zealand and Chile discovered that intractable unemployment problems melt away after the government cuts taxes on workers and passes labor-market reforms that increase the flexibility of companies in hiring and discharging employees [233, с.10]. Redress is available even if a small company did not ask for or was denied an interest or payment-date provision in a contract or conditions of sale. Small firms need to give serious thought to how they can improve their credit management both to profit from their new legal rights now and to defend themselves against future liability [244, с.31].* У цій статті вжито також інші терміни, наприклад *burden*: *The Late Payment Act is meant to help small firms stay afloat by forcing slow-paying customer companies to settle up sooner, lightening a burden of overdue debt on small concerns now estimated to stand at 20 billion [244, с.31].* У тексті іншої статті вжито такі терміни, як *share*, *premium*, *trust*, *contract*: *In most markets, arbitrages swing between trading away discounts and premiums between index futures and the underlying shares. But, for most of the past year, index futures have traded at a premium to the stockmarket. The reason is that those Japanese institutions that have to own shares, such as investment trusts, saw index futures as the best way to invest in equities while tying up as little cash as possible. They should end the six-minute trading halts that take effect each time the futures contract moves by 30 Nikkei points [307, с.16].* Термін

premium надає дискурсу економічного змісту, відповідного когнітивного потенціалу, але у поєднанні з іншою лексикою, зокрема політичною, країнознавчою, він надає стилю політичних ознак. Інші перелічені терміни є юридично-економічними терміноелементами, які зустрічаємо у літературі з економіки та юриспруденції.

Ми зафіксували в статтях економічної тематики названих вище публіцистичних видань від 1 до 6 юридичних термінів на статтю. Це орієнтує на думку, що будь-який економічний процес чи економічна операція повинна спиратися, насамперед, на правові норми ділових і особистих контактів. Публіцистика, як і будь-який інший стиль, зокрема у економічній літературі, має відношення до етики та екології мови. Наскільки етичною є стаття, настільки ж вона є правовою. Тому в статтях на економічну тематику завжди присутній юридичний дискурс.

4.4. Юридична термінологія в економічній документації

Документ — особливий вид ділового мовлення. Під **економічною документацією** ми розуміємо діловий папір, що юридично підтверджує якийсь факт в економічних процесах чи право на щось. В економіці поширеними документами є угоди, контракти, чеки, векселі, акредитиви та ін. Як показав аналіз економічної літератури, юридичні терміни вживаються практично в усіх ділових паперах і будь-який економічний документ має юридичну основу (якщо він не набуває юридичної сили і не може розглядатися в суді, то він не є документом взагалі). Проаналізуємо під таким кутом зору деякі документи, до яких належать тратта, чек, простий вексель, депозитний сертифікат, акредитив та інші, а далі

розглянемо термінологію контрактів та угод. Особливу увагу зосередимо на входженні юридичних термінів в економічний дискурс.

4.4.1. Тратта (a draft)

Тратта — форма комерційного документа, що включає розпорядження заплатити гроші. Цей вид комерційного документа є письмовим наказом кредитора особі, що бере позику (чи переважно банку) про сплату останнім певної суми грошей третій особі (рис.4.1).

PAYEE	
<u>10,000.00</u>	WASHINGTON, D.C. <u>September 1, 1995</u>
<u>30 Days After Date</u>	PAY TO THE ORDER OF
<u>L. R. Manufacturing Company</u>	
<u>Ten Thousand</u> and <u>no/100</u> <u>DOLLARS</u>	WITH EXCHANGE
VALUE RECEIVED AND CHARGE THE SAME TO ACCOUNT OF	
TO <u>Red Ballon Toy Store</u>	
<u>1100 Elm Street, N. W.</u>	<u>H. R. Jackson</u>
<u>Washington, DC 20007</u>	
Form 297	
DRAWEE	DRAWER

Рис.4.1. Зразок тратти.

Отже, до тратти причетні три сторони: перша (відома як трасант (*the drawer*)) наказує іншій стороні — трасату (*the drawee*), сплатити цю суму грошей ремітенту (*the payee*). Тратта використовується переважно у розрахунках по зовнішній торгівлі.

У прикладі (рис.4.1) ремітентом є *L.R. Manufacturing Company*, трасатом виступає *H. R. Jackson*, а трасантом — *Red Ballon Toy Store*. Тут ми зустрічаємо такі юридичні терміни, як *order* — «ордер», «рознарядка», «замовлення», «наказ», «наряд» та *charge* — «обвинувачення», «зобов'язання». Із самого означення тратти випливає значення юридичного терміна економічного дискурсу — «наказ».

У наведеному прикладі тратти юридичний термін *order* має значення «ордер», «наказ», а терміноелемент *charge* — «зобов'язання», що відповідає семантиці цих термінів у юридичному контексті.

4.4.2. Чек (a check)

Чек — найважливіший різновид тратти. Він є однією з форм безготівкової оплати. **Чек** кваліфікується як документ встановленої форми, що містить наказ власника рахунку в кредитному закладі про виплату пред'явнику чека вказаної у ньому суми. В цьому документі переважно юридичні терміни можуть не вживатися, але сторони, зазначені там, означаються терміноелементами юридичної підмови, так само, як і у тратті.

Аналізуючи рис.4.2, ми дійшли висновку, що *Lois L. Kent* є трасантом (*the drawer*), тобто особою, яка виставила тратту і підписала чек, а банк, вказаний у документі — трасат (*the drawee*) — особа, на яку виставлена тратта. Юридична особа (*the Metropolis Times*), на ім'я якої видається чек, є ремітентом (*the*

payee). Представлений зразок чека містить один юридичний термін *order*. Значення його є таким самим, як і у тратті — «ордер», «замовлення». В іншому контексті, зокрема, у офіційних паперах дане слово набуває значення «наказ».

DRAWEE	PAYEE	DRAWER
Clark and Lois Kent 1 Kryptonite Lane Metropolis, DC 10001	Pay to <u>the order of</u> <i>The Metropolis Times</i>	131313 <hr style="width: 100px; margin: 0 auto;"/> 19
\$ 45.00 <i>Forty-Five and no/100</i> DOLLARS		
FIRST NATIONAL BANK 39 Park Ave. Metropolis, DC 10001		<u><i>LOIS L. KENT</i></u>
2967336622		000183733 3882

Рис 4.2. Зразок чека.

Зразок чека свідчить про наявність юридичного дискурсу за обмеженого вживання юридичних термінів.

4.4.3. Вексель простий (а promissory note)

Простий вексель — письмове зобов'язання однієї сторони заплатити гроші на вимогу іншої сторони (рис.4.3 та рис.4.4).

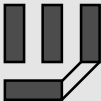
PAYEE	MAKER
Nashville, Tennessee, September 30, 19**	
NO. 3131	
<p>I (we) the undersigned promise to pay on demand to the order of Lincoln Savings and Loan a sum in the amount of \$500,000.00 (Five Hundred Thousand and no/100-----Dollars) with interest commencing from the date hereon and running until the date paid at the rate of 15 percent per year</p>	
	<p><i>Bernard Bilgerwater III</i> 35 Teapot Dome Lane Hooverville, N. Y.</p>
<u>\$1,000.00</u>	<u>July 1, 1995</u>
<p><u>90</u> Days after Date <u>I</u> Promise to Pay to the Order of <u>Amanda Brown</u></p>	
<p><u>One Thousand And No/100 -----</u>Dollars with Interest at Rate of <u>10</u> Percent per Annum</p>	
No. <u>1</u>	Due <u>October 1, 1995</u>
	<u>Ronald Ross</u>

Рис. 4.3. Векселі прості.

Він часто використовується як доказ наявності боргу. Вексель забезпечений правовою санкцією, тому що містить зобов'язання заплатити, але тут переважно не вживаються юридичні терміни.

Особи у документі називаються векселедавець (*the maker*) та одержувач (*the payee*). На рис. 4.3 вони позначені. Цей випадок цікавий тим, що тут відсутні юридичні терміни, а юридичний дискурс присутній, оскільки імплікується поєднаннями чи взаємодією економічних термінів.

Але трапляються випадки, коли юридичні терміни у векселі все ж вживаються. Наприклад, у наведеному векселі на рис.4.4 вжиті наступні терміни: *borrower*, «позичальник», *co-borrower*, «спільний позичальник», *fee* — «гонорар», *loan* — «позика», *attorney* — «повірений», *life insurance* — «страхування життя», *certificate* — «сертифікат».

<div style="border: 1px solid black; width: 80%; height: 40px; margin: 0 auto;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 80%; height: 20px; margin: 0 auto; display: flex; align-items: center; justify-content: center;"> # </div>	 <p>The National BANK OF WASHINGTON</p> <p>CONSUMER LOAN NOTE</p> <p>Date <u>November 21, 1995</u></p>
<p>The words I and me mean all borrowers who signed this note. The word bank means The National Bank of Washington.</p> <p>Promise to Pay</p> <p>30_____months from today, I promise to pay to the order of The National Bank of Washington <u>Seventy Eight Hundred Seventy Five and no/100-----dollars (\$7,875.00).</u></p>	

Responsibility

Although this note may be signed below by more than one person, I understand that we are each as individuals responsible for paying back the full amount.

Breakdown of Loan

This is what I will pay:

Amount of loan	1. \$	<u>6,800.00</u>
Credit Life Insurance (optional)	2. \$	<u>100.00</u>
Other (describe)	3. \$	<u>-0-</u>

Amount Financed

(Add 1 and 2 and 3)	4. \$	<u>6,900</u>
FINANCE CHARGES	5. \$	<u>975.00</u>

Total of Payments

(Add 4 and 5)	\$	<u>7,875.00</u>
---------------	----	-----------------

ANNUAL PERCENTAGE RATE		<u>10.5</u> %
------------------------	--	---------------

Repayment

This how I will repay:

I will repay the amount of this note in 30 equal uninterrupted monthly installments of \$262.50 each on the 1st day of each month starting on the 1st day of December, 1995 and ending on May 1, 1998.

Prepayment

I have the right to prepay the whole outstanding amount of this note at any time. If I do, or if this loan is refinanced — that is, replaced by a new note — you will refund the unearned finance charge, figured by the rule of 78 — a commonly used formula for figuring rebates on installment loans.

Life Charge

Any installment not paid within ten days of its due date shall be subject to a late charge of 5% of the payment, not to exceed \$5.00 for any such late installment.

Security

To protect The National Bank of Washington, I give what is known as a security interest in my auto and/or other: (Describe) Ford Thunderbird # Serial #115117-12-11974.

See the security agreement.

Credit Life Insurance

Credit life insurance is not required to obtain this loan. The bank need not provide it and I do not need to buy it unless I sign immediately below. The cost of credit life insurance is \$ 100.00 for the term of the loan.

Signed: A. J. Smith

Date: November 21, 1995

Default

If for any reason I fail to make any payment on time, I shall be in default. The bank can then demand immediate payment of the entire remaining unpaid balance of this loan, without giving anyone further notice. If I have not paid the full amount of the loan when the final payment is due, the bank will charge me interest on the unpaid balance at six percent (6%) per year.

Right of Offset

If this loan become past due, the bank will have the right to pay this loan from any deposit or security I have at this bank without telling me ahead of time. Even if the bank gives me an extension of

time to pay this loan, I still must repay the entire loan.

Collection Fees

If this note is placed with an attorney for collection, then I agree to pay an attorney's fee or fifteen percent (15%) of the unpaid balance. This fee will be added to the unpaid balance of the loan.

Co-borrowers

If I am signing this note as a co-borrower, I agree to be equally responsible with the borrower for this loan. The bank does not have to notify me that this note has not been paid. The bank can change the terms of payment and release any security without notifying or releasing me from responsibility for this loan.

Copy Received

I received a completely filled in copy of this note. If I gave signed for Credit Life Insurance, I received a copy of the Credit Life Insurance certificate.

Borrower: *A. J. Smith*
A.J. Smith

3412 Brookdale, S. W. Washington D.C.
Address

Co-borrower: *Andrea H. Smith*
Andrea H. Smith

3412 Brookdale, S. W. Washington D.C.
Address_ ____

Co-borrower: _____

Address

Рис.4.4. Зразок векселя.

4.4.4. Депозитний сертифікат (a certificate of deposit або CD)

Одним із видів ділових паперів є також і депозитний сертифікат — банківський сертифікат, що підтверджує наявність у банку капіталів певної фірми і визначає її кредитоспроможність (рис.4.5).

PAYEE	MAKER
CERTIFICATE OF DEPOSIT	
BLOOMINGTON, IND. <u>March 1</u> 19 ⁹⁵ No. 18866 <u>71-227</u> 712	
THIS IS TO CERTIFY THAT <u>Albert Wells</u> HAS DEPOSITED IN <u>8 Fee Lane</u> <u>Spencer, Indiana</u> \$ <u>1,000.00</u>	
CITIZENS FIRST NATIONAL BANK OF BLOOMINGTON	
<u>One Thousand no/100 Dollars</u>	
PAYABLE TO <u>Albert Wells</u> OR ORDER <u>Six</u> MONTHS After date with interest thereon at the rate of <u>4</u> per cent per annum from date on the return of this certificate properly indorsed. No interest will be paid upon this certificate after its maturity. The bank is prohibited by federal law from paying this deposit in whole or in part before its maturity and from paying interest after maturity. The rate of interest payable hereunder is subject to change by the bank to such extent as may be necessary to comply with requirements of the federal reserve board made from time to time pursuant to The FEDERAL RESERVE ACT. The bank reserves the right to require thirty days notice of withdrawal in writing.	
DUE <u>August 31, 1995</u>	<u>Richard Roe</u>
NOT SUBJECT TO CHECK	

Рис.4.5. Зразок депозитного сертифіката.

У наведеному прикладі депозитного сертифікату (рис.4.5) ми зафіксували такі юридичні терміни: *indorse* — «розписуватися на звороті», «вписувати»; *certificate* — «сертифікат», *check* — «чек» та *law* — «право», «закон».

В економічному контексті зразка ці терміни зберігають семантичне юридичне значення, когнітивні та прагматичні ознаки такі ж, як і в юридичному контексті. Ці терміни виступають міждисциплінарними елементами економічно-юридичного дискурсу. Сторонами у цьому депозитному сертифікаті виступають особа, яка видає сертифікат (*the maker*) — *Citizens First National Bank*, і одержувач (*the payee*) — *Albert Wells*.

4.4.5. Акредитив (a letter of credit)

Банківський документ, що видається на вимогу клієнта і гарантує оплату певної суми третій особі, як правило, через посередництво іншого банку називається акредитивом. Він є одним із видів розрахунків в сучасній міжнародній торгівлі. Існує багато видів даного документа. Наведемо приклади двох із них.

У прикладі, наведеному на рис.4.6, вжиті терміни *bill* — «вексель», «зобов'язання» та *payment* — «оплата». Ці терміни є елементами як економічної, так і юридичної терміносистем, що зумовлено передусім міждисциплінарною взаємодією економіки та юриспруденції, міграційними та реміграційними процесами всередині обох підмов та в області їх перетину. В акредитиві згадані терміни вживаються як економічні, але тут юридичний дискурс імплікується шляхом економічної термінології. Назва документа

(*a letter of credit*) є термінологічним словосполученням і належить до правничої терміносистеми.

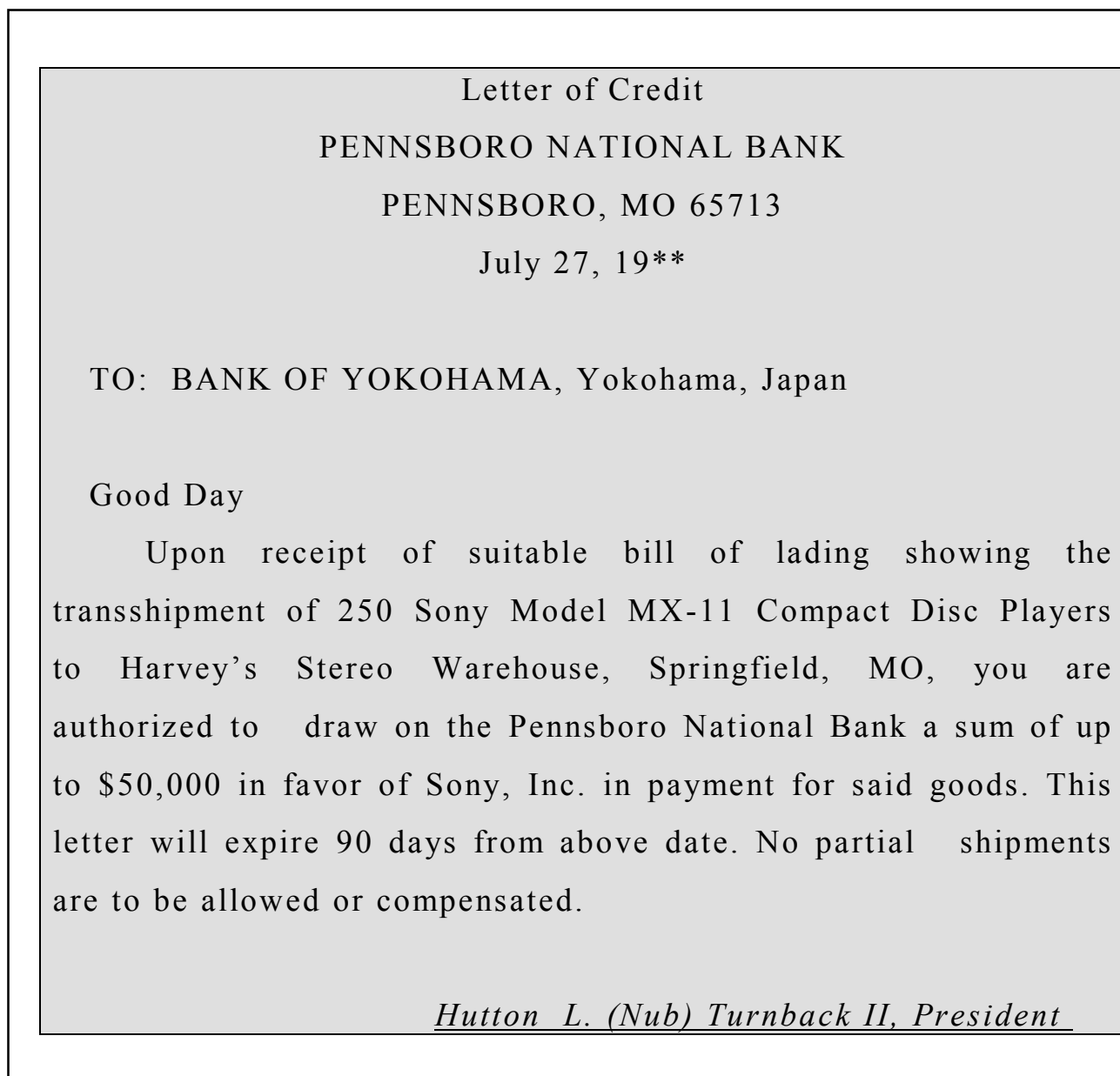


Рис.4.6. Зразок акредитива 1.

Інший акредитив на рис.4.7 містить наступні юридичні терміни, крім вище названих (як на рис. 4.6): *certificate* — «сертифікат», *fee* — «гонорар», *beneficiary* — «бенефіціарій». Використання цих термінів підкреслює чинність вказаного документа, який безперечно можна використати у суді.

To: _____ Bank, _____ town. _____

Attn.: Documentary credits department

From: _____ Bank, _____ town.

We herewith open our irrevocable transferable documentary credit No _____ which please advise to beneficiaries without adding your confirmation as follows:

This LC is subject to the Uniform Customs and Practice for Documentary Credits, Revision 1993, ICC Publication 500.

Credit applicant: _____ Company, _____ town.

Beneficiary: _____ Company, _____ town.

Amount: up to USD _____ maximum.

Validities: For shipment: latest _____, 2000.

For presentation of documents: latest 21 days after shipment within credit validity time at our counters.

Date and place of expiry: _____, 2000 in _____ town.

Covering: 1. _____ metric tones +/- 10% of hard lumpy metallurgical chrome ore of Turkish origin as per the following specification:

Cr₂O₃: 36pct minimum: Al₂O₃: 7—9 pct: Si₂O₃: 13 pct max.:

MgO: 24 pct max.: P: 0.005% max.

with the price USD _____/metric ton:

.....
Terms of delivery: FOB ST _____ town.

Payment:

Payable at sight against presentation of the following documents at our counters in _____ town:

1. Commercial invoice, in triplicate.

2. 2/3 Original clean on board Ocean Bills of Lading, consigned to order of _____ Company, evidencing shipment of chrome ore from _____ town to _____ port.
3. Master's receipt confirming that one Original Bill of Lading is in the ship's bag.
4. Original Producer's quality and weight certificate stating content of Cr_2O_3 , Al_2O_3 , SiO_2 , MgO , P, S in the chrome ore — in triplicate.
5. Original certificate of sampling and analysis stating content of Cr_2O_3 , Al_2O_3 , SiO_2 , MgO , P, S in the chrome ore, issued by Thomas J. Smith at the port of loading, in triplicate.
6. Original final weight certificate, issued by Thomas J. Smith, at the port of loading, in triplicate.
7. Certificate of Origin, issued by the Chamber of Commerce, one original and one copy.

Special instructions:

1. Part shipment allowed.
2. Transshipment not allowed.
3. Charter party Bill of Lading permitted.
4. All documents should be issued in English language.
5. All bank commissions and charges outside _____ country for beneficiary account.

Rembours: after receipt of all credit conform documents at our counters we shall provide for cover adequate value date. In case we receive documents which are not in conformity with credit terms we shall charge the remitter our discrepancy fee amounting to at least USD 50.00 or equivalent.

Рис.4.7. Зразок акредитива 2.

4.4.6. Контракт (a contract)

Поширеними в економічних та юридичних угодах є підписання домовленостей між двома чи більше сторонами із зазначенням певних зобов'язань. Йдеться про ще один вид документа — контракт, який, як і всі раніше зазначені комерційні документи, може розглядатися у суді. Це один із документів, в яких вживається найбільше юридичних термінів. Водночас, контракти належать до документів юридичної практики, зокрема поширене їх використання фіксуємо у комерційному праві. Актуальними є сьогодні підписання угод між державами різних рівнів розвитку економіки, зокрема для нашої держави, яка налагоджує зв'язки з усіма державами світу. Тому важливим є дослідження юридичної термінології, яка входить у контекст контрактів.

Аналізуючи фактологічний матеріал, ми простежили, що в контрактах чи угодах продуктивними є такі терміни: *contract*, *agreement*, *employer*, *employee*, *law*, *term*, *validity*, *witness*. Ці терміни в контексті документів зберігають юридичне значення, є однозначними та точними, вживаються без пояснень та коментарів: *This **agreement** shall be construed and enforced in accordance with the **laws** of the State of Anystate. In addition, the Employee is entitled to receive benefits in accordance with the Employer's standard benefit package, as amended from time to time. The validity, interpretation, construction and performance of this **agreement** shall be governed by the Laws of the Province of Ontario.*

Терміноелементи юридичної терміносистеми *agreement* — «угода» та *contract* — «контракт» є невід'ємною частиною будь-якого контракту та угоди: *XYZ Associates agrees that, except as directed by Client, it will not at any time during or after the term of this **Agreement** disclose any Confidential Information to any person*

whatsoever and that upon the termination of this Agreement it will turn over to Client all documents, papers, and other matter in its possession or control that relate to Client. This contract is made between two parties: _____ the Employee and _____ the Employer/the Institute. Наведені приклади доводять, що семантика термінів економічного дискурсу контрактів відповідає семантиці тих самих термінів будь-якого юридичного дискурсу.

В економіці застосовують найрізноманітніші контракти. Окремим видом контрактів є контракт продажу певної продукції, майна і тощо (див. Додаток В). У наведеному зразку фіксуємо терміни *purchase, indemnify, validity, contract, penalty*: *The Seller shall sell and the Buyer shall purchase the new technological line for food processing industry, Model ZX245. In the case if the Seller couldn't deliver the line in the mentioned above terms without any particular reason, the Seller should indemnify the Buyer all possible losses including 0,5% penalty every day of the shipment delay, and the Contract should be considered annulled. The Contract was done in duplicate.* Дискурсний аналіз наведених уривків, зокрема під кутом зору його соціологічних та правових реалій, дає підстави кваліфікувати термін *contract* як інтеркатегоріальний, інтердисциплінарний.

Отже, наведені приклади доводять, що юридичні терміни дедалі ширше входять в економічну літературу різних жанрів. В підручниках, посібниках вони використані з коментарями та поясненнями, з наведеними прикладами, хоча можуть вживатися також у статтях газет/журналів та в правових угодах і документах, без дефініцій. Однозначність, точність та цілковита відповідність юридичному значенню притаманна юридичним термінам контрактів та угод.

Висновки до розділу 4

Підводячи підсумки дослідження юридичної термінології в економічній літературі різних жанрів, ми дійшли таких висновків:

1. Юридичні терміни входять в економічну літературу різних жанрів, що свідчить про існування правової сторони будь-яких економічних відносин та економічних теорій. Ми розглянули функціонування юридичних термінів у підручниках, у публіцистичних виданнях, у комерційних документах та контрактах. Переважну більшість терміноелементів можна зафіксувати у підручниках, присвячених юридичним основам економіки. Аналізуючи комерційні документи, ми дійшли висновку, що юридичні терміни не у великій кількості, але вживаються там, оскільки будь-який документ є таким, що має юридичну основу і може розглядатися в суді.
2. Дискурсний аналіз літератури показав, що існують терміни інтеркатегоріальні та інтердисциплінарні (наприклад, *contract*, *bill*, *payment*). У контекстах певних видів комерційних документів ми не зафіксували юридичних термінів, хоч юридичний дискурс в них присутній і імплікується шляхом економічної термінології.
3. У монографічних працях, статтях на економічну тематику, в підручниках і посібниках та у правових угодах, документації спостерігаємо приклади термінологічної взаємодії як засобу реалізації ділового стилю юридично-економічного змісту.

4. У порівняльній таблиці наведемо статистичні дані стосовно вживання юридичної термінології у економічній літературі різних жанрів.

Таблиця 4.1 -

Вживання юридичної термінології у літературі з економіки

Жанр літератури з економіки	Кількість термінів, в середньому
Монографії	8 — 26
Навчально-методична література:	
а) категорія 1 (підручники з бухгалтерського обліку, аудиту, банківської справи тощо),	1 — 3
б) категорія 2 (підручники з комерційного права).	3 — 11
Комерційні документи:	
а) тратта,	2
б) чек,	жодного або 1
в) вексель простий,	жодного або 6
г) депозитний сертифікат,	3
д) акредитив,	2
е) контракт.	5 — 13

З таблиці бачимо, що найбільше терміни вживаються у монографічних працях, найменше — у текстах чеків.

ВИСНОВКИ

Дослідження концептуальних засад проблем сучасного термінознавства, зокрема на базі юридичної термінології, що функціонує в англійських текстах з питань економіки (монографічних працях, навчально–методичній літературі, періодичних виданнях та документації), дають підстави дійти таких висновків.

Генезис термінологічних транспозицій, зокрема «входження» юридичної термінології в економічний дискурс, простежуємо вже в староанглійських текстах, в економічній лексиці середньовіччя, в старогерманських мовах, що, очевидно, пов'язано з прагненням надати економічній діяльності, економічним стосункам правового, законодавчого чи інструктивного змісту.

Юридична термінологія, як і термінологія інших галузей науки і сфер людської діяльності, — складне і неоднозначне явище. Під «юридичною термінологією» ми розуміємо прошарок лексики, яка передусім обслуговує правознавство і пов'язана з юриспруденцією як наукою, як фахом, як галуззю професійної діяльності. Складним і різноплановим у лінгвістичному та екстралінгвістичному планах є також поняття «економічна термінологія», під якою у нашому дослідженні ми розуміємо ту частину лексики, яка служить для вираження у мові певних явищ та процесів у економіці.

У процесі взаємодії термінологічних систем (юридичної та економічної) фактично відбувається становлення міжкатегоріальної економіко–юридичної термінологічної системи, яка абсорбує термінологію цих двох підмов, сприяючи утворенню міждисциплінарного юридично–економічного дискурсу, ознаками

котрого на лінгвістичному рівні є категорії економічного змісту у поєднанні з категоріями юридичного (чи навпаки).

Лінгвістичне входження юридичної термінології в економічний дискурс супроводжується інтенсивними процесами деривації, зокрема шляхом реалізації в текстах наступних морфологічних моделей: **V+ -er, V+ -ee, V+ -ment, V+ -(i)tion, V+ -ation, V+ -ion, A+ -(i)ty, V+ -ance, V+ -(o)ry/ -(e)ry/ -(a)ry, ar- +N, dis- +N, co(n)- +N, counter- +N, A/N + -able.**

Певні зміни, часом значні, в процесі функціонування юридичної термінології в економічному дискурсі відбуваються на семантичному рівні. Окремі юридичні терміни в економічному контексті зберігають свою семантику і когнітивний потенціал (наприклад, *abandonment, employer, employee, agency, arrest, law, monopoly, mortgage*). Інші частково втрачають, набуваючи нового юридично-економічного змісту, або повністю десемантизуються (*valid, capacity*).

Прагматична реалізація досліджуваної термінології в сучасній англійській мові відбувається переважно в текстах монографічних видань, періодичних (наукових і публіцистичних статтях), навчально-методичній літературі, документах, ділових паперах, угодах. В текстах монографічних праць простежуємо високий рівень концентрації термінів юридичної та економічної підмов (переважно у працях, що стосуються деяких аспектів юриспруденції чи правового статусу економічних явищ), що пов'язано з реалізацією завдань наукового обґрунтування, об'єктивної інтерпретації інформації. В навчально-методичних працях функціонування досліджуваної термінології значною мірою пов'язане з реалізацією дидактичних завдань тлумачення понять, дефініцій, економічних явищ та процесів. У документальному

дискурсі юридичні терміни вживаються для надання тому чи іншому документові юридичної сили.

Результати дослідження свідчать, що проблеми функціонування юридичної термінології становлять подальший інтерес в різних аспектах: лінгвістичному, дискурсному, соціальному, правовому. Доцільним є вивчення інших аспектів функціонування юридичної термінології, зокрема в історичному дискурсі (текстах з історії), країнознавчому, соціокультурологічному, екологічному. Ці питання під кутом зору лінгвістики, когнітивної лінгвістики, дискурсознавства та стилістики можуть стати предметом майбутніх досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Антонович М. М.* Роль асиндетичних субстантивних словосполучень типу NNN у стилістичному маркуванні англійського газетного тексту // *Іноземна філологія*. – 1987. – Вип. 88. – С. 63–68.
2. *Апресян Ю. Д.* Лексическая семантика: синонимические средства языка. – М.: Восточная литература, 1995. – 472 с.
3. *Апресян Ю. Д.* Идеи и методы современной структурной лингвистики (краткий очерк). – М.: Просвещение, 1966. – 302 с.
4. *Арнольд И. В.* Основы научных исследований в лингвистике. – М.: Высшая школа, 1991. – 139 с.
5. *Арнольд И. В.* Стилистика современного английского языка. – М.: Просвещение, 1990. – 300 с.
6. *Ахманова О. С.* Словарь лингвистических терминов. – 2-е изд. – М.: Сов энциклопедия, 1969. – 607 с.
7. *Баран Я. А.* Диференційні ознаки фразеологічних одиниць і термінологічних словосполучень // *Іноземна філологія*. – 1989. – Вип. 93. – С. 80 – 86.
8. *Бархударов Л. С.* Очерки по морфологии современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1975. – 156 с.
9. *Белецкий А. А.* Лексикология и теория языкознания (ономастика). – К.: Изд-во Киев. ун-та, 1972. – 209 с.
10. *Березин Ф. М., Головин Б. Н.* Общее языкознание: Учеб. пособие для пед. ин-тов по спец. №2101 «Рус. яз. и лит.» – М.: Просвещение, 1979. – 416 с.

11. **Березин Ф. М.** История лингвистических учений: Учебник для вузов. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Высшая школа, 1984. – 319 с.
12. **Белецкий А. А.** Лексикология и теория языкознания. (Ономастика). – К.: Изд-во Киев. ун-та, 1972. – 209 с.
13. **Білінський М. Е.** Про ефекти кросгіпонімії у словотвірному сателіті стану // Іноземна філологія. – 1987. – Вип. 88. – С. 29–34.
14. **Билиця Я. Т.** Надслівні термінологічні сполучення – джерело формування політичної фразеології німецької мови // Іноземна філологія. – 1988. – Вип. 90. – С. 64–70.
15. **Богранд Р. де.** Міжнародна термінологія: перспективи для нового порядку денного // Науково-технічне слово. – 1993. – №1. – С. 23–34.
16. **Бондалетов В. Д.** Социальная лингвистика. – М.: Просвещение, 1987. – 160 с.
17. **Будагов Р. А.** Борьба идей и направлений в языкознании нашего времени. / АН СССР; Ин-т языкознания. – М.: Наука, 1978. – 248 с.
18. **Будагов Р. А.** Введение в науку о языке: Учеб. пособие для филол. фак. ун-тов и пед. ин-тов. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 1965. – 492 с.
19. **Будагов Р. А.** Филология и культура. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1980. – 303 с.
20. **Булаховський Л. А.** Нариси з загального мовознавства. – 2-е вид., випр. та доп. – К.: Рад. школа, 1959. – 307 с.
21. **Буляж З.** Функционально-семантический анализ русской спортивной лексики (легкая атлетика): Автореф. дис... канд. филол. наук:10.02.01. – К., 1989. – 16 с.

22. **Вакулова Е. Н.** Функционально–семантический анализ архитектурной терминологии: Автореф.дис... канд. филол. наук:10.02.01. – Ленинград, 1989. – 16 с.
23. **Валиуллина З. М.** Философская терминология татарского языка. – М., 1963. – 163 с.
24. **Ванрайх У.** Языковые контакты: Состояние и проблемы исследования: Пер. с англ. – К.: Вища школа, 1979. – 246 с.
25. **Васильев С. А.** Синтез смысла при создании и понимании текста. – К.: Наук. думка, 1988. – 239 с.
26. **Ветров А. А.** Методологические проблемы современной лингвистики. Критический анализ основных направлений структурализма: Учебн. пособие для филол. и филос. фак. ун-тов и пед. вузов. – М.: Высшая школа, 1973. – 96 с.
27. **Виноградов В. В.** Избранные труды. Лексикология и лексикография. – М.: Наука, 1977. – 312 с.
28. **Виноградов В. В.** Проблемы русской стилистики. – М.: Высшая школа, 1981. – 319 с.
29. **Винокур Г. О.** О некоторых явлениях словообразования в русской технической терминологии // Тр. МИИФЛ. – 1939. – Т.5. – С.5–6.
30. **Вовк А.** Термінологічні проблеми кібернетики // Науково–технічне слово. – 1995. – №1. – С. 23 – 30.
31. **Вовк Л.** Німецька термінологічна лексика в галузі банківської та біржової діяльності: теоретичні та лексикографічні аспекти // Матеріали 2-ї західно–регіон. наук.–метод. конф. викладачів іноз. мов вищих навч. закладів «Лінгво–дидактичний плюралізм навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах». – Тернопіль. – 1999. – С. 130–133.

32. **Волков А. Г.** Язык как система знаков. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1966. – 87 с.
33. **Гнатишена І.** Особливості вмотивованості німецьких термінів медицини // Матеріали 2-ї західно-регіон. наук.-метод. конф. викладачів іноз. мов вищих навч. закладів «Лінгво-дидактичний плюралізм навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах». – Тернопіль. – 1999. – С. 139–142.
34. **Головин Б. Н.** Введение в языкознание: Учеб. пособие для филол. спец. вузов. – 4-е изд. – М.: Высшая школа, 1983. – 231 с.
35. **Головин Б. Н.** Язык и статистика. – М.: Просвещение, 1971. – 191 с.
36. **Головин Б. Н., Кобрин Р. Ю.** Лингвистические основы учения о терминах: Учеб. пособие. – М.: Высшая школа, 1987. – 103 с.
37. **Горецький П. Й.** Історія української лексикографії. – К.: В-во АН УРСР, 1963. – 243 с. з іл.
38. **Горпинич В. О.** Будова слова і словотвір: Посібник для вчителів. – К.: Рад. школа, 1977. – 118 с.
39. **Гошкова Г. М.** Опыт статистического изучения функционирования терминов в философских текстах // Лексика. Терминология. Стили. – Горький, 1975. – Вып.4. – С. 56–65.
40. **Даниленко В. П.** Русская терминология. Опыт лингвистического описания. – М.: Наука, 1977. – 248с.
41. **Дацько Ю. М.** Особливості функціонування економічної лексики у жанрі соціально-утопічного роману // Іноземна філологія. – 1990. – Вип.98. – С.76–80.

42. *Дацюк Л. С.* Семантична характеристика англійських термінів у галузі фізики напівпровідників // Іноземна філологія. – 1987. – Вип. 88. – С.25–29.
43. Диалектная лексика. – Л.: Наука, 1976. – 231 с.
44. *Добош Б. В.* Ранні латинські запозичення в німецькій сільськогосподарській лексиці // Іноземна філологія. – 1987. – Вип. 88. – С. 74–78.
45. *Добчанський Ю.* Укладання словника–тезауруса для українознавчих студій на підставі предметних покажчиків Бібліотеки Конгресу // Науково–технічне слово. – 1995. – №1. – С. 36–40.
46. Древнерусский язык: лексикология и словообразование: Сб. статей. – М.: Наука, 1975. – 288 с.
47. *Дюженко Г. А.* Документная лингвистика. – М.: Статистика, 1975. – 64 с.
48. *Дятчук В. В., Пустовіт Л. О.* Семантична структура і функціонування лексики української літературної мови. – К.: Наук. думка, 1983. – 155 с.
49. *Журавлев В. К.* Внешние и внутренние факторы языковой эволюции. – М.: Наука, 1982. – 327 с.
50. *Журавлев В. К.* Язык – языкознание – языковеды. – М.: Наука, 1991. – 208 с.
51. Законы семантического развития в языке. – М.: Изд-во ВПШ и АОН при ЦК КПСС, 1961. – 148 с.
52. *Засорина Л. Н.* Введение в структурную лингвистику. – М.: Высшая школа, 1974. – 319 с.
53. *Звегинцев В. А.* Очерки по общему языкознанию. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1962. – 383 с.

54. *Звегинцев В. А.* Язык и лингвистическая теория. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1973. – 248 с.
55. *Зверев А. Д.* Словообразование в современных восточнославянских языках: Учеб. пособ. для вузов. – М.: Высшая школа, 1981. – 205 с.
56. *Зелізний А.* У перспективі – стандартизація української науково-технічної термінології // Науково-технічне слово. – 1992. – №1. – С.17–26.
57. З історії української лексикології. – К.: Наук. думка, 1980. – 263 с.
58. *Зорівчак Р. П.* Реалія і переклад (на матеріалі англословних перекладів української прози). – Львів: Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. – 216 с.
59. *Зубкова Л. Г.* Лингвистические учения конца XVII – начала XX в. Развитие общей теории языка в системных концепциях: Монография. – М.: Изд-во УДН, 1989. – 212 с.
60. *Іваницький Р. В.* Лексикографічні аспекти нормалізації термінів: Дис...канд. філол. наук: 10.02.04. – Чернівці, 1995. – 184 с.
61. *Іваницький Р. В., Кияк Т. Р.* Загальна методика об'єктивних критеріїв побудови сучасних багатомовних термінологічних словників // Тези доповідей регіон. наук.-метод. конф. викладачів іноз. мов вузів «Лінгвістика тексту за фахом та проблеми прикладного термінознавства». – Львів-Рівне. – 1993. – С. 8.
62. *Іванченко Р. Г.* Адекватність розуміння і ясність тексту. – К., 1991. – 45 с.
63. *Іващишин О. М.* Прагматичні функції термінів-словосполучень в заголовках англословних науково-технічних

- текстів з проблем екології та сірчаного виробництва // Матеріали 2-ї західно-регіон. наук.-метод. конф. викладачів іноз. мов вищих навч. закладів «Лінгво-дидактичний плюралізм навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах». – Тернопіль. – 1999. – С. 129–130.
64. *Іващишин О. М.* Структурні особливості та семантична диференціація термінів-словосполучень у науково-технічних текстах // Іноземна філологія. – 1996. – Вип.109. – С. 41–44.
65. Іноземномовний текст за фахом: лінгводидактичні аспекти. – Львів: Світ, 1998. – 293 с.
66. *Ісаєва Г., Тимошик О.* Структурно-прагматичні особливості наукової англійської статті в галузі математики // Матеріали 2-ї західно-регіон. наук.-метод. конф. викладачів іноз. мов вищих навч. закладів «Лінгво-дидактичний плюралізм навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах». – Тернопіль. – 1999. – С. 149–151.
67. Интерлингвистика: краткая хрестоматия к курсу «Введение в языкознание». – Тернополь, 1989. – 36 с.
68. Интернациональные элементы в лексике и терминологии. – Харьков: Вища школа, 1980. – 207 с.
69. *Казыро Г. Н.* К проблеме лингвистического термина (на материале лексикологической и семасиологической терминологии французского и немецкого языков): Автореф.дис... канд. филол. наук:10.02.19. – М.,1980. – 28 с.
70. Как работать над терминологией. Основы и методы. – М.: Наука, 1968. – 76 с.
71. *Калечиц Е. П.* Взаимодействие слов в системе частей речи (межкатегориальные связи). – Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1990. – 158 с.

72. **Канделаки Т. Л.** Семантика и мотивированность терминов. – М., 1977. – 134 с.
73. **Кияк Т. Р.** Лингвистические аспекты терминоведения: Учеб. пособие. – К., 1989. – 103 с.
74. **Кияк Т. Р.** Мотивированность лексических единиц: (Количественные и качественные характеристики). – Львов: Вища школа, 1988. – 160 с.
75. **Кияк Т. Р.** Науково–технічний переклад (теоретичні та прикладні аспекти) // Іноземна філологія. – 1992. – Вип. 104. – С.141–150.
76. **Кобів Й. У.** Метафоризовані терміни в давньогрецькій граматиці // Іноземна філологія. – 1996. – Вип.109. – С. 124–128.
77. **Кобрин Р. Ю., Пекарская Л. А.** Лингвистический анализ употребления терминов нормативных словарей и ГОСТов в реальных научно–технических текстах // Языковая норма и статистика. – М.: Наука, 1977. – С. 265–279.
78. **Ковалик І.** Логіко–лінгвістична проблематика технічної термінології у слов'янських мовах // Вісн. Львів. ун–ту. – 1969. – Вип. 6. – С. 19–22.
79. **Коваль І.** Технічні терміни. Особливості їх перекладу // Матеріали 2–ї західно–регіон. наук.–метод. конф. викладачів іноз. мов вищих навч. закладів «Лінгво–дидактичний плюралізм навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах». – Тернопіль. – 1999. – С. 144–147.
80. **Колшанский Г. В.** Логика и структура языка. – М.: Высшая школа, 1965. – 239 с.
81. **Колшанский Г. В.** Паралингвистика. – М.: Наука, 1974. – 81 с.

82. **Кондаков Н. И.** Логический словарь. – М.: Наука, 1971. – 658 с.
83. Конфронтативная лингвистика: Монография. – К.: Лыбидь, 1990. – 146 с.
84. **Косолапов В., Троцюк Т.** Деякі аспекти термінологічного варіювання в сфері німецькомовної фахової лексики (на матеріалі гідромеліоративної термінології) // Матеріали 2-ї західно-регіон. наук.-метод. конф. викладачів іноз. мов вищих навч. закладів «Лінгво-дидактичний плюралізм навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах». – Тернопіль. – 1999. – С. 126–129.
85. **Кочерган М. Н.** Слово і контекст. (Лексична сполучуваність і значення слова). – Львів: Вища школа, 1980. – 184 с.
86. **Кривоносова Н. В.** Система испанской юридической терминологии: Автореф. дис...канд. филол. наук: 10.02.05. – К., 1985. – 16с.
87. **Кубрякова Е. С.** Что такое словообразование. – М.: Наука, 1965. – 78 с.
88. **Кубрякова Е. С.** Типы языковых значений: Семантика производного слова. – М.: Наука, 1981. – 199 с.
89. **Кузько К. Я.** Проблемы детермінації лінгвостилістичних понять (на прикладі терміна «uneigentlich direkte Rede») // Іноземна філологія. – 1993. – Вип. 105. – С. 73–76.
90. **Кузько К. Я.** Філологічна наука кінця ХХ початку ХХІ століття: здобутки, перспективи, стратегії розвитку // Матеріали 2-ї західно-регіон. наук.-метод. конф. викладачів іноз. мов вищих навч. закладів «Лінгво-дидактичний плюралізм навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах». – Тернопіль. – 1999. – С. 5–7.

91. **Кухар Л.** Лексика за фахом. Термінознавство // Матеріали 2-ї західно-регіон. наук.-метод. конф. викладачів іноз. мов вищих навч. закладів «Лінгво-дидактичний плюралізм навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах». – Тернопіль. – 1999. – С. 124–126.
92. **Кухаренко В. А.** Интерпретация текста: Учеб. пособие для ст-тов пед. ин-тов. – 2-е изд., перераб. – М.: Просвещение, 1988. – 192 с.
93. **Лейчик В. М.** Люди и слова. – М.: Наука, 1982. – 177 с.
94. Лінгвістика тексту за фахом та проблеми прикладного термінознавства // Тези доповідей регіональної науково-методичної конференції викладачів іноземних мов вузів. – Львів; Рівне, 1993. – 118 с.
95. Лінгводидактична організація навчального процесу з іноземних мов у вузі. – Львів: Світ, 1996.– 228 с.
96. Лингвостилистический аспект стандартизации терминологии / Рос. АН. Ин-т рус. языка. – М.: Наука, 1993. – 127 с.
97. **Лотте Д. С.** Основы построения научно-технической терминологии. – М.: Изд-во АН СССР, 1961. – 158 с.
98. **Мартынов В. В.** Категория языка: Семиологический аспект. – М.: Наука, 1982. – 191 с.
99. **Махмутина К. С.** Специфика словообразовательных гнезд в терминологии (на материале англ. хим. терминологии): Автореф. дис...канд. филол. наук: 10.02.04. – М., 1983. – 26 с.
100. **Мецлер А. А.** Прагматика коммуникативных единиц. – Кишинев: Штиинца, 1990. – 102 с.
101. **Мечковская Н. Б.** Социальная лингвистика: Пособ. для ст-тов гуманит. вузов и учащ. лицеев. – 2-е изд. – М.: Аспект Пресс, 1996. – 207 с.

102. *Мисик Л. В.* Генезис та функціонування термінологічних словосполучень в англійській науковій юридичній літературі // Іноземна філологія. – 1993. – Вип. 105. – С. 97–102.
103. *Мисик Л. В.* Лінгвостилістичні особливості англомовних текстів у галузі юриспруденції // Іноземна філологія. – 1992. – Вип. 103. – С. 116–122.
104. *Михайленко Т.* Деякі особливості укладання сучасного німецько–українського словника військової термінології // Науково–технічне слово. – 1993. – №1. – С. 35–40.
105. *Мороховская Э. Я.* Основные аспекты общей теории лингвистических моделей. – К.: Вища школа, 1975. – 246 с.
106. *Мостовий М. І.* Лексикологія англійської мови: Підручник для ін–тів і фак. іноз. мов. – Харків: Основа, 1993. – 256 с.
107. *Мурзин Л. Н., Штерн А. С.* Текст и его восприятие. – Свердловск: Изд–во Урал. ун–та, 1991. – 172 с.
108. *Мухин А. М.* Лингвистический анализ: Теоретические и методологические проблемы. – Л.: Наука, Ленингр. отд–ние, 1976. – 282 с.
109. *Муштенко Г.* Семантико–структурные типы терминологии свекло–сахарного производства (на материалах фран. языка): Автореф.дис... канд. филол. наук: 10.664. – Воронеж, 1969. – 24 с.
110. Научный и общественно–политический текст: Лингвистические и лингводидактические аспекты изучения. – М.: Наука, 1991. – 208 с.
111. *Никитин М. В.* Основы лингвистической теории значения. – М.: Высшая школа, 1988. – 167 с.
112. *Новиков Л. А.* Семантика русского языка: Учебн. пособ. для филол. спец. ун–тов. – М.: Высшая школа, 1982. – 272 с.

113. Общее языкознание. Методы лингвистических исследований. – М.: Наука, 1973. – 318 с.
114. *Овчаренко В. М.* Структура і семантика науково–технічного терміна. – Харків, 1968. – 72 с.
115. *Огоновська О. В.* Деякі слов'янські запозичення в давньоанглійській мові // Іноземна філологія. – 1989. – Вип.93. – С. 33–38.
116. *Олійник Т.* Семантика топонімів–символів як лінгвокраїнознавча проблема // Матеріали 2–ї західно–регіон. наук.–метод. конф. викладачів іноз. мов вищих навч. закладів «Лінгво–дидактичний плюралізм навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах». – Тернопіль. – 1999. – С. 98–101.
117. Ономастика и грамматика: Сб. статей. – М.: Наука, 1981. – 273 с.
118. Ономастика України першого тисячоліття нашої ери. – К.: В–во АН УРСР, 1963. – 243 с. з іл.
119. *Падучева Е. В.* Семантические исследования: семантика времени и вида в русском языке; семантика нарратива. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1996. – 464 с.
120. *Панько Т. І.* Від терміна до системи. – Львів: Вища школа, 1979. – 147 с.
121. *Панько Т. І.* Теоретичні засади українського термінотворення // Науково–технічне слово. – 1992. – №1. – С. 5–10.
122. *Панько Т. І., Кочан І. М.* Українська літературна мова в її термінологічній розбудові // Мова та її функціонування. – Серія філологічна. – 1993. – Вип. 24. – С. 3–6.

123. *Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П.* Українське термінознавство. – Львів: Світ, 1994. – 216 с.
124. *Папко М. Л.* Структурно–семантические особенности терминологических комплексов в современном французском языке (на материале соц.–экон. терминологии): Автореф. дис...канд. филол. наук: 10.02.05. – М., 1978. – 24 с.
125. *Пашко Л. А.* Лексико–семантична група як прояв системності в лексиці // Іноземна філологія. – 1993. – Вип. 106. – С. 24–30.
126. *Перхач В.* Чужоземні мови та проблеми української науково–технічної термінології // Збірник доповідей 1–ї Міжнар. наук. конф. «Лексикографічні та методичні концепції викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі». – Львів, 1996. – С. 67 – 72.
127. *Петренко О. Д.* Соціофонетична варіативність сучасної німецької мови у Німеччині: Автореф. дис...д-ра филол. наук: 10.02.04. – К., 1999. – 36 с.
128. *Петрова Н. Д.* Лінгво–гносеологічні основи динаміки фразеологічної номінації (на матеріалі англійської фразеології живої природи): Автореф. дис...д-ра филол. наук: 10.02.04. – К., 1996. – 55 с.
129. *Пижов В.* Народна спортивна термінологія – ефективна допомога офіційній // Науково–технічне слово. – 1995. – №1. – С. 57–62.
130. *Письмиченко А. М.* Формування англійської будівельно–індустріальної термінології на грецькій та латинській основах // Іноземна філологія. – 1989. – Вип.93. – С. 18–22.
131. *Полковський В. П.* Деякі особливості англійської економічної терміносистеми // Збірник доповідей 1–ої Міжнар.

- наук. конф. «Лексикографічні та методичні концепції викладання іноземних мов у вищому технічному навчальному закладі». – Львів, 1996. – С. 72–76.
132. *Помірко Р. С.* Зредуковані форми слів у еволюції романських мов // Іноземна філологія. – 1993. – Вип. 105. – С. 3–10.
133. *Пономарів О. Д.* Стилiстика сучасної української мови. – К.: Либiдь, 1993. – 248 с.
134. *Попов Р. Н.* Фразеологизмы современного русского языка с архаичными значениями и формами слов: Учеб. пособ. для филол. спец. пед. ин-тов. – М.: Высшая школа, 1976. – 200 с.
135. *Прач В. П.* Семантичні процеси термінологізації англійських загальноживаних дієслів із значенням «переміщення» // Іноземна філологія. – 1992. – Вип. 103. – С. 54–60.
136. *Протченко И. Ф.* Русский язык: проблемы изучения и развития. – М.: Педагогика, 1984. – 222 с.
137. *Прохорова В. Н.* Об эмоциональности термина // Лингвистические проблемы научно-технической терминологии. – М., 1970. – С. 153.
138. *Прохорова В. Н.* О сходствах и различиях терминологической и жаргонной лексики // Исследования по современному русскому языку: Сб. статей, посв. памяти проф. Е. М. Галкиной-Федорук. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1970. – С. 206–207.
139. *Пухаева Л.* Терминология женского рукоделия в осетинском языке: Автореф. дис... канд. филол. наук. – Тбилиси, 1972. – 19 с.
140. *Разинкина Н. М.* Функциональная стилистика. – М.: Высшая школа, 1989. – 182 с.

141. *Реформатский А. А.* Введение в языкознание: Учебник для филол. фак. пед. ин-тов. – 4-е изд. – М.: Просвещение, 1967. – 542 с.
142. *Реформатский А. А.* Термин как член лексической системы языка // Проблемы структурной лингвистики 1967. – М., 1967. – С. 101–105.
143. *Реформатский А. А.* Что такое термин и терминология // Вопросы терминологии. – М., 1961. – С. 46–55.
144. *Рождественский Ю. В.* Введение в общую филологию. – М.: Высшая школа, 1979. – 224 с.
145. *Руднев В.* Морфология реальности: исследование по «Философии текста». – М.: Гнозис, 1996. – 208 с.
146. Руководство по разработке и упорядочению научно-технической терминологии. – М.: Изд-во АН СССР, 1952. – 56 с.
147. *Русанівський В. М.* Структура лексичної і граматичної семантики. – К.: Наук. думка, 1988. – 237 с.
148. *Сахарный Л. В.* Введение в психолингвистику. Курс лекций. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1989. – 184 с.
149. *Селиверстова О. Н.* Контрастивная синтаксическая семантика: (опыт описания). – М.: Наука, 1990. – 150 с.
150. Семантические вопросы словообразования: Производящее слово / Под ред. М. Н. Янценецкой. – Томск: Изд-во ун-та, 1991. – 273 с.
151. *Семериньи О.* Введение в сравнительное языкознание: Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1980. – 407 с.
152. *Семко Н. М.* Англійські терміни-словосполучення у галузі механізації процесів сільськогосподарського виробництва // Іноземна філологія. – 1990. – Вип. 98. – С. 17–22.

153. *Семко Н. М.* Однослівні терміни в галузі механізації сільськогосподарського виробництва (на матеріалі англійської мови) // Іноземна філологія. – 1992. – Вип. 103. – С. 46–54.
154. *Семчинський С. В.* Семантична інтерференція мов. На матеріалі слов'яно–східнороманських мовних контактів. – К.: Вища школа, 1974. – 256 с.
155. *Сербенська О. А.* Розвиток української юридичної термінології після Великої Жовтневої Соціалістичної Революції: Дис...канд. філол. наук. – Львів, 1965. – 276 с.
156. *Синица В. Г.* Латинские термины с именным суффиксом – T10/S10 (лексико–семантическое исследование): Автореф. дис... канд. филол. наук:10.02.14. –Тбилиси, 1985. – 21 с.
157. Системность внутриязыковых и межъязыковых отношений. – Казань: Изд–во Казан. ун–та, 1985. – 152 с.
158. Слово в системных отношениях на разных уровнях языка: Сб. науч. трудов. – Свердловск, 1991. – 134 с.
159. Словотвірна семантика східнослов'янських мов. – К.: Наук. думка, 1983. – 203 с.
160. Современная русская лексикография. – Л.: Наука, 1981. – 143 с.
161. Соотношения интернационального и национального в общественно–политической терминологии восточнославянских языков. – Львов: Вища школа, 1984. – 203 с.
162. Сравнительно–историческое изучение языков разных семей. Реконструкция на отдельных уровнях языковой структуры. – Л.: Наука, 1989. – 208 с.
163. *Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В.* Общая терминология. Вопросы теории. – М.: Наука, 1989. – 246 с.

164. Текст как явление культуры / Г. Д. Антипов, О. А. Донских, И. Ю. Морковина, Ю. А. Сорочкин. – Новосибирск: Наука, 1989. – 195 с.
165. *Телия В. Н.* Русская фразеология: семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1996. – 286 с.
166. *Телия В. Н.* Что такое фразеология. – М.: Наука, 1966. – 86 с.
167. Теоретичні проблеми лінгвістичної стилістики. – К.: Наук. думка, 1972. – 194 с.
168. Теория грамматики: Морфология и словообразования. – М., 1992. – 144 с.
169. *Турчин В.* Актуальні проблеми термінології і тенденції її розвитку // Матеріали 2-ї західно-регіон. наук.-метод. конф. викладачів іноз. мов вищих навч. закладів «Лінгво-дидактичний плюралізм навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах». – Тернопіль. – 1999. – С. 147–149.
170. *Турчин В.* Критерії виділення синонімів в терміносистемах в плані створення синонімічного словника // Матеріали 2-ї західно-регіон. наук.-метод. конф. викладачів іноз. мов вищих навч. закладів «Лінгво-дидактичний плюралізм навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах». – Тернопіль. – 1999. – С. 137–139.
171. *Ушаков Д. Н.* Толковый словарь русского языка. – Т.4. – М., 1940. – 959 с.
172. Хрестоматия по английской филологии: Учеб. пособие / Сост. О.В. Александрова. – М.: Высшая школа, 1991. – 253 с.

173. **Франко І.** Назвознавчі праці: перше книжкове видання з приводу століття народин 1856 – 1956. – Вінніпег: Б. В., 1957. – 80 с.
174. **Цаголова Р. С.** Системное исследование терминологии политической экономики (лингвистические аспекты проблемы научного термина): Автореф. дис... д-ра филол. наук:10.02.19. – М., 1988. – 45 с.
175. **Чирикба В. А.** Аспекты фонографической типологии / Отв. ред. А. К. Шагиров. – М.: Наука, 1991. – 142 с.
176. **Шабес В. Я.** Событие и текст. – М.: Высшая школа, 1989. – 176 с.
177. **Шанский Н. М.** Лингвистический анализ художественного текста: Учеб. пос. для вузов. – Л.: Просвещение, 1984. – 269 с.
178. **Шелов С. Д.** Терминология, профессиональная лексика и профессионализмы // Вопросы языкознания. – 1984. – №5. – С. 76–87.
179. **Шуневич Б.** До проблеми функціонування терміносистем і статистичного методу їх дослідження // Зб. доповідей 1–ї Міжнар. наук. конф. «Лексикографічні та методичні концепції викладання іноземних мов у вищому технічному навчальному закладі». – Львів, 1996. – С. 84–88.
180. **Щеглова Н. А.** К вопросу о грамматических средствах терминологизации русских глаголов в профессиональной речи XVII – XVIII веков // Уч. зап. МГПИ им. В. И. Ленина. – М., 1968. – Т. 38. – Вып. 8. – С. 88–92.
181. **Щербань Н.** Про диференційні ознаки фразеологічних одиниць і термінологічних словосполучень // Матеріали 2–ї західно–регіон. наук.–метод. конф. викладачів іноз. мов вищих навч. закладів «Лінгво–дидактичний плюралізм навчального

- процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах». – Тернопіль. – 1999. – С. 133–136.
182. *Щур Г. С.* Теории поля в лингвистике. – М.: Наука, 1974. – 255 с.
183. *Яворская Г. М.* Лексико–семантическая типология в синхронии и диахронии. – К.: Наук. думка, 1998. – 112 с.
184. *Якобсон Р.* Язык и бессознательное. – М.: Гнозис, 1996. – 246 с.
185. *Beebee T.* The Ideology of genre. – the Pennsylvania: State University Press, 1994.
186. *Bordiuk L.* The Pragmatic aspect of discourse in teaching English for science and technology // Programme of the International Linguistic and Methodological Conference: «English Language in Ukraine: Past – Imperfect, Present – Indefinite, Future – ?». – Lviv, 1995.
187. *Cook G.* Discourse. – Oxford: Oxford University Press, 1989.
188. *Cook G.* Discourse and literature. – Oxford: Oxford University Press, 1995.
189. *Doederlein L.* Lateinsche synonyme und etymologien. – Leipzig, 1831.
190. *Dorner F.* Terminologie der terminologie // Muttersprache. – 1965. – №4.
191. *Felber H.* The general theory of terminology and terminography // Inforterm Series 7. – München e.a., 1982.
192. *Guilbert L.* La relation entre l’aspect terminologique et l’aspect linguistique du mot // Textes choisis de terminologie. I. Fondements théoriques de la terminologie. – Québec. – 1981.
193. *Hatch E.* Discourse and language education. – Cambridge: Cambridge University Press, 1992.

194. **Kuznetsova V.** Notes on English lexicology. – К.:Радянська школа, 1966. – 134 p.
195. **Man O.** Postavení slovesa v systému terminologie (Na materiale ruském a českém). // Acta Universitatis Carolinae – Philologica, 2, Slavica Pragensia. – 1964. – № 6.
196. **Nunan D.** Introducing discourse analysis. – London, 1993.
197. **Palmer F. R.** Semantics. A new outline. – Cambridge:Cambridge University Press, 1979.
198. **Roberts E.** Medical terms: their origin and construction. – London, 1966.
199. **Rondeau G.** Introduction a la terminologie. – Québec, 1981.
200. **Swales J.** Genre Analysis. English in academic and research settings. – Cambridge:Cambridge University Press, 1993.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

201. Англо–русский словарь / Сост. В. К. Мюллер. – 23–е изд. – М.: Русский язык, 1992. – 844 с.
202. Англо–русский словарь / Сост. В. Д. Аракин, З. С. Выгодская, Н. Н. Ильина. – 13–е изд. – М.: Русский язык, 1992. – 608 с.
203. Англо–русский словарь научно–технической терминологии / Сост. С. М. Андреев, К. К. Васицкий. – Харьков: Факт, 1995. – 480 с.
204. Англо–русский юридический словарь / Сост. Г. А. Командин. – М., 1993. – 240 с.
205. *Білінський М.Е.* Синоніміка англійського дієслова. Словник семантичних відстаней. – Львів: ЛДУ ім. Івана Франка, 1999. – XXXVI+382 с.
206. *Богацкий И.С., Дюканова Н. М.* Бизнес–курс английского языка. Словарь–справочник. – Киев: Логос, 1998. – 352 с.
207. Короткий словник з економіки та менеджменту / Укл. О. І. Лесюк, В. В. Титова, Б. П. П’ятничко, С. К. Крамаренко. – К.:Спалах, 1996. – 312 с.
208. Російсько–українсько–англійсько–німецький юридичний словник / Укл. В. Г. Гончаренко, В. Ю. Залевська, І. Д. Кучеренко та ін. – К.: Либідь, 1995. – 240 с.
209. Словарь банковско–биржевой лексики на шести языках / Сост. Ю. А. Бобылев. – М.: МаксОР, 1992. – 288 с.
210. Словарь новых слов и значений в английском языке / Сост. З. С. Трофимова. – М.: Павлин, 1993. – 304 с.
211. Словарь современного английского языка: В 2 т. – Т.1. – М.: Русский язык, 1992. – 626 с.

212. Словарь современного английского языка: В 2 т. – Т.2. – М.: Русский язык, 1992. – 1229 с.
213. Словарь трудностей английского языка / Сост. С. Гринбаум, Дж. Уиткат. – М.: Русский язык, 1990. – 786 с.
214. Словарь языка средств информации США / Сост. Р. Элмор. – М.: Русский язык, 1992. – 668 с.
215. Русско–украинский и украинско–русский словарь финансовой терминологии: около 15 000 терминов. – Харьков: Прапор, 1997. – 400 с.
216. Русско–украинский словарь юридической терминологии / Под общ. Ред. Б. М. Бабия. – К.: Наук. думка, 1985. – 405 с.
217. Українсько–англійський словник правничої термінології / Укл. Л. В. Мисик. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 528 с.
218. Chambers English Dictionary. – Edinburgh–New York–Toronto: Chambers, 1992. – 1795 p.
219. New world dictionary of the American language / Ed. D. Guralnik. – New York, 1984. – 1692 p.
220. A Dictionary of Law / Ed. E. Martin. – Oxford, 1994. – 433 p.

СПИСОК ФАКТОЛОГІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

221. Accounting. – South Western Publishing Co., 1982.– 674 p.
222. *Adams A.* Investment.– London, 1995. – 370 p.
223. *Adamson J.* Basic Law and the Legal Environment of Business. – Chicago:Irwin, 1995. – 630 p.
224. *Anderson R.* Business Law. – South–Western Publishing Co., 1976. – 760 p.
225. *Anderson R., Fox I., Twomey D.* Business Law. – South–Western Publishing Co., 1987. – 1139 p.
226. *Appleby R.* Modern Business Administration. – London, 1994. – 500 p.
227. *Benjamin J., Francia A., Strawser R.* Financial Accounting. – Houston, 1989. – 651 p.
228. *Berkowitz E., Kerin R., Rudelius W.* Marketing. – Boston, 1989. – 752 p.
229. *Bhagwati J.* Illegal Transactions in International Trade. – New York, 1974. – 208 p.
230. *Bishop W.* International Law. Cases and Materials. – Boston, 1962. – 964 p.
231. *Blanchard O.* Macroeconomics.– Boston, 1997. – 653 p.
232. *Bologna G., Lindquist R., Wells J.* The Accountant’s Handbook of Fraud and Commercial crime. – New York, 1995. – 219 p.
233. Business Week. – New York. 1998.23.11.
234. Business Week. – New York. 1998.9.11.
235. *Buttle F.* Hotel and Food Service Marketing. – London, 1986. – 414 p.
236. *Chiang A.* Fundamental Methods of Mathematical Economics. – New York: McGraw–Hill, Inc., 1984. – 788 p.

237. **Churchill G., Peter J.** Marketing. Creating Value for Customers. – Boston: Irwin, 1995. – 703 p.
238. **Clark L., Kinder P.** Law and Business. The regulatory Environment. – New York, 1991. – 1198 p.
239. **Cook J., Winkle G.** Auditing. – New York, 1988. – 632 p.
240. **Dornbusch R., Fischer S.** Macroeconomics. – New York: McGraw–Hill, Inc., 1994. – 827 p.
241. **Dworkin T., Barnes A., Richards E.** Essentials of Business Law and the Regulatory Environment. – Chicago, 1995. – 756 p.
242. **Eisen P.** Accounting. – Barron’s Educational Series, Inc., the USA, 1985. – 408 p.
243. **Epstein M., Spalding A.** The Accountant’s Guide to Legal Liability and Ethics. – Irwin, Inc., 1993. – 296 p.
244. Evening Standard. – London, 9.02.1999.
245. Evening Standard. – London, 10.02.1999.
246. Evening Standard. – London, 27.04.1999.
247. Evening Standard. – London, 29.04.1999.
248. Evening Standard. – London, 30.04.1999.
249. European Cases in Strategic Management. – London, 1994. – 431 p.
250. **Fisher B., Phillips M.** The Legal Environment of Business. – West Publishing Co., 1983. – 893 p.
251. **Francis J.** Management of Investments. – New York: McGraw–Hill, Inc., 1988. – 806 p.
252. **Fraser D., Rose P.** Financial Institutions and Markets in a Changing World. – Homewood, Illinois, 1997. – 697 p.
253. **Gillespie I., Lewis R., Hamilton R.** Principles of Financial Accounting. – London, 1997. – 472 p.

254. **Gleim I., Ray J.** CPA Review. Business Law.– Gainesville, Florida, 1996. – 682 p.
255. Greens Weekly Digest. Current Scottish Case Law. – Issue 1. – Edinburgh, 1993. – 12 p.
256. Greens Weekly Digest. Current Scottish Case Law. – Issue 2. – Edinburgh, 1993. – 8 p.
257. Greens Weekly Digest. Current Scottish Case Law. – Issue 3. – Edinburgh, 1993. – 12 p.
258. Greens Weekly Digest. Current Scottish Case Law. – Issue 4. – Edinburgh, 1993. – 8 p.
259. **Hahn F.** Money and Inflation. – Oxford, 1982. – 116 p.
260. **Hall R., Taylor J.** Macroeconomics. – New York, 1993. – 637 p.
261. **Harrington W.** Lawyer's Guide to Online Data Bases. – Homewood, Illinois, 1987. – 282 p.
262. **Harris P.** Cases and Materials on International Law. – London, 1983. – 810 p.
263. **Harrison B., Smith C., Davies B.** Introductory Economics. – Hong Kong: Macmillan, 1992. – 399 p.
264. **Helfert E.** Techniques of Financial Analysis. – Homewood: Irwin, Inc., 1972. – 270 p.
265. **Horne J., Dipchand C., Hanrahan J.** Fundamentals of Financial Management. – Ontario, 1981. – 810 p.
266. **Horngren C.** Cost Accounting. A Managerial Emphasis. – London, 1967. – 876 p.
267. **Howell R., Allison J., Henley N.** Business Law. – Chicago, 1985. – 1338 p.
268. **Hutchinson H., Dyer L.** Interpretation of Balance Sheets. – British Library Cataloguing in Publication Data, 1987. – 77 p.

269. **Jarrow R.** Finance Theory.– New Jersey, 1988. – 294 p.
270. **Kamerschen D., McKenzie R., Nardinelli C.** Economics. – Boston, 1989. – 979 p.
271. **Kelly J.** Practice of Banking. – Hong Kong, 1987. – 530 p.
272. **Klayman E., Bagby J., Ellis N.** Irwin's Business Law. Concepts, Analysis, Perspectives. – Chicago: Irwin, Inc., 1994. – 1362 p.
273. **Lee C.** Financial Analysis and Planning. Theory and Application. – Melno Park, California, 1985. – 777 p.
274. **Lientz B., Rea K.** Data Communications for Business. – Toronto, 1987. – 326 p.
275. **Listman R.** Marketing Accounting Services. – Homewood, Illinois, 1988. – 196 p.
276. **Lumby S.** Investment Appraisal and Financial Decisions. – London, 1995. – 667 p.
277. **Lusk H.** Business Law and the Regulatory Environment. Concepts and Cases. – Homewood, Illinois: Irwin, 1982. – 1363 p.
278. Maclean's. – Canada, 18.08.1997.
279. **Mann R., Roberts B.** Business Law. – New York, 1991. – 1590 p.
280. **Mann R., Roberts B.** Business Law. –New York, 1991. – 1595 p.
281. **Mansfield E.** Microeconomics. – New York: W. W. Norton & Company, 1991. – 623 p.
282. Manual of Canadian Business Law. – Toronto, 1987. – 295 p.
283. **Marshall D., McManus W.** Accounting. What the Numbers Mean. – Boston, 1996. – 629 p.
284. **Mayer T., Duesenberry J., Aliber R.** Money, Banking, and, the Economy. – New York: W. W. Norton & Company, 1981. – 542 p.

285. *McCarthy E., Perreault W.* Basic Marketing. – Boston: Irwin, 1990. – 734 p.
286. *McCoy T., Volk J.* Law and Business. The Regulatory Environment. – New York, 1991. – 362 p.
287. Metro. – London, 16.03.1999.
288. *Moscove S., Wright A.* Cost Accounting with Managerial Applications. – Boston: Houghton Mifflin Co., 1990. – 983 p.
289. Newsweek (the International newsmagazine). – Switzerland, 10.05.1999.
290. *Oakland J.* Total Quality Management. – Oxford, 1995. – 370 p.
291. *Parkin M.* Economics. – New York, 1990. – 1020 p.
292. *Perkinns G.* Economics of Development. – New York: W. W. Norton & Company, 1992. – 635 p.
293. *Pride W., Ferrel O.* Marketing. – Boston: Houghton Mifflin Co., 1991. – 898 p.
294. *Rayburn L.* Principles of Cost Accounting. – Irwin, Inc., 1989. – 1464 p.
295. Readings in Price Theory. – Chicago: Richard Irwing, Inc., 1952. – 568 p.
296. *Rudden B.* Basic Community Laws. – Oxford, 1985. – 301 p.
297. *Samuelson P., Nordhaus W.* Economics. – New York, 1989. – 1013 p.
298. *Scaletta P., Cameron G.* Foundations of Business Law. – Boston, 1990. – 1123 p.
299. *Schlesinger R.* Comparative Law. – New York: The Foundation Press, Inc., 1970. – 855 p.
300. Scots Law Times. – Issue 1. – Edinburgh, 1993. – 38 p.
301. Scots Law Times. – Issue 2. – Edinburgh, 1993. – 78 p.

302. Scots Law Times. – Issue 3. – Edinburgh, 1993. – 128 p.
303. Scots Law Times. – Issue 4. – Edinburgh, 1993. – 158 p.
304. **Smyth J., Soberman D.** The Law and Business Administration in Canada. – Ontario, 1976. – 784 p.
305. **Stewart W.** The Law of Restitution in Scotland. – London, 1992. – 311 p.
306. The Daily Telegraph. – London, 10.02.1993. – P. 4.
307. The Economist. – London, 25.01.1992.
308. The Independence. – London, 4.05.1999.
309. The Sunday Times. – London, 7.02.1993. – P. 2.
310. The Scotsman. – Edinburgh, 22.02.1993.
311. The Session. – Edinburgh, March, 1993. – 31 p.
312. The Times. – London, 4.03.1993. – P. 3–93.
313. The Times. – London, 9.03.1993. – P. 3–90.
314. The Times Interface. – London, 29.04.1998. – P. 3.
315. Time. – London, 7.07.1997.
316. **Varian H.** Intermediate Microeconomics. A Modern Approach. – New York: W. W. Norton & Company, 1993. – 653 p.
317. **Wallace R.** International Law. – London, 1992. – 311 p.
318. **Warner R., Groff S., Warner Rn.** Business and Preservation. – New York, 1978. – 295 p.
319. **Wasson C.** The Strategy of Marketing Research. – New York, 1964. – 661 p.
320. **Whitman D., Gergacz J.** The Legal Environment of Business. – New York: McGraw–Hill, Inc., 1991. – 708 p.
321. **Williamson P.** Investments. New Analytic Techniques. – New York, 1971. – 325 p.

Додаток А

Список юридичних термінів, продуктивних в економічному дискурсі

1. **abandonment** (n) — відмова (*від права, домагання, претензій тощо*); абандон; залишення (*майна на користь страхувальника*).
2. **abatement** (n) — припинення, відміна, ануляція; усування; незаконне заволодіння нерухомістю після смерті власника до вступу спадкоємця у власність.
3. **abator** (n) — особа, що незаконно заволоділа нерухомістю до переходу її до власника.
4. **acceptance** (n) — акцепт.
5. **accession** (n) — вступ.
6. **act** (n) — акт.
7. **adeem** (n) — заміна легата іншим майновим поданням, що здійснюється особою, яка заповіла.
8. **administrator** (n) — адміністратор спадщини; керівник; адміністративна службова особа.
9. **adulteration** (n) — підробка, фальсифікація.
10. **affirm** (v) — підтверджувати, стверджувати.
11. **agency** (n) — орган (*організація*); агентство; представництво; агентський договір.
12. **agent** (n) — агент; представник; посередник.
13. **agreement** (n) — угода.
14. **alienable** (adj) — відчужений; той, що може бути відчуженим.
15. **alienate** (v) — відчужувати.
16. **alimony** (n) — утримання, аліменти.
17. **annulment** (n) — ануляція.

- 18. appeal** (n) — апеляція; касаційна скарга; оскарження; опротестування вироку.
- 19. arbitration** (n) — арбітраж.
- 20. arraignment** (n) — висувати обвинувачення.
- 21. arrest** (n) — арешт.
- 22. arson** (n) — підпал.
- 23. assault** (n) — напад; словесна образа та загроза фізичним насиллям.
- 24. assignee** (n) — уповноважений, агент; призначена особа; цесіонарій.
- 25. assignment** (n) — надання ; передача, цесія; переведення (*боргу*).
- 26. assignor** (n) — особа, що здійснює передачу (*речі, права*); цедент.
- 27. attachment** (n) — скріплення (печаткою); арешт майна; вилучення майна.
- 28. attorney** (n) — повірений.
- 29. auction** (n) — аукціон.
- 30. avoid** (v) — уникати; ухилятися; оскаржувати; анулювати.
- 31. bail** (n) — порука; доручення.
- 32. bailee** (n) — залежний власник; орендар; той, що одержує заставу; депозитарій; мандаторій.
- 33. bailment** (n) — передання речі у залежну власність; залежна власність; зберігання; оренда; застава; мандат; доручення; позика.
- 34. bailor** (n) — особа, що віддає річ у залежну власність; депонент; той, що дає в оренду; той, що надає позику; кредитор згідно з договором про доручання.
- 35. bankruptcy** (n) — банкрутство.

36. **battery** (n) — побої.
37. **bearer** (n) — власник документа; пред'явник.
38. **beneficiary** (n) — особа, в інтересах якої здійснюється довірена власність; бенефіціарій; той, що має пільги.
39. **benefit** (n) — пільга.
40. **bill** (n) — вексель, зобов'язання.
41. **binder** (n) — тимчасовий страховий документ (*до оформлення поліса*).
42. **bond** (n) — бона; купюра; облигація.
43. **borrower** (n) — позичальник.
44. **breach** (n) — порушення.
45. **bribe** (n) — хабар.
46. **bribery** (n) — хабарництво.
47. **budget** (n) — бюджет.
48. **burden** (n) — тягар.
49. **bylaw** (n) — статутні норми (*корпорації*); статут та внутрішні нормативні акти (*корпорації*).
50. **capacity** (n) — дієздатність, правоздатність.
51. **certificate** (n) — сертифікат.
52. **charge** (n) — обвинувачення, зобов'язання.
53. **charter** (n) — чартер.
54. **check/cheque** (n) — чек.
55. **claim** (n) — позов, претензія.
56. **co-borrower** (n) — спільний позичальник.
57. **codicil** (n) — додаткове розпорядження до заповіту.
58. **coinsurance** (n) — спільне страхування.
59. **collateral** (n) — другорядний, позашлюбний родич.
60. **comaker** (n) — спільний векселедавець.
61. **committee** (n) — комісія, комітет.

- 62. company** (n) — компанія.
- 63. complaint** (n) — скарга; позовна заява.
- 64. concealment** (n) — переховування (приховування).
- 65. condition** (n) — умова; статус; стан.
- 66. consent** (n) — згода.
- 67. consideration** (n) — розгляд, обговорення; компенсація, винагорода.
- 68. consignment** (n) — консигнація.
- 69. constitution** (n) — конституція.
- 70. consumer** (n) — абонент.
- 71. contract** (n) — договір (угода); контракт; підряд.
- 72. controller** (n) — контролер, ревізор.
- 73. convention** (n) — конвенція.
- 74. copyright** (n) — авторське право.
- 75. corporation** (n) — корпорація.
- 76. counterclaim** (n) — зустрічний позов; зустрічна скарга; зворотна вимога.
- 77. counteroffer** (n) — зустрічна пропозиція; зустрічна оферта.
- 78. court** (n) — суд.
- 79. covenant** (n) — угода, договір, договір за печаткою; зобов'язання; стаття договору; умова договору; позов із порушення договору за печаткою.
- 80. credit** (n) — кредит.
- 81. creditor** (n) — кредитор.
- 82. crime** (n) — злочин.
- 83. damages** (n) — відшкодування збитків; збитки.
- 84. debenture** (n) — боргове зобов'язання, облігація.
- 85. declaration** (n) — декларація.

- 86. decree** (n) — декрет, указ; судове рішення, наказ, визначення, постанова.
- 87. deed** (n) — акт.
- 88. defamation** (n) — дифамація.
- 89. defendant** (n) — відповідач; обвинувачений.
- 90. delegation** (n) — передача, делегування (*уповноважень*).
- 91. delivery** (n) — поставка.
- 92. director** (n) — керівник, директор.
- 93. disaffirm** (v) — відміняти; брати назад; відмовити у підтвердженні.
- 94. discharge** (v) — 1. виконувати; 2. платити. 3. анулювати; 4. звільняти.
- 95. dishonour** (n) — відмова в акцепті чи оплаті векселя.
- 96. dividend** (n) — дивіденд.
- 97. divorce** (n) — розлучення.
- 98. duress** (n) — фізичний примус.
- 99. easement** (n) — права із сервітута; сервітут.
- 100. embezzlement** (n) — розтрата.
- 101. emission** (n) — емісія.
- 102. employee** (n) — службовець.
- 103. employer** (n) — наймач.
- 104. employment** (n) — найм (*на роботу*).
- 105. encumbrance** (n) — перешкода; обтяження (*що лежить на майні*).
- 106. endorsee** (n) — жират (*особа, на користь якої зроблений передавальний напис*).
- 107. endorser** (n) — жирант (*особа, яка робить передавальний напис на звороті документа*).

- 108. endorsement** (n) — індосамент, жиро, підтвердження, напис
(на звороті документа).
- 109. enlarge** (v) — продовжувати (*термін*).
- 110. equity** (n) — 1. справедливість; 2. право справедливості; 3.
звичайна акція.
- 111. estate** (n) — власність.
- 112. eviction** (n) — виселення; евікція.
- 113. executor** (n) — ексекутор.
- 114. expropriation** (n) — позбавлення права власності на майно.
- 115. extortion** (n) — вимагання.
- 116. fee** (n) — гонорар; членський внесок; абсолютне право
власності.
- 117. felony** (n) — злочин.
- 118. fine** (n) — пеня.
- 119. firm** (n) — фірма.
- 120. fixture** (n) — рухомість, поєднана з нерухомістю; фрахтова
угода, договір фрахтування.
- 121. forbearance** (n) — утримання від дії.
- 122. forgery** (n) — фальсифікація документа.
- 123. franchise** (n) — пільга; право голосу; муніципалітет.
- 124. franchisee** (n) — особа, яка користується пільгами.
- 125. franchiser** (n) — особа, яка надає пільги.
- 126. fraud** (n) — афера, шахрайство.
- 127. garnishment** (n) — обернення стягнення на майно.
- 128. gift** (n) — дарування.
- 129. goods** (n) — товар, товари.
- 130. grantee** (n) — особа, до якої переходить право власності;
особа, що одержує субсидію; особа, якій дається дозвіл; особа,
якій надається право.

- 131. grantor** (n) — особа, що надає право; особа, що надає субсидію; особа, що надає дозвіл.
- 132. guarantor** (n) — поручитель.
- 133. guardian** (n) — опікун.
- 134. hire** (n, v) — найм, прокат, оплата за найм; наймати.
- 135. holder** (n) — власник.
- 136. indemnify** (v) — гарантувати відшкодування збитків; відшкодувати збитки; звільнити від покарання.
- 137. indictment** (n) — обвинувальний вирок.
- 138. indorse (=endorse)** (v) — розписуватися на звороті; робити передавальний напис, відмічати на звороті; вписувати (*в документ*); робити знак (*на документі*); підтверджувати.
- 139. inflation** (n) — інфляція.
- 140. infraction** (n) — порушення (*права, договору зобов'язання*).
- 141. infringement** (n) — порушення (*прав, закону, норм*).
- 142. insolvent** (adj) — неплатоспроможний; незаможний.
- 143. insurance** (n) — страхування.
- 144. insured** (n) — застрахований.
- 145. insurer** (n) — особа, яка страхує.
- 146. intestate** (adj) — особа, що померла без заповіту.
- 147. invalid** (adj) — недійсний.
- 148. inventory** (n) — опис майна; список.
- 149. jury** (n) — журі, суд присяжних.
- 150. judge** (n) — суддя.
- 151. landlord** (n) — власник нерухомості; орендодавець, поміщик.
- 152. larceny** (n) — дрібна крадіжка власності.
- 153. law** (n) — право, закон.
- 154. lease** (n) — оренда.
- 155. leasehold** (n) — володіння на правах оренди.

- 156. lessee** (n) — орендар.
- 157. lessor** (n) — наймодавець.
- 158. levy** (n) — збір, сума оподаткування.
- 159. liability** (n) — осудність, відповідальність, зобов'язання.
- 160. libel** (n) — пасквиль, заява-позов.
- 161. licence/license** (n) — ліцензія.
- 162. lien** (n) — застава.
- 163. liquidation** (n) — ліквідація; визначення суми; оплата.
- 164. litigant** (n) — сторона по справі, сторона в цивільному процесі.
- 165. loan** (n) — позика, позичка.
- 166. lodger** (n) — наймач, квартиронаймач.
- 167. malice** (n) — злий намір.
- 168. minor** (n) — малолітній, неповнолітній.
- 169. misdemeanor** (n) — провина.
- 170. mitigation** (n) — пом'якшення покарання.
- 171. monopoly** (n) — монополія.
- 172. mortgage** (n) — застава, іпотека.
- 173. mortgagee** (n) — кредитор згідно з іпотечною заставою; той, що тримає заставу.
- 174. mortgagor** (n) — заставадатель, боржник згідно з іпотечною заставою.
- 175. negligence** (n) — необережність.
- 176. negotiation** (n) — обговорення умов.
- 177. note** (n) — купюра, нота.
- 178. obligee** (n) — особа, по відношенню до якої прийняте зобов'язання; кредитор.
- 179. obligor** (n) — особа, що прийняла на себе зобов'язання; боржник.

- 180. offer** (n) — пропозиція.
- 181. offeree** (n) — адресат оферти; особа, якій робиться пропозиція.
- 182. offeror** (n) — оферент; особа, яка робить пропозицію.
- 183. order** (n) — ордер, рознарядка, замовлення, наказ, наряд, розпорядження.
- 184. owner-occupier** (n) — власник.
- 185. ownership** (n) — володіння.
- 186. parole** (n) — обіцянка, чесне слово.
- 187. partition** (n) — поділ (власності, території, майна).
- 188. patent** (n) — патент.
- 189. pawn** (n) — застава.
- 190. penalty** (n) — неустойка, штраф.
- 191. piracy** (n) — піратство.
- 192. plaintiff** (n) — позивач.
- 193. pledge** (n) — застава.
- 194. possession** (n) — володіння.
- 195. precedent** (n) — прецедент.
- 196. premises** (n) — нерухомість.
- 197. premium** (n) — премія.
- 198. principal** (n) — головний, основний; принципал, довіритель; основний боржник; головна річ; основна сума; капітал.
- 199. privity** (n) — майнові відношення; співучасть, угода; наявність спільного інтересу.
- 200. probation** (n) — пробація.
- 201. promisee** (n) — кредитор згідно з угодою.
- 202. promisor** (n) — боржник згідно з угодою.
- 203. promotion** (n) — заснування (компанії, акціонерного товариства).

- 204. property** (n) — власність, майно.
- 205. proprietorship** (n) — володіння.
- 206. prospectus** (n) — проспект (публікація про організацію компанії, корпорації для привернення підписників на акції).
- 207. proxy** (n) — довірена особа, повноваження, доручення.
- 208. purchase** (n) — купівля, надбання.
- 209. purchaser** (n) — покупець.
- 210. ratification** (n) — ратифікація.
- 211. rejection** (n) — відхилення, відмова.
- 212. rent** (n) — рента.
- 213. repudiation** (n) — відмова; ануляція, розірвання.
- 214. robbery** (n) — грабіж, розбій.
- 215. royalties** (n) — авторський гонорар.
- 216. salary** (n) — заробітна плата.
- 217. securities** (n) — цінні папери.
- 218. settlor** (n) — особа, що здійснює акт розпорядження майном на чийсь користь.
- 219. share** (n) — акція, пай.
- 220. slander** (n) — наклеп, обмова.
- 221. statute** (n) — статут, підзаконний акт.
- 222. stock** (n) — акція, фонд.
- 223. strike** (n) — страйк.
- 224. subletting** (n) — передання в суборенду.
- 225. summons** (n) — виклик до суду, судова повістка.
- 226. surety** (n) — поручитель; довіреність.
- 227. tariff** (n) — тариф.
- 228. tax** (n) — податок.
- 229. tenant** (n) — наймач.
- 230. term** (n) — термін, строк; умова (*угоди*).

- 231. testate** (n, adj) — особа, що заповіла; відписаний.
- 232. testator** (n) — особа, що заповіла; свідок.
- 233. time-charter** (n) — тайм-чартер; угода про фрахтування судна на термін.
- 234. title** (n) — звання, титул.
- 235. tort** (n) — делікт.
- 236. trademark** (n) — товарний знак.
- 237. treason** (n) — державний злочин.
- 238. treaty-contract** (n) — угода.
- 239. trespass** (n) — протиправне порушення володіння із заподіяння шкоди.
- 240. trespasser** (n) — правопорушник; порушник володіння.
- 241. trial** (n) — судовий процес; судовий розгляд.
- 242. trust** (n) — кредит; довірена власність; трест.
- 243. trustee** (n) — довірений власник; особа, що розпоряджається майном на основі довіреної власності.
- 244. valid** (adj) — чинний; достатній з правової точки зору; добре оформлений.
- 245. value** (n) — цінність; вартість; ціна; валюта (векселя); сума векселя; еквівалент суми векселя.
- 246. verdict** (n) — вирок.
- 247. vest** (v) — наділяти (*правами, владою*); належати (*про права, владу*); виникати у когось; переходити до когось (*про право*).
- 248. void** (adj) — такий, що не має юридичної сили.
- 249. voidable** (adj) — той, що оскаржується.
- 250. warrant** (n) — наряд, ордер.
- 251. warranty** (n) — гарантія.
- 252. will** (n) — воля, заповіт.
- 253. witness** (n) — свідок.

Додаток Б

Список юридичних термінів-словосполучень, продуктивних в економічному дискурсі

1. **accident benefit** — допомога при нещасному випадку.
2. **active trust (special trust)** — довірена власність, затверджена для спеціально обумовленої цілі.
3. **actual total loss** — повний крах (предмета страхування).
4. **actual damages** — реальні збитки.
5. **actus reus** — вина, провина (об'єктивна сторона протиправної дії).
6. **agency by estoppel** — представництво безперечної правової презумпції.
7. **agreement by parol** — проста угода, угода не у формі документа за печаткою.
8. **agreement by speciality** — угода у формі документа за печаткою.
9. **alien corporation** — іноземна корпорація.
10. **alternative payees** — альтернативні ремітенти.
11. **anticipatory breach** — порушення (договору) раніше терміну виконання.
12. **apparent authority** — розумно припущені за обставинами повноваження.
13. **appellate courts** — апеляційні суди.
14. **appellate jurisdiction** — апеляційна юрисдикція.
15. **arrest warrant** — ордер на арешт.
16. **articles of incorporation** — статут корпорації.
17. **articles of partnership** — угода про створення товариства.
18. **assignment of a lease** — надання оренди.
19. **assumption of risk** — прийняття на себе ризику.

20. **auction sale without reserve** — аукціон без зарезервованої ціни.
21. **auction sale with reserve** — аукціон з зарезервованою ціною.
22. **authorised capital** — статутний фонд.
23. **bank holidays** — додаткові дні відпочинку (для службовців).
24. **bankruptcy debtor** — боржник-банкрут.
25. **bankruptcy petition** — відкриття справи про неплатоспроможність.
26. **bankruptcy trustee** — довірчий власник-банкрут.
27. **bearer paper** — вексель на пред'явника.
28. **bilateral contract** — двосторонній контракт.
29. **bill of exchange** — перевідний вексель, тратта.
30. **bill of lading** — коносамент, транспортна накладна; квитанція на вантаж.
31. **blank indorsement** — бланковий індосамент.
32. **blue sky laws** — законодавство про контроль за капіталовкладеннями.
33. **board of directors** — рада директорів, правління, дирекція.
34. **breach of contract** — порушення угоди.
35. **breach of the peace** — порушення громадського порядку
36. **business law** — торгове право; комерційне право, що регулює галузь ділових відносин; право підприємницької діяльності
37. **business liability** — комерційна відповідальність.
38. **business name** — комерційний титул, назва.
39. **business tenancy** — володіння справами.
40. **capacity to contract** — здатність укласти угоду.
41. **capital tax** — податок на капітал.
42. **cash fund** — грошовий фонд.
43. **certificate of deposit** — депозитний сертифікат.

- 44. certificate of limited partnership** — сертифікат товариства з обмеженою відповідальністю.
- 45. cessation of labour** — припинення роботи.
- 46. charitable trust** — довірча власність, заснована з благодійницькою метою.
- 47. close a transaction** — розірвати угоду.
- 48. code of mineral wealth** — кодекс про надра.
- 49. common law** — загальне право.
- 50. community property** — спільне майно (подружжя).
- 51. computer crime** — комп'ютерний злочин.
- 52. conclude an agreement** — укладати угоду.
- 53. condition concurrent** — взаємна умова.
- 54. condition precedent** — попередня обумовленість.
- 55. condition subsequent** — резолютивна умова, наступна умова.
- 56. confession of judgement** — визнання вироку.
- 57. consequential damages** — побічні збитки.
- 58. constitutional law** — конституційне право.
- 59. contract to sell** — угода про продаж.
- 60. contributory negligence** — зустрічне звинувачення; недбалість позивача.
- 61. cost-plus contract** — угода, в якій вказується про виплату вартості робіт і матеріалів з нарахуванням визначеного відсотка.
- 62. court of record** — суд письмового виробництва.
- 63. court of equity** — суд системи «права справедливості».
- 64. court of law** — суд, що діє згідно з нормами статутного чи загального права.
- 65. credit insurance** — страхування кредитів.
- 66. credit limit** — кредитний ліміт.
- 67. creditor beneficiary** — кредитор.

- 68. criminal case** — кримінальна справа.
- 69. currency fund** — фонд валютних відрахувань.
- 70. current bargain** — поточна угода.
- 71. demand note** — простий вексель, строковий на пред'явника.
- 72. direct examination** — попереднє опитування свідка.
- 73. direct tax** — прямий податок.
- 74. discrimination in employment** — дискримінація в роботі.
- 75. dissolution of partnership** — розпад, ліквідація товариства, партнерства.
- 76. doctrine of incorporation** — доктрина інкорпорації.
- 77. document of title** — документ, що підтверджує наявність правового титулу на певні рухомі речі (товари); документ, що дозволяє розпоряджатися товаром.
- 78. document under seal** — документ з печаткою.
- 79. double indemnity** — подвійне відшкодування збитків.
- 80. eminent domain** — право держави на примусове відчуження приватної власності.
- 81. enforceable agreement** — угода, забезпечена правовою санкцією.
- 82. entire contract** — нероздільна угода.
- 83. equal pay** — оплата на рівних правах.
- 84. estate agent** — агент по власності.
- 85. executed contract** — виконаний контракт.
- 86. executive staff** — управлінський персонал.
- 87. expiry of contract** — закінчення терміну угоди.
- 88. fidelity insurance** — страхування на випадок порушення зобов'язань
- 89. fiduciary duty** — зобов'язання довіреної особи.
- 90. financial responsibility** — фінансова відповідальність.

91. **fixed assets** — основний фонд.
92. **fraud in execution** — шахрайство в оформленні (документів).
93. **foreign corporation** — зарубіжна корпорація.
94. **general partners** — повне товариство, партнерство.
95. **general power of attorney** — повноваження повіреного.
96. **grand jury** — велике журі (колегія із 12—23 присяжних, що вирішує питання про передання звинуваченого суду присяжних на основі вивчення обвинувального акту).
97. **gross negligence** — брутальна необережність.
98. **hung jury** — склад присяжних, що не дійшли спільної думки.
99. **implied contract** — побічний контракт.
100. **implied warranties** — побічні повноваження, варанти.
101. **incidental beneficiaries** — побічні бенефіціарії.
102. **incidental damages** — ненавмисні збитки.
103. **income tax** — податок на додану вартість.
104. **incorporated person** — юридична особа.
105. **independent contractor** — незалежна сторона в контракті.
106. **indirect tax** — непрямий податок.
107. **individual contract** — індивідуальний контракт.
108. **instalment note** — розписка про часткову сплату / чергову сплату.
109. **insurable interest** — страховий інтерес.
110. **insurance of insurability** — страховка.
111. **intangible property** — нематеріальне майно.
112. **intentional tort** — зловмисний делікт.
113. **interstate commerce** — торгівля між штатами (у США).
114. **intrastate commerce** — внутрішня торгівля у штаті (у США).
115. **invitation to negotiate** — запрошення до переговорів.

- 116. involuntary bailment** — залежне зберігання, що не спирається на угоду.
- 117. involuntary bankruptcy** — неплатоспроможність; відкриття справи, що проводиться кредиторами.
- 118. joint tenancy** — спільне володіння нерухомістю.
- 119. labour code** — кодекс законів про працю.
- 120. legal effect of an agreement** — юридична сила угоди.
- 121. letter of credit** — акредитив.
- 122. liability insurance** — страхування відповідальності (наймача).
- 123. life insurance** — страхування життя.
- 124. limited liability** — обмежена відповідальність.
- 125. limited liability corporation** — корпорація з обмеженою відповідальністю.
- 126. limited partnership** — довірче товариство; командитне товариство.
- 127. limited warranty** — довірча гарантія з обмеженою відповідальністю.
- 128. liquidated damages** — наперед оцінені збитки; ліквідні збитки.
- 129. local tax** — місцевий податок.
- 130. long-term letter of credit** — довгостроковий акредитив.
- 131. mail fraud** — поштове шахрайство.
- 132. managerial personnel** — управлінські кадри.
- 133. marine insurance** — морське страхування.
- 134. material loss** — матеріальна шкода.
- 135. mens rea** — вина.
- 136. minimum wage** — мінімальна заробітна плата.
- 137. monopoly power** — влада монополії.
- 138. mutual rescission** — взаємна ануляція.
- 139. occupier's liability** — відповідальність, осудність власника.

140. **open price term** — умова угоди про вільну ціну.
141. **option contract** — угода з правом вибору.
142. **ordinary care** — звичайна міра турботи; звичайний ступінь обережності.
143. **partnership at will** — безстрокове товариство, партнерство.
144. **partnership by estoppel** — товариство без права на оскарження.
145. **past consideration** — попередня зустрічна компенсація.
146. **periodic tenancy** — володіння на правах майнового найму на певний період.
147. **permanent terms** — постійні умови.
148. **personal defences** — особиста оборона.
149. **personal property** — рухоме майно; особиста власність.
150. **personnel administration** — управління кадрами.
151. **physical person** — фізична особа.
152. **power of attorney** — доручення.
153. **preferential transfer** — пільговий трансферт; пільгова цесія; переказ.
154. **preferred stock** — привілейована акція.
155. **preliminary hearing** — попереднє слухання.
156. **private carrier** — перевізник, що не є суспільним перевізником.
157. **private corporation** — приватно-правова корпорація.
158. **private individual** — приватна особа.
159. **probate court** — суд по справах про спадщину.
160. **processing of documents** — оформлення документів.
161. **promissory note** — вексель.
162. **property damage** — майнова шкода.
163. **public corporation** — суспільно-правова корпорація.

164. **public good** — суспільне благо.
165. **punitive damages** — штрафні збитки.
166. **purchase money security interest** — відсоток, що нараховується від суми страхового поліса продажу товарів.
167. **purchase tax** — податок на покупку.
168. **quasi contract** — фальшивий контракт.
169. **quitclaim deed** — акт відмови від права.
170. **rates of wages** — рівень заробітної плати.
171. **real estate** — нерухомість, нерухоме майно.
172. **real property** — нерухоме майно.
173. **restrictive indorsement** — обмежений індосамент.
174. **resulting trust** — довірча власність в силу правової презумпції.
175. **reverse discrimination** — відмінити дискримінацію.
176. **sale on approval** — продаж з умовою наступного схвалення товару покупцем.
177. **sales tax** — податок з обороту.
178. **secondary liability** — акцесорна відповідальність.
179. **secret partner** — негласний член товариства.
180. **secured loan** — гарантована позика.
181. **security agreement** — угода про доручення.
182. **service of process** — процесуальне повідомлення, повістка.
183. **sight draft** — тратта, строкова до запитання.
184. **silent partner** — негласний член товариства.
185. **social insurance** — соціальне забезпечення.
186. **special indorsement** — іменний додатковий індосамент.
187. **state tax** — державний податок.
188. **statute of frauds** — статут стосовно наявності обману, шахрайства.

- 189. stock insurance company** — акціонерна страхова компанія.
- 190. strict liability** — сувора відповідальність.
- 191. tax abatement** — податкова знижка.
- 192. tax law** — закон про податки.
- 193. tax rates** — податковий тариф.
- 194. temporary terms** — тимчасові умови.
- 195. tenancy at will** — безстрокова оренда/власність.
- 196. tenancy for years** — оренда на кілька років, строкова оренда.
- 197. tenancy in partnership** — партнерське володіння нерухомістю.
- 198. terminable at will** — обмежений терміном за бажанням; такий, що може бути припинений за бажанням.
- 199. term insurance** — строкове страхування.
- 200. terms of employment** — умови найму.
- 201. testamentary trust** — розпорядження майном згідно з заповітом.
- 202. third party** — третя особа.
- 203. time draft** — строкова тратта.
- 204. time note** — строкова розписка.
- 205. tortuous bailment** — фальшиве доручення; фальшивий мандат; фальшива оренда; фальшиве залежне утримання.
- 206. travel insurance** — страхування на час подорожі.
- 207. treble damages** — відшкодування збитків у потрійному розмірі.
- 208. trial court** — суд першої інстанції (в США), судовий розгляд.
- 209. trial jury** — суд із 12 присяжних, мале журі.
- 210. ultra vires** — поза компетенцією; за межами повноважень.
- 211. unconscionable contract** — незаконна угода.
- 212. undisclosed principal** — неназваний принципал.
- 213. undue influence** — зловживання владою.

- 214. Uniform Commercial Code** — єдиний комерційний кодекс.
- 215. unilateral contract** — одностороння угода.
- 216. unlimited partnership** — повне товариство.
- 217. valid contract** — контракт, що має юридичну силу.
- 218. valid for one year** — чинний протягом одного року.
- 219. valid title** — дійсний, бездоганний, незаперечний правовий титул.
- 220. voidable contract** — заперечний контракт.
- 221. voidable title** — заперечний правовий титул.
- 222. void contract** — угода, що не має юридичної сили.
- 223. void title** — правовий титул, позбавлений юридичної сили.
- 224. white-collar crime** — злочинність «білих комірців» (злочинність посадових осіб у США, пов'язана з рекетом і ганстеризмом, одна з форм організованої злочинності).
- 225. whole life insurance policies** — страхові поліси на випадок смерті.
- 226. writ of certiorari** — наказ про передачу справи з нижчого суду у вищий.
- 227. writ of execution** — виконавчий лист.

Додаток В
Зразки контрактів

В.1. Зразок контракту для консалтингових служб

XYZ ASSOCIATES, INC.
STANDARD CONTRACT FOR
CONSULTING SERVICES

This Agreement is made this ---day of -----,19--, between Client Company, Inc. («Client»), having its principal place of business at-----,---, ----- and XYZ Associates, Inc. («XYZ Associates»), having its principal place of business at 1234 Any Street, Anytown, Anystate 12345.

In consideration of Client retaining XYZ Associates to conduct an independent study for Client, it is agreed as follows:

1. Compensation and Term

Client hereby retains XYZ Associates and XYZ Associates hereby agrees to perform the following services: Consulting services of XYZ Associates as required by Client, through ----- ---, 19--. XYZ Associates will at various times perform services at Client's headquarters, at other Client facilities, or at XYZ Associates facilities, as directed by Client. XYZ Associates will perform the services at various times and for various durations as directed by Client.

The following fees shall apply:

.....\$X per hour for services when less than 25 hours of services are performed in a 90 day period.

.....\$X per hour for services when more than 25 but less than 150 hours of services are performed in a 90 day period.

.....\$X per hour for services when more than 150 hours of services are performed in a 90 day period.

Reasonable and necessary business and travel expenses actually incurred by XYZ Associates shall be reimbursed by Client upon submission of expense reports with back-up documentation, except that no travel expenses shall apply for assignments within a 100 mile radius of downtown Anytown. All such expenses in excess of \$25 and all travel plans must be approved in advance by Client.

XYZ Associates shall provide detailed invoices and shall maintain, and provide, upon request, backup documentation for a period of one year from the date of the respective invoices. Client shall make full payment for services within thirty days of invoice. If XYZ Associates brings a legal action to collect any sums due under this Agreement, it shall be entitled to collect, in addition to all damages, its costs of collection, including reasonable attorney's fees.

This Agreement shall commence on the date stated above, and shall remain in effect until all obligations under this Agreement have been properly completed. Either party to this Agreement may terminate this Agreement with or without cause by providing at least seven days written notice to the other party.

2. Warranties by XYZ Associates

XYZ Associates represents and warrants to Client that it has the experience and ability to perform the services required by this Agreement;

that it will perform said services in a professional, competent and timely manner; that it has the power to enter into and perform this Agreement; and that its performance of this Agreement shall not infringe upon or violate the rights of any third party or violate any federal, state and municipal laws. However, Client will not determine or exercise control as to general procedures or formats necessary to have these services meet Client's satisfaction.

3. Insurance

XYZ Associates shall obtain and maintain during the term of this Agreement insurance, including worker's compensation, motor vehicle, and comprehensive general liability.

4. Independent Contractor

XYZ Associates acknowledges that the services rendered under this Agreement shall be solely as an independent contractor. XYZ Associates shall not enter into any contract or commitment on behalf of Client. XYZ Associates further acknowledges that it is not considered an affiliate or subsidiary of Client, and is not entitled to any Client employment rights or benefits. It is expressly understood that this undertaking is not a joint venture.

5. Confidentiality

XYZ Associates recognizes and acknowledges that this Agreement creates a confidential relationship between XYZ Associates and Client and that information concerning Client's business affairs, customers, vendors, finances, properties, methods of operation, computer programs, and documentation, whether written, oral, or otherwise, is confidential in

nature. All such information concerning Client is hereinafter collectively to as «Confidential Information».

6. Non-Disclosure

XYZ Associates agrees that, except as directed by Client, it will not at any time during or after the term of this Agreement disclose any Confidential Information to any person whatsoever and that upon the termination of this Agreement it will turn over to Client all documents, papers, and other matter in its possession or control that relate to Client. XYZ Associates further agrees to bind its employees and subcontractors to the terms and conditions of this Agreement.

7. Grant

XYZ Associates agrees that its work product produced in the performance of this Agreement shall remain the exclusive property of Client, and that it will not sell, transfer, publish, disclose or otherwise make the work product available to third parties without Client's prior written consent. Any rights granted to XYZ Associates under this Agreement shall not affect Client's exclusive ownership of the work product.

8. Office Rules

XYZ Associates shall comply with all office rules and regulations, including security requirements, when on Client premises.

9. Conflict of Interest

XYZ Associates shall not offer or give a gratuity of any type to any Client employee or agent.

10. Governing Law

This Agreement shall be construed and enforced in accordance with the laws of the State of Anystate.

11. Entire Agreement and Notice

This Agreement contains the entire understanding of the parties and may not be amended without the specific written consent of both parties. Any notice given under this Agreement shall be sufficient if it is in writing and if sent by certified or registered mail.

IN WITNESS WHEREOF,

Client and XYZ Associates have duly executed this Agreement as of the day and year first above written.

XYZ ASSOCIATES, INC.....	CLIENT COMPANY, INC.
By:.....	By:.....
Name:.....	Name:.....
Title:.....	Title:.....
Date:.....	Date:.....

В.2. Зразок контракту купівлі та продажу

CONTRACT

Manchester

24 February, 1998

GreenGlass Ltd, hereinafter referred as: «Seller», with residence in Manchester, U.K., represented by Managing Director Mr. Goldsmith,
and

Food plant «Ukrhlib», hereinafter referred to as: «Buyer» with residence in Kyiv, Ukraine, represented by General Director Mr. Vodas.

Both parties recognizing plenipotentiary representatives of the firms agreed in concluding and signing the contract which involves the following provisions:

1. Subject of the Contract

The Seller shall sell and the Buyer shall purchase the new technological line for food processing industry, Model ZX245.

2. Terms of Delivery and Payment

The Seller is obliged to deliver the new processing line, Model ZX245 within 30 working days after the signing of the contract if the payment was realized by the Buyer in the form of irrevocable, confirmed, indivisible letter of credit, to the account of the Seller not later than in 10 banking days after the contract was designed to the amount stipulated in the Supplement to the Contract.

3. Transportation

The line shall be shipped and delivered on FOB conditions to the port indicated by the Buyer. The Seller shall be in charge to pay all the

expenses connected with transportation up to the frontier, and then the Buyer shall undertake all the taxes and duties existing on the territory of Ukraine.

4. Insurance

The line is insured by the Seller to the amount of \$1 000 000. In case of any damage during the transportation the losses shall be refunded to the Buyer.

The Seller shall provide the Buyer with 1 year guarantee for the line and all necessary technical documentation. In the case of break down the specialist of the Seller shall be ready to assist to the Buyer free of charge within 2 years after the date of purchase.

5. Penalty

In the case if the Seller couldn't deliver the line in the mentioned above terms without any particular reason, the Seller should indemnify the Buyer all possible losses including 0.5% penalty every day of the shipment delay, and the Contract should be annulled.

In the case the Buyer failed to pay the contract within the term stipulated by the Contract, the Buyer should indemnify the Seller all the possible losses including 0.5% penalty every day for the delay of payment.

6. Arbitration

All disputable questions if any, should be presented to the Arbitrage Court of Great Britain or Ukraine by the agreement of the Seller and the Buyer.

7. Force Majeure

In the case of the war, earthquake, flood or changes in the legislations or any other reasons which arise in the countries and couldn't be overcome by the parties because they are force majeure and last more than 30 days the parties have the right to inform each other about these conditions and not to fulfill their obligations under the Contract.

The Contract was done in duplicate. Both copies have equal juridical validity.

8. Juridical Addresses of the Parties

Seller.....Buyer.....

Account.....Account.....

Signatures

On behalf of the Seller

On behalf of the Buyer

.....

.....

В.3. Зразок контракту найму на роботу

THIS AGREEMENT, made as of the ____ day of _____, 19__.

Between:

ABC Corporation Ltd., a company incorporated pursuant to the laws of the Province of Ontario (hereinafter referred to as «the Employer»)

OF THE FIRST PART

—and—

John Doe, of the City of Toronto in the Province of Ontario (hereinafter referred to as «the Employee»)

OF THE SECOND PART

Whereas the Employee and the Employer wish to enter into an employment agreement governing the terms and conditions of employment.

This agreement witnesses that in consideration of the premises and mutual covenants and agreements hereinafter contained, and for other good and valuable consideration (the receipt and sufficiency of which is hereby acknowledged by the parties hereto), it is agreed by and between the parties hereto as follows:

1. Term of Employment

The employment of the Employee shall commence the date hereof and continue for an indefinite term until terminated in accordance with the provisions of this agreement.

2. Probation

The parties hereto agree that the initial six (6) month period of this agreement is «probationary» in the following respects:

- a. the Employer shall have an opportunity to assess the performance, attitude, skills and other employment-related attributes and characteristics of the Employee;
- b. the Employee shall have an opportunity to learn about both the Employer and the position of employment:
- c. either party may terminate the employment relationship at any time during the initial six month period without advance notice or justifiable reason, in which case there will be no continuing obligations.

3. Compensation and Benefits

In consideration of the services to be provided by him hereunder, the Employee, during the term of his employment, shall be paid a base salary of \$___ in equal semi-monthly installments, in arrears, less applicable statutory deductions. In addition, standard benefit package, as amended from time to time.

4. Duties and Responsibilities

The Employee shall be employed in the capacity of _____, the current duties and responsibilities if which are set out in Schedule «A» annexed hereto and forming a part of this agreement. These duties and responsibilities may be amended from time to time in the sole discretion of the Employer, subject to formal notification of same being provided to the Employee.

5. Termination of Employment

Subsequent to completion of the probationary term of employment referred to in paragraph 2 herein, the Employer may terminate the employment of the Employee at any time:

- a. for just cause at common law, in which case the Employee is not entitled to any advance notice of termination or compensation in lieu notice;
- b. without just cause, in which case the Employer shall provide the Employee with advance notice of termination or compensation in lieu of notice equal to: 1 month plus 2 weeks per year of completed service with the Employer , to a maximum of fifteen (15) months.

The Employee may terminate his employment at any time by providing the Employer with at least eight (8) weeks advance notice of his intention to resign.

6. Restrictive Covenant

Following the termination of the employment of the Employee by the Employer, with or without cause, or the voluntary withdrawal by the Employee from the Employer, the Employee shall, for a period of one year following the said termination or voluntary withdrawal, within the Province of Ontario refrain from either directly or indirectly soliciting or attempting to solicit the business of any client or customer of the Employer for his own benefit or that of any third person or organization, and shall refrain from either directly or indirectly attempting to obtain the withdrawal from the employment by the Employer of any other Employee of the Employer having regard to the same geographic and temporal restrictions. The Employee shall not directly or indirectly divulge any financial information relating to the Employer or any of its affiliates or clients to any person whatsoever.

7. Confidentiality

The Employee acknowledges that, in the course of performing and fulfilling his duties hereunder, he may have access to and be entrusted with confidential information concerning the present and contemplated financial status and activities of the Employer, the disclosure of any of which confidential information to competitors of the Employer would be highly detrimental to the interests of the Employer. The Employee further acknowledges and agrees that the right to maintain the confidentiality of such information constitutes a proprietary right which the Employer is entitled to protect. Accordingly, the Employee covenants and agrees with the Employer that he will not, during the continuance of this agreement, disclose any of such confidential information to any person, firm or corporation, nor shall he use same, except as required in the normal course of his engagement hereunder, and thereafter he shall not disclose or make use of the same.

8. Assignment

This agreement shall be assigned by the Employer to any successor employer and be binding upon the successor employer. The Employer shall insure that the successor employer shall continue the provisions of this agreement as if it were the original party of the first part. This agreement may not be assigned by the Employee.

9. Severability

Each paragraph of this agreement shall be and remain separate from and independent of and severable from all and any other paragraphs herein except where otherwise indicated by the context of the agreement. The decision or declaration that one or more of the paragraphs are null and void shall have no effect on the remaining paragraphs of this agreement.

10. Notice

Any notice required to be given hereunder shall be deemed to have been properly given if delivered personally or sent by pre-paid registered mail as follows:

- a. to the Employee: *[address]*
- b. to the Employer: *[address]*

and if sent by registered mail shall be deemed to have been received on the 4th business day of uninterrupted postal service following the date of mailing. Either party may change its address for notice at any time, by giving notice to the other party pursuant to the provisions of this agreement.

11. Interpretation of Agreement

The validity , interpretation, construction and performance of this agreement shall be governed by the Laws of the Province of Ontario. This agreement shall be interpreted with all necessary changes in gender and in number as the context may require and shall enure to the benefit of and be binding upon the respective successors and assigns of the parties hereto.

IN WITNESS WHEREOF the parties hereto have caused this agreement to be executed as of the 1st day of January 1992.

WITNESS

ABC CORPORATION LTD.

WITNESS

JOHN DOE